శ్రీ ర స్తు.

శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణేనమః.

బృహదశ్వరాజసంవాదరూపంబును

శ్రీమద్రాఘవాచార్యకవివరప్రణీతంబును

కలికల్మషనివారకంబునగు,

నలచరిత్రము-ద్విపదకావ్యము.

ఇది,

సత్యాంశోపయుక్తంబగునటుల

పండితులచే బరిష్కరింపఁబడి

శ్రీచెన్నపురంబుననుండు

బి. వి. రంగయ్య శెట్టిగారి

స్వకీయ

శ్రీలక్ష్మీనృసింహవిలాస ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపించి ప్రచురింపఁబడియె.

19-5-11.

శ్రీ ర స్తు.

నలచరిత్రము - ద్విపదకావ్యము.

ప్ర థ మ భా గ ము.

క॥ శ్రీరమ్యధర్మనిత్య। ప్రారంభవిభాసిరాజపరమేశ్వరఘో
రారిమదకుంభికుంభవి। దారణదారుణకృపాణదక్షిణహస్తా॥

శ్లో॥ శ్రీవాణీగిరిజాశ్చిరాయదధతో వక్షోముఖాంగేషు। యేలోకానాంస్థితి
మావహంత్యవి తాంస్త్రీపుంసయోగోద్భవాం। తేవేదత్రయమూ
ర్తయస్త్రిపురుషా స్సంపూజితావస్సురై। ర్భూయాసుఃపురుషోత్త
మాంబుజభవశ్రీకంధరాశ్శ్రేయసే॥

— రాజ్యంబులోడిన పాండవులయొద్దికి బృహదశ్వుఁడేతెంచుట. —

సలలితసౌరాంధ్రశబ్దసంగతుల। వలెనొప్పనలచక్రవర్తిచరిత్ర। విరచింతు
నానేర్చువిధమెల్లఁదెలియుఁడు। కర మొప్పుఁగత్కథాక్రమమెట్టిదనిన। పరమపావ
నుఁడైనపాండునందనుఁడు। ధరయెల్లఁగల్లజూదంబుననోడి। కౌరవాగ్రజుపాలు
గావించిదైత। ఘోరాటవులకుఁబోక్కచునేగినచట। తనతమ్ములనుదానుతన
కూర్మిసతియు। మునివేషము దాల్చిమోదంబుదక్క। విహరింపుచుండిరివివిధవ
శంబునను। మహిమతోఁడనుభూమిపైనిష్ఠనలది। అరుదైనరుద్రాక్షహారముల్
వేసి। యురవుగంజెడలెల్లయొగిచుట్టుగట్టి। పరగకృష్ణాజినాంబరముధరించి। కర
ముజెన్నొందఁగాకమండలవు। ధరియించిజపమెన్నిదన్దచేనుంచి। పరువడివరయో
గపట్టెధరించి। ఘనతరంబుగపాదుకలు వేడ్కమెట్టి। కరుణతోఁవేంచేయఁగాజూ
చిపాండు। తనయుండుతమ్ములుతానును వేగ। జనుదెంచిఎదురుగానయ్యమీ
శ్వరునిచరణాంబుజములకుచయ్యనమ్రొక్కి। యర్హుడుగానర్ఘ్యపాద్యాదిసత్క
ర్మవితతులబూజించివినుతులుచేసి। యతిభక్తిగొనివచ్చియవాససనమున।
నునిచిచేతులుమోడ్చియురుతరభక్తి। ననియెనుమునితోడనారాజవిభుఁడు। ప
రమయోగధ్యానపావనజ్ఞాన। చిరదయానిధిమీకుక్షేమమేయనిన। వినిము
ద్రుడుమధరావిభునకిట్లనియె। జననాథనీవంటిసత్యసంధున్నుగలుగుటక్షేమంబుగ
లుగుగాక। యిలఁద్రిశమంబులుమున్నియేటికివచ్చి। ధరణీతలేశనీతరములునీవుపరి

కామమేమునిపరికించి చూడగ। మనమునజింతించిమఱిపాండుసుతుడు। దనమ
దిదెచ్చియుత్తపసికిట్లనియె। దేవదయాసాంద్ర దేవేంద్రవంద్య। యీవేళమా
సౌఖ్యమేమనవినుము। కపటజూదంబునకౌరవేంద్రునకు। విపులసంపదలెల్ల
విడువంగగలిగె। నదియాదిగాగయీఅరణ్యభూమి। ముదమెల్లదక్కి యీము
దితతోగూడి।తమ్ములునేనుతపసివేషంబు। నిమ్ములధరియించియిట్లుండగ
లిగె।నాకటివేళకునన్నంబులేక।నాకులుకాయలునరసిభక్షించి। దినమొక్క
యేడుగాదీనతబొంది।యెసిసియడవిలోనిట్లుండగలిగె। పరతెంచియష్టదిక్ప
తులునునయిన। ధరలోనసాధింపదగినసోదరులు । శూరత్వములుమాని సు
ఖములుడించి। ఘోరాటవులలోనగూర్చుండవలసె। ద్రుపదనందనయిట్టిదు
ర్దశనొందె। విపులశోకంబునవేగింపగలిగె। చిత్రశయ్యలయందు చెలగినిద్రిం
చి।పత్రశయ్యలయందుపవళించగలిగె। సంగీతవిద్యాఘోషంబులాలించి। సిం
గంబుకూతనుచెవియొగ్గగలిగె। నలువైనసింహాసనమునకూర్చుండి కొలదిశ
క్కగరాలగూర్చుండగలిగె।నారామసీమలనలవర్తించి। యారణ్యసీమలనడ
లంగగలిగె।హితవుగతనపురోహితులతోనుండి। మితిలేనిమృగములమెలగం
గగలిగె। వెలలేనికర్పూరవీడెముల్ జేసి। నలసియాకులుబ్రవేళ్లనమలంగగలి
గె। జాతిగంధమువే సవితోబూసి। భూతిగంధముమేనబూయంగలిగె। ని
టువంటిసుఖములకిట్లైతిమయ్య। కటకటాదయలేకకౌరవాగ్రజుడు। యెరు
గకనిటుచేసెనేమనవచ్చు।పరమయోగీంద్రనాభాగ్యమిట్లుండె పుట్టిపోయి
నవారుపుట్టినవారు। పుట్టబోయ్యెవారుభూలోకమునను। దాయాదివారిచే
ధరయెల్లనోడి।పోయిమావలెవనభూమిలోనిట్లు పొందియీవెతలనుబొంది
నవార। లెందైనగలరెమీరెరిగినయెడల।ననవుడుమునిచంద్రుడారాజుజూచి
ఘనకృపారసమొలుకంగనిట్లనియె।ఇదియేమిజననాథయింతగానీవు।మదిలో
నయిట్లాడవచ్చునే తెలిసితి।పోపొముమఱియేమిబుద్ధులుమీరు। ప్రాపించిచింతిం
పపనిలేదువినుము। తొల్లిజేసినయట్టిదుష్టకర్మమును। నెల్లపొందకవిధియేల
పోనిచ్చు।కమలాదిధరునకుకమలగర్భునకు। కమలేశునకుశతక్రతునకునైన
కొన్నాళ్లుదుఃఖంబుకొన్నాళ్లుసుఖము।కొన్నాళ్లులేమియుకొన్నాళ్ళుకలిమి
వసుమతిసహముగావర్తింపుచుండు।వసుమతీశ్వరయింతవగపేలనీకు। సదిగా
కనదుఃఖమందితిరిలను। ముదమొప్పమావంటిమునులమీకడకు। చనుదెం
చినిత్యమునకలశాస్త్రములు వినుపించెదముమీకు వేశ్వరనింక।తమ్ములుబా

సిత్రోతరుణి బాసితివో । సమ్మతిగాసి వేషములు జెందితివో । కడిపురంబున నీవు క్ర
మముతోనున్న । వరుసతో నచటికి నెత్తుము మేము । పుణ్య వేళలయందు పుణ్యతీ
ర్థములు । పుణ్యులై గురించుచు పుణ్యముల్ జేసి । పితృవేళలయందు పితృకాల
ములను । నతిభక్తితో జేసియఘములుద్రోచి । ఇటువంటి సుఖములకిరవుగా
నుండి కటకటా నీవు శోకము జెందదగునె । వసుధ నాపదబడ్డవారలలోన । పొసగ
నేయాపద బొందితి విపుడు । జననాథ నీకింత సన్తాపమేల । వినుము చెప్పెద నీకు వి
శదంబుగాను । నవనిలో నలనాథుడను మహారాజు । ప్రవిమలసత్యసంపన్నుండగ
నుడు వినుతి కెక్కిన బాహువిక్రమోన్నతుడు । వినయభూషణుడతి విమలమా
నసుడు గురుభక్తినిరతుడు గుణవిశారదుడు । కరుణాపయోనిధి గాంభీర్యధను
డు । ధరణి షోడశ మహాదానవినోది । యనఘుడై సకలశాస్త్రార్థకోవిదుడు ।
చిరపుణ్యమతి వీరసేనసుతుండు । ధరణిపంశజుండు కందర్పసన్నిభుడు । నిరుపమ
విజయుండు నిషధేశ్వరుండు । పరమపావనుడు శ్రీపతిభక్తియుతుడు । సురరాజ
విభుడు భూసురవర్ణనీయు । డరిబలహారి మహానలుడడగుచు । నలునిపట్టపురా
ణీ నలినాయతాక్షి । అలివేణి దమయంతి యనియెడి యింతి । పరమపతివ్రత బహు
గుణాభరణ । కరిరాజగమన చక్కని చంద్రవదన । తనయుండు వంశవర్ధనుడొక్క
రుండు । మనుజేశ్వరునకు కొమార్తెయొకతె । నిల యేడు దీవుల నేలెడు రాజు । వ
లనొప్పు పుష్కరవసుధీశుతోడ । నవనీశ నీవ లెన్నాళ్ళాడి జూద మవిరళంబుగ నా
డియట మోసపోయి । పురవరంబెడబాసి భూముల బాసి । దొరలను బాసి ఘన
రథంబుల బాసి । గజముల బాసి ధనముల బాసి । ప్రధానుల బాసి వరపుత్రులను
బాసి । వనితను బాసి పరమాప్తులను బాసి । భటకోటి బాసి సకలబంధుల బాసి స
కలంబు బాసి । చకితాటవుల కేగి చానతో గూడి । కట్టుపుట్టము లేక కాంతపై
కొంగు । కట్టుక నడవిలో గడుదుఃఖమంది । యాకలిచే చాల నలజడిబడుచు । నాకు
లు కాయలు నలముల భక్షించి । కలిరాజు పన్నినఘనమైన మాయ । తెలియక కిద్ద
రు రెండు తెరవుల బట్టి । తరలాక్షి నెడబాసి ధరణీశుడెడల । ధరణీశు నెడబాసి తర
ళాక్షి యెడల । తమ్ముగొల్చిన వారితామ సేవించి । ఇమ్ముల నుండిరి యిలగొంత
గాల । మరిగిన పిదప శ్రీహరికృప జేసి । సుసురాజ్యసుఖమున నుండిరి తొల్లి । యా
దనహస్త్రాంశమైన సుగలచె । యిందువంశజనీకు నెనసినకష్ట మంవుడత్యాశ్చ
ర్యమందియా రాజు । ఘనభక్తి మునిరాజుగనుగొని పలికె । వరమునినాథ నా
వలెనలాధిపుడు । ధరయెల్ల కల్లజూదంబున నోడి । యిటువంటి నడవికి నే... ౧

బోయె। తటుకునయిట్టి జూదంబులు మున్ను। గలిగియుండుటబూనె కౌరవాధి
పుడు। తలచిపల్మరు దూరదగదింక నలుని। చారిత్రమంతయు సాంగంబుగాను।
గారవంబున వినకదు వేడ్కపుట్టె। వినుపింపుమనిన భూవిభుజూచి మౌని తనమ
లో బృహదశ్వమహర్షి। యానందమును బొందియుండంద మెచ్చి। ధ్యానిం
చి నలునిసత్కథ చెప్పదొడగె.

శ్లో॥ కర్కోటకస్య నాగస్య దమయంత్యా నలస్యచ।
ఋతుపర్ణస్య రాజర్షేః కీర్తనం కలినాశనమ్ ॥

బృహదశ్వుడు పాండవులకు నలునిచరిత్రము చెప్పుట.

నిరుపమగతినొప్పునిషధాపురంబు। సురయుగనుతికెక్కినట్టిపట్టణము। శ్రీక
రనవహేమచిత్రగేహములు। ప్రాకారగోపురప్రాసాదతతులు। కనకంపుమేడ
లుఘనమంటపములు। వినుతింపదగినట్టివిపణిమార్గములు। కోటలుయట్ట
ళ్ళుకొలువుకూటములు। నాటకశాలలు గలినదీర్ఘికలు। కేళికావనములుకృత
శాచలములు। బాలానిలంబులు బహుపుష్పములును। మహనీయదేవతా
మంటపంబులును। బహుచిత్రగతులచే బరహర్మ్యములు। శృంగారవనము
లు చెరుకుతోటలును। సంగీతనిలయము ల్సరములుమరియు। రంగుమీరిన
యట్టిరజితశైలములు। చెంగావిపెక్కము ల్చిత్రశాలలును। కొమరార
ముత్యాలగొడుగులుమరియు। కమనీయముద్రసంగతకవాటములు। వారణ
శాలలువాజిశాలలును। మేరుశైలముకన్నమించు తేరులును। పచ్చతోరణ
ములుబహువిలాసముల। నచ్చుగాగొప్పముత్యములముగ్గులును। విమలభూ
షణమునవిహరించుహారులు। నమరభూజముతోడనమరినతరులు। వారాశి
కిరవైనవనతటాకములు। చాతురత్నంబులసౌధవాటికలు। వేదశాస్త్రపురాణ
విద్యలన్నిటికి। యాదిమైవర్తించునట్టిభూసురులు। రాజులుబలపరాక్రములు
రాహుతులు భూజననుతులైనబుధులు బాంధవులు। ధనదునిపురినైన ధర
యెల్లచూర। కొనిదాచగలవైశ్యకోటిచెన్నొంద। హరిభక్తియుక్తులైనట్టి
శూద్రులును। సరసులుసత్కవీశ్వరులుపాఠకులు। కాముకులుసువారకాంతా
నంబు। కామితార్థములెల్లగలుగుసంగళ్లు। నానావినోదముల్నడుపునా
టకులు। మానితపతిభక్తియుతులైనసతులు। దురమునమించినమగలునుమిగు
మదగజంబులనిల్పుమల్లులుగలిగి। పురుహూతుడేలినపురమొకోయనగ।

ధరణిదేవికిముఖదర్పణం బనగ। పురములకెల్లనుభూషణంబగుచు। నిరుపమ
గతినొప్పునిషధాపురంబు।అప్పురాధీశ్వరుడమలమానసుడు।భూపాలచంద్రు
డుభుజబలోన్నతుడు। గర్వితపుగజకంఠీరవుండు। సర్వజ్ఞుడత్యంతసాహసోన్న
తుడు।నాకేశనుతకీర్తినలచక్రవర్తి।యేకచక్రంబుగానేలుచుండె।వారక
నెలమూడువర్షముల్గురియు। జారులుతేరనాచారులులేరు। విరసంబుతీరి
పెంబువెతకినలేదు।వరునశోకలహించువారుచులేరు। అంగహీనులులేరరసి
చూడగను। అంగజులైవడినమఱియుండుదురు। నూరుపూడలకుమున్నగ
రూకవడ్డి। యేరుకిర్వదివాలుగెద్దులుదున్ను। పదిపాళ్ళకొకపాలుపార్థివే
ద్రునకు। కొదవతొమ్మిదిపాళ్ళకొనుపంటకాపు। యొలయుచుపుట్టికి నోక్క
రూకపన్ను। గలిగివర్తించునాకాలంబునందు। నిలనవగ్రహదోషమెన్నడు
లేదు।పలుమారుదున్నకపండుసస్యములు।గోవులుపితుకకగురియుచునుండు।
నేవేళభూమిపాలేరులుగలిన।కూర్మిసస్యంబులగూడిసహించు। ధర్మమునా
ల్గుపాదంబులనడుచు।హరిహరబ్రహ్మాదులద్భుతంబంద।ఇరువుగాయేబదియా
రుదేశముల।ధరణీశ్వరులచేతదగినకప్పముల। నిరవొందగైకొనినిలయేడుదీ
వు।లెరుకగాయకపురోహితులనాశ్రితులపరమపావనులైనబ్రాహ్మణోత్త
ములు।మతిమంతులైనట్టిమంత్రిపుంగవులు। నతిభక్తితోగొల్వనావిష్ణుచక్ర।
మలయుచుపంపుసేయగనలాధిపుడు।చిరలీలరాజ్యంబుజేయుచునుండె। నంత
టనాదేశమందొకయెద్దు।వింతగానడవిలోవిహరింపుచుండ।కనుగొనియొక్క

నిషధాపురంబునందలివ్యాఘ్రము యెద్దుపైశపథంబుబూనివచ్చుట

వ్యాఘ్రము యోర్వలేక। మనమునకోపంబుమల్లడిగొనగ। పలికెనోహో
యంతభయమును లేక। వెలయనాయడవిలోవిహరించుటెట్లు। చెలరేగియే
నుగర్జించితినేని।యిలమృగసంఘంబులెల్లభీతిల్లు। నీబాహుబలమెంతనీవా
రలెంత।నాబాహుబలిమికినరులెంతవారు।కలగినన్నింతగైకొనకీవు।వలరేడు
బలివైతెచ్చుందులకేమి। ధారుణినలునిసత్యంబునగాదె। యీరీతిగర్వించితిది
యెంతనాకు।నలరాజుసత్యమెన్నాళ్లువర్ధిల్లు। నిలనెట్టిరాజేంద్రులై రోత్రో
ల్లి। ఏలిబోయినవారలీనలుడెంత। గాలంబురాజ్యభోగమునవర్తించు। నేవి
ధంబుననైననేనిన్నుబట్టి।వావిరివాగోర్ల వడిడొక్కజించి। గొబ్బునకుం గో
రికిరక్తంబు। సుబ్బుచుమర్రిగ్రోలకున్న నేపులికి। పుట్టినవాడనీపుడమిలోపలను।
యనిబుట్టుపులిబల్కనంతలోపలను। ఘనవ షభేంద్రుడుగర్జించిపలికె।

యివ్యాఘ్రమనీకునుచితమాయిట్లు । న్యాయంబు యన్యాయవాక్యంబు ।
పలికితినామదిభయమేమినాకు। ఇలలోనయానళోర్వీశురాజ్యంబు । సేయంగ
యిటువంటిసేతలునీకు।పాయకబలుకంగపంతమానాతో। నీయాననిటువంటి
నీతులుదప్పి। పాయ్యేటివేళకీబుద్ధిపుట్టించె। సకిలించెనోవిధి పాపంబుయనగ।
పులికుల్కిపడనేలనుర్విలోవినుము। ఎలుకలుపిల్లులుయేనుగల్మరియు । వల
నొప్పసింహములవైరంబులేక। ఇచ్చవచ్చినచోటనీవనంబునను।మచ్చరంబు
లులేకమహినివర్తించు।ననవినివ్యాఘ్రంబునంతగర్వించి। జననాథుసాక్షిగా
దిండునిన్నిపుడుఎన్నగానీసత్యమిప్పుడువచ్చిన న్నేమిసేయునువనరంగననుచు
ఆగ్రహంబునలేచియానవలింపుచును।శీఘ్రంబువృషభంబుసిద్ధంచెమనకు। అని
తల్చిపైగాగనంతలోపలను।ఘనగిరులదరదిక్కరులెల్లబెదర। సురలరుదంద
రక్షోతతిగుంద। నరులుజాతిల్లకిన్నరులుభీతిల్ల। దివిజులువెరగంది దివినుండి
చూడ।భువియెల్లగదలనంబుధులెల్లగలగ। పెనుపర్వుతోడగంభీరంబుతోడ
వినువీధిబరతెంచివిస్మయంబుగను। నరగుననావిష్ణుచక్రంబుభోల్లి। కరిగాచి
నక్రంబుఖండించినట్లు। తక్కకవ్యాఘ్రంబుతలద్రుంచివైచి । గ్రక్కునకమ
లాక్షుకడకునేతెంచె।నటుగాననారాజునతులసత్యమున।పటుగతిదోషముల్
పలుకంగనేగ।నతివేడ్క రాజసూయాశ్వమేధాది। క్రతువులుచేసియుకమలా
సనాది। దేవతులెల్లకీర్తింపశోభిల్లి। ఈవిధంబునజగంబేలుచునుండె। నంతట
కొన్నాళ్లకతిచిత్రముగను।సంతతకతినివసంతకాలంబు। చనుదెంచిమందార
జంబీరములను।పనసపిప్పలనింబపారిభద్రములుచందనపున్నాగసహకారము
లను।కుందకురంటకకోవిదారములు।లుంగలవంగమాలూరవృక్షములు। సం
గళిఖర్జూరచంపకంబులును।సురపొన్నలునుమంచుచాపోతములు।కురువక
న్బులుగేదగులునశోకములు।పుల్లమామిళ్లకర్పూరభూజములు। నల్లసియర
ములునారికేళములు। నారదపాటలీనాగతింత్రిణులు।గోరంటలరటులుకుట
కుటభూరుహాము।లాదిగాగల్గినయారామభూమి। పాదుగానప్పుడేర్పరుపంగ
నాకు।రాలియొక్కటగతిరమ్యమైయుండి। మూలోనచిగురించెనంతలోగాచె
పూచిఫలించెపుప్పొడిచల్లగాలి।వీచినేలను వ్రాలెవింతవింతగను। పలుమారు
పలుమారుపచ్చవిల్తుండు । అలరువువ్వులతూపు లందంద నేయు । పవడంపు
చాయజొప్పడునాసికముసను వవహేమమయమగునవ్యపత్రములు। విమలస
రంబులువిమలనేత్రములు। సముంగధవళమయాంబగుఘుమ ఎరుదుగాగను

గొనియవనీశ్వరుండు, సరసత జేయునిసంతునిపూజ, కడు వేడ్కఁ గోజూడఁగావ
చ్చెననగ, నుడుతతవివినుండిమెల్లకఁ పుడు, వసుమతిపైనుండవచ్చెనోయనగ,
పొసగనంబరలక్ష్మిబూనుముత్యాల, హారంబుజారెనోయవనికిననగ, క్షీరాబ్ధి
తరలగ చెన్నువహించి, యాకాశమునసుండిహంసంబుపిండు, భూకాంతుముం
దరబాదలుచువ్రాలె, వ్రాలినజూచిభూవరుడుహర్షాబ్ధి, దేలుచునప్పుడుమ
త్రికిట్టులనియె, నెందుండివచ్చెనోయారాజహంస, లందంబుజూచిననతివేడ్క
బుట్టె, నొకహంసబట్టుకనూరకమనము, నకలంకగతినిముద్దాడుదమనుచు,

నలమహారాజు రాజహంసంబును బట్టుకొనుట.

నతివేడ్కఁ లేచి యయ్యంచలకడకు, కుతలేశుఁ డేగినగొబ్బుననెగసి, యవ్వల
వ్రాలినప్పుడు పోనీక, నెవ్విధంబుననైన నేబట్టెదనుచు, కదసిమిక్కిలికుతుకం
బుల్లసిల్ల, పొదలినమురిపెంచిపెంచిపోవంగ, కనిపక్షులన్నియుకడుభీతినొం
చనయొకమూలనిపైచయ్యనవ్రాలె, వానిసంగతిజూచిసుధీశ్వరుండు, వీని
బట్టగనెద్దివేరంకమనకు, తలగకతొలగకదసరెదనేర్పు, దొలగమానెక్కి
తొలునీవు, పసుపడనేనబట్టెపట్టెదనసుచు, ననిననాసచివుండునాభుజమెక్కియ
నురక్తిఁ తులనదలి। పనివియుమునమునవెడగుచుమహిమీదవాలె। వ్రాలినక
నుగొనివసుమతీశ్వరుండు। పాలించితనమంత్రిపతిమోముజూచి దిరిగివచ్చినీ
వొక్కదిక్కుననుండి। తగిలినపులుగులదలతొడబట్టు। మనప్పుడాభూమహా
యాతండుడిగ్గి। గొనకొనియొక్కదిక్కుననుండెడిండి। మనురక్తిపక్షులకడ్డమై
నిలువ, మనుజేశ్వరుడువానిమరిపోవనీక, నల్లనల్లనమహీసరుదెంచిపొంచి
మెల్లనేయొకదానిమెడబట్టుకొనియె, కడువేగమునలేచికడమరాయంచ,
డలుచునొకభూరుహంబువ్రాలె। చెలువ యనలరాజుచేజిక్కబడ్డ, పులుగు
లరాజునాఁ పుడిగిభీతిల్లి, పలుమారుపదలపోసి భావంబులోన, గలుగుచుమే
మునిక్కడికినేతెంచి, లటునసనీనిచేదగులంగగలిగె, కటకటాయాకతిగాజేసి
నట్టి, బలువైననాపాతఫలమునేమందు, చలమునను రాజన బుమన్నృపతి, ఏ
మేమిసెయునోయెరుగంగరాదు, యేమైనమేలింక నేమునవచ్చు, ననిహంసచిం
తచేనడలగానాత, డనురక్తితోరాజహంసనుజూచి, కనుగొనదుప్పిమక్కువ
ముద్దుబెట్టి। యొనరంగకన్నులనొత్తివాలించి। యక్కునజేర్చితియ్యనిమాట
లాడి। చెక్కిలినొక్కిమచ్చికజేయుచుండ। కనుగొనిసంతోషకరమగునట్టు
నుజేసుతోవచోమధురతబలికె। నవనిశధమమంతియనిమెదుకాంత, నువిధ

(రాజహంసంబు నలరాజుతో దమయంతిని నీదు భార్యగావించెదనని చెప్పుట.)

జేసెదనీకునో సగినన్ను విడువు| తగునీకుదమయంతిదమయంతికీవు| తగుదువు
నామాటదబ్బరగాదు| సారసభవుడునీసౌందర్యమునకు| భోరనభువిదానిబు
ట్టించెనునెన్న| నేగతినైన నానాతిని జేరిభోగదేవేంద్ర నీపాలతి జేసెదను|తలకొ
నిఈ వేళతగవట్టిమాట|బలికిపోజూచేటిబక్షివిగాను| ఈపక్షిచేత వేగమానట
న్చు|భూపాలచంద్రనీబుద్ధినెన్చకుము|నీచక్కదనమును నీవిలాసమును ఆచకో
రాక్షికినమరుభూపాల|నామాటనిజముగానమ్ముముమదిని| కామినినీసొం
ముగాజేయనేర్తు| దమయంతినీచక్కదనమునిదలచి| సుమబాణ వేదనస్రుక్కి
యుండియును|నీపాదపద్మముల్ నిరతంబుగొలువ| నాపద్మగంధినీనతివ జేసెద
ను|కమలాక్షునానకాకన్నులయాన|దమయంతినీయింతితప్పదీమాట| నావు
డుముదమందినరలోకనాథు|డావేళనాశ్చర్యమందియాపక్షి| నతివేగవిడచినె
య్యమునిట్లనియె|నతివేడ్కతో నీవాడినమాట|వినగనాచెవులకువిందయ్యె
నేడు|నెనయదాదమయంతి నేగతినీవు| నెరుగుదువిలలోన నేరాజపుత్రి| తెరగొ
ప్పనవనిలో తిరిగెదుమీరు| రాజకన్యకలవర్తన మెరుంగుదురే|రాజహంసోత్త
మరమణీలలామ| నెలమినాయింతి గానెట్లుజేసెదవు| తెలియంగ జెప్పుమా తె
రగల్లమాకు|హంసరూపంబునసరుదెంచిమున్న, కంసారిజలజాక్షికరుణించి
నట్లు,హంసరూపంబున నతివేడ్క నాకు| హంసయానను గూర్పనరుదెంచి
తివో| పాలును నీరును నేర్పరుపంగనేర్చు|జాలినపక్షిరాజవుగావనీవు|మనుజ
భాషలరీతిమహిలోనపక్షు| లెనయంగబలుకునెయెక్కడనైన| పక్షివిగావు
నాపాలిదేవతవు| ఈక్షితిలోననాయెలనాగజనన| మంతయునెరిగింపుమనవు

దమయంతి జన్మవృత్తాంతము.

డుపక్షి|యింతగానారాజవిభునకిట్లనియె| ధరణీశవినుమువిదర్భపురంబు|కరమ
ర్ధిజగతిప్రఖ్యాతమైయుండు|నాపురాధీశ్వరుడమలమానసుడు|భూపాలచంద్రు
డుపుణ్యావర్తనుడు| భీమభూపాలుడభేద్యుడుత్తముడు|శ్రీమించరాజ్యంబుసే
యుచునుండె|ధరణీశ్వరుపకుసంతానంబులేక|ధరణీసురార్చనలప్పక జేసి|తప
ములుజపములుతగినదానములు|నుపవాసములుపెక్కులొనరించియలసి|క
డలేనిదుఃఖసాగరమువమునిగి|పుడమీశుడాస్థానమునకునేతెంచి|యురుదైన
రత్నసింహాసనోపరిని| ఇరువంకగూర్చుండిహితపురోహితుల| గాయకవంది
మాగధమంత్రివరుల|నాయతమతిజూచియప్పుడిట్లనియె| వినుడుసన్తాపమెవి

ఖమునగలుగు, నవనిభూసురావళినఖిలదానముల, నొనరించితినిమరియుచిత
మార్గమున, తనయెందులనుసంతతిలేకపోయె, నిరవైనసంతానహీనుడైనట్టి
నరునకుదూరమౌనాకేశపదవి, సుతులనుబడసినచూచియుండంద, పితృదేవ
తలనుసంప్రీతినొందెదను, వసుధయీతనువులెవ్వారునమ్మినారు, పొసగినయీ
రాజ్యభోగంబులేల, మనమారతనయులమధురవాక్యముల, వినగనేర్చనియ
ట్టివిమలాత్మునకును, వీణామృదంగాదివిస్వరములు, వేణునాదములైనవిననిం
పుగావు, విడువకిప్పుడుమునివేషంబుదాల్చి, తడయకనిపుడుసంతానార్థియగు
చు, తరుణితోగూడుకతపమునకరిగి, పరగంగపుత్రులబడసివచ్చెదను, మంత్రి

భీమభూపాలుడు సంతానార్థియై తపంబునకరుగుట.

కోవిదులారమహిమనరాజ్య, తంత్రంబునడుపుడు తగనేనువచ్చు, నందాక
యనిబల్కియపుడుభూసురుల, నందరరావించియతిభక్తిమ్రొక్కి, భటపరి
చారికప్రకరంబులకును, తటుకునతనదువృత్తాంతంబుజెప్పి, పుడమికాపులకు
నేర్పడబుద్ధిజెప్పి, పడతియుదానునుపరమహర్షమున, చెలువుమీరగనార
చీరలుగట్టి, తెలివిభూతమైనిండతిరముగానలది, కురులెల్లజడలుగాకూడంగ
జేసి, పురమువారెల్లగుంపులుగట్టిచూచి, యారాయనంగఘోరారణ్యము
నకు, ధారుణిభర్తమోదంబుననరిగె, ఫలములుదళములుభక్షించికొండచి
లములవిలసిల్లి భీతిల్లియిట్లు, కొన్నిదినంబులుఘోరాటవులను, క్రన్ననవిహ
రించగానొక్కనాడు, తనశిష్యులునుదానుదమనమునీంద్రుడు, డమరక్తిమీర
గానటవికివచ్చె, వచ్చినమునిగాంచివసుమతినాథు, డచ్చుగాసాష్టాంగమెప్ప
డర్పించి, పలుమారుమునినాథుప్రస్తుతిశేయ, తలపునమెచ్చియాతపసియి
ట్లనియె, నెక్కడవిహరింతువిప్పుడుమీరు, నిక్కాననంబుననెన్నడుగాన, త
లపోసిచూచినతాపసవృత్తి, గలిగియున్నదిరాజకళలు మీయందు, నమరి
యున్నవిమీరడవిలోనిట్టు, క్రమమునవిహరింపగానేలమీర, లెవ్వారోయనిన
భూమీశుడాతపసి, కిత్థంబంతయునటచెప్పదొడగె, తాపసవర్యవిదర్భపు
రంబు, నేపాలిమీదయనేలెడువాడ, నీపద్మగంధినాయింతి [illegible], నా
పేరుధరభీమనరనాథుడండ్రు, పరగసంతానసంపదలేకనాకు, ధరణిపాలింపంగ
తెగదలుగాన, తపసివేషముదాల్చితరుణితోగూడ, తపముసేయగమదిదలచి

దమనమునీంద్రుడు భీమభూపాలునకై తపంబొనర్చుట.

వచ్చితిమి, నావుడువినిమునినాథుడాభీమ, ధరావల్లభునిజూచిపొలుపొందబలి

క, భూమీశ మావనంబునకు నే తెమ్ము, తామసింపగ నేనుతపముగావించి, వన
జాసనాదిదేవతలచేవరము, గొనివచ్చియిచ్చెదకొదువ లేకుండ, ధరణీశయంత
సంతానంబువడసి, యిరవొందపురమున కేగుదుగాక, ననిదోడుకొనుచునిజా
శ్రమభూమి, కనురక్తిచనుదెంచియతిఘోరతపము, గావించగామెచ్చికంజా
తగర్భు, డావేళతనకుప్రత్యక్షమైనిలువ, మునికులచంద్రుండుముదమందిబ్రహ్మ
గనినన్నుతులు జేయకమలజుడనియె, నిదిఏమిమునినాథయింతగానీవు, పదపడి
ఘోరతపంబుగావించి, నేమికార్యమువచ్చె నెరిగింపుమనిన, భీమనాముండ
నప్రియశిష్యుడొకడు, లోకేశకలదుభూలోకనాయకుడు, ప్రాకటంబయినసం
పదలెల్ల జూసి, సంతతిలేనివిచారంబుతోడ, నింతియుదానుమాయెడ కేగుదెం
చె, నతనికిసంతానమధికతోనిచ్చి, యతివేడ్కరక్షింపు మనవుడుబ్రహ్మ

బ్రహ్మ భీమభూపాలునకై దమనునికివరంబిచ్చుట.

పొలుపుమీరగనొక్కపుత్రిపుత్రుండు, గలడంచుజెప్పి వేగంబునరిగె, నంతట
దమనమహామునీశ్వరుండు, వింతగాభీమభూవిభునివీక్షించి, కుతలేంద్రనీకొ
క్కకూతురుకొడుకు, నతివేడ్కగల్గుదురరుగుముపురికి, ననవుడుసంతసమంది
యారాజు, మునినాథునకు రేడుమ్రొక్కియిట్లనియె, దమనమునీంద్రనీదయచే
తనాకు, క్రమమునసంతతికలిమియుగలిగె, నవిసన్నుతులు జేసియవనీశ్వరుం
డు, తనసతితోగూడితనపురికరిగియేలుచున్న నాతదనంతరమున, పరువడియా
రాజపత్నిగర్భంబు, ధరియించిముందరతనయునిగాంచె, తిరగొప్పమరికొన్ని

దమయంతి జనించుట.

దినములవెనుక, తనయనుగాంచెనాతరళాయతాక్షి, జననాథచంద్రుండుసం
తోషమంది, దమనాఖ్యుడను బేరుతనయునికొసగి, దమయంతియనుపేరుతన
యకునొసగి, కొడుకుకన్నుముద్దుకూతురుమీద, పుడమీశుడతివేడ్కపొ
లుపొందుచుండె, క్షీరాబ్ధికన్నియచెలువొందినట్లు, మీరిభూధరపుత్రిమెలగు
చున్నట్లు, తరుణివర్తించెసౌందర్యసంపదను, ధరణీశయబ్బంగిదమయంతిపుట్టి
నెరుగుదుమున్ను నేనేగతినైన, యిరువందదానినీయింతి జేసెదను, మానవా
ధీశ యీమాగువనీసొమ్ము, నేనాడుమాటలునిజమనినము.. మనియంతబలికిన
నంతయారాజు, వినిమనంబునచాలవిస్మయంబంది, బలువిడినానందబాష్పము
ల్చాల, పలుమారుదొరుగనప్పతివల్లభుని, చేకొనికౌగిటచేర్చి ముద్దాడిభూ
పాలతుడప్పుడాపాలతిదగ్గరకునతివేగపోయిరమ్మనినీముకొలప, శతపత్రముల

వలువుహంసలను, రయమున నాహంసరాజు గూడుకొని, పైనమైయాత్రోవ
పైవంబునిలువు। నేయక నలునికా చెలిగూర్చుతలపు, ద్రోయక భూమికాంతు
నిమీాదిభక్తి, బాయక నాకటబడితమ్మితూండ్లు, మేయక నీడలమెలగంగలేక,

దమయంతివనవిహారం బొనర్చుట.

భూవలయంబుపాలుపొందనట్టి, యావిదర్భపురికినరుగుచుండ, నచ్చట
దమయంతియతివలుదాను, విచ్చలవిడివనవీధికివచ్చి, కలయంగశుకచారిక
లుమయూరములు, బలుకుచుండగ వానిపలుకులువినుచు, పూచికాచినమం
చిపుష్పవృక్షములు, జూచియింతులకును జూపినవ్వుచును, యలరు దేనియ
లందిగ్రోలుచును, యలరుపూచినగురులనరసినవ్వుచును, చల్లనగాలికిసంతో
షపడుచు, పల్లవంబులనెల్లపరికించిగోనెడు, చెలులలోనమితారికలికికటారి,
చెలువులవంకివాసలపూలచెంకి, చెలియలమేల్బంతిచిత్తజుబంతి, వలవుల
బొంతిసేవంతిపూబంతి, మరునిపట్టపుచిలుకమరువంపు మొలక, అరుదువు
ప్పొడిదిన్నె అమృతంపుగిన్నె, కంమతావులటావుకళలకునెలకు, కంమతేనియ
బావికపురంబుగ్రోలి, సొగసువజ్రపుతళ్కుసొబగులబెళ్కు, పగడంపులతకూన
పన్నీటిసోనచిలుకలకొల్కి, యాచిగురాకుములికి, కులుకుముద్దులగుమ్మగొ
జ్జంగిరెమ్మ, యనిచాలకొనియాడనన్నిటదగిన, వనజాక్షి శృంగారవనముకొ
పలను, కదసికెంపులురవల్ కాంతులజిమ్మ, నుదుటబంగరుసొమ్ము జడలం
దుమెరయ, జలజలోచనలగుసఖులునుగొలువ, నలరుచుదమయంతియతివే
డ్కమేను, తెలియనివలవినోదింపుచుండ, కలహంసలవుడు వేగంబునవచ్చి,
రమణులతోడనంభ్రమకేళినుండు, దమయంతియెదుటనందముమీార వ్రాలె,
నెలతచేనడువులునేర్చుకోదలచి, కలహంసలీరీతికదిసెనోయనగ, వ్రాలిన
యంచలవలనొప్పజూచి, మేలనిదమయంతి మెలతలుదాను, నప్పుడుగనుగొని
యాశ్చర్యమంది, యొప్పులకుప్పలై యొప్పిచలంగు, నారాజహంసల నవుడు
బోనిక, బోరునతరుముకబోనియ్యందంద, పొలతులందరుపొంచిపొంచిపోనీక,
చలముననన్ని యంచలబట్టిరంత, యారాజనందనయారాజరాజు గోరిపట్టిన
యంతగొబ్బునబట్టి, యక్కునదిగియించియవుడలనిమీారి, చెక్కిలినొక్కిమ
చ్చికముద్దుబెట్టి- మెల్లనదువ్వుచుమృదులోక్తులాడ- యల్లగనుగొని యా

దమయంతితో రాజహంసంబు నలుని పురుషునిగావించెదనని చెప్పుట.

యంచపలకె, మానవభాషలమధురమైయలర మానినినీకొక్కమాట చెప్పె

దను।విడువుముననునీకు వేగముగలుగు।పడతినీరూపుసంపదజూచి నాకు। కడు వేడ్కపుట్టెనిక్కముగ నామదికి। నుడుగక వినుమునీకొకటిజెప్పెదను। రంగైన నిషధపురంబేలు రాజు।శృంగారవంతుడూర్జితసత్యధనుడు।నరలోకనుతకీర్తిన నలచక్రవర్తి। కరమొప్పవిష్ణుచక్రముపంపుజేసి। యిలనేడుదీవుల నేలడు రాజు।నలకూబరునికన్న నవిల్తుకన్న। సరసిజభవుకన్న జలజాప్తుకన్న। హరుకన్న బలదైత్యహరుకన్న మించి।ధరణిచెన్నొందునుతరళాక్షినీకు। సరియైనవాడమ్మసౌందర్యరేఖ। రమణినేజూడనిరాజులు లేరు। రమణిరోయటువంటిరాజునుగాన। కలకంఠనీవంటికామినీమణికి। వెలయంగనలరాజు విభుడుగావలెను।నాకుజూడంగనోనలినాయతాక్షి। చేకొనుమనలునినీచెలువుడుగాగనలునికన్నసుమంచినాథుండు లేడు, నలువలరంగపదునాల్గులోకముల। వనితదబ్బరలాడువారముగాను।కనివచ్చితిటకునాకన్నులయాన। వానికిదగునీవువర్ణింపనేల। మానిని నీరూపమహిమకుదగిన। వాడుగావుననిట్లువర్ణింపవలసె। నేడునీదగ్గిర నెలతరోవాని।పొసగినబంగారుబొమ్మనిదెచ్చి।మసిపాతగట్టుటమాకుసమ్మతమె। ధరలోననోములుతగినదానములు। చిరభక్తిపూజలుసేతురుమంచి। పతులుగావలెనంచుభామినీమణులు। అతివరోనీదుభాగ్యంబునకేమికొడువెనీనాథుడీకువలయాధిశు।డదిగాకవినవమ్మయువనిలోపలను।నలరాజుచక్కనివాడింద్రుజనులు।చెలియాయనంగుఖించినవాడునలుడు। కలికిమారుడునీటుకాడనుకుంటివే। తలపులోపలవానిదలచిచూచినను। దురితకర్ముడుశివద్రోహిదుర్జనుడు। హరికుమారుడుగాననతనికిచెల్లు। నదిగాక వినవమ్మయామహీశ్వరుడు। పదపడిహరిహరబ్రహ్మాదిసురలు। దీవింపనిలయేడుదీవులనేలు।కావునవానిచక్కదనంబుదెలుప। నాపలకరుమయోన్నికైనశక్యంబె।యోపద్మనయననీకొప్పనాథునుడు। పతిగోరియతివరూపమున జన్మించు, నతివానిబొందనిజన్మమేమిటికి। ఆరాజవరునికిల్లాలవై తేని। యోరాజీవదవనియునికికిదగునె యలివేణియోగతినైననునలుని।వెలయఁగనీప్రాణవిభునిగాజేతు। ననియివ్విధంబుననానలాధిపుని। వెనుకొన్నభక్తితోవేవేలగతులు, దలపోసివర్ణింపదమయంతియింతి। పలుకులకానందపరవశయగుచు-కన్నులబాష్పంబుకణములుజొడమి, చన్నుగుబ్బలమీదజలజలదొరుగ, తనమేనుపులకించితలయూచియెంచి, యనురక్తివిడచినెయ్యమునకిల్లనియె, రాయంచ రాజయా రాజ దేవేంద్రు - డేయుడ నుందునీ వెన్లైరుంగుదుపు।

పులుగుల రాజవు భూపాలు డతడు, తలపోయనీకు నాతని చుట్టరికమే గతిగలిగెనాకింతయు దెలియ. వేగంబె జెప్పుమా పీనులుదలియ, ననవుడు రా

— రాజహంసంబు తనకునలునికి సఖ్యంబైన విధంబు జెప్పుట. —

యంచయాయంచగమన।గనుగొనిసంతోషకలితమైబలికె। వినవమ్మ చెప్పెదవిశదంబుగాను। జనలోకసుతుడుసజ్జనలోకహితుడు। భానువంశంబున బలుడైనవీర।సేనునకుదయించి చిరకీర్తి వెలయ।రమణతో నిషధపురంబుననుండి।కమలాయతాక్షుచక్రముపంపుసేయ। యెనయదీవుల నేడు నేలుచునుండి।మనుజేశుడొకనాడుమంత్రులుదాను। వరుసతో శృంగారవనములోపలను। చరియింపుచుండ నాసఖులును నేను। భరామిూశుదగ్గిర బోయ వ్రాలితిమి। యామిూదమముజూచియాచక్రవర్తి।కరుణారసముజిందగానన్ను బట్టి। కర మొప్ప లాలింపగా నామహీశు। చక్కదనంబును జవ్వనంబతిని। మక్కువను గుణనంపత్తిభాగ్యమును। చూచినామనసునశుభము రెట్టింప । యీచక్కదనమునకిల్లాలువలయు। ననుచునీరాజునకనుకూలమైన । వనితదెచ్చెదననుచువసుధపైనొప్పు। తరుణీమణులచక్కదనమెల్ల చూచి। పరిపోవకిచటికిచను దెంచునీదు।వరరూపవిభవలావణ్యసంపదలు।పరవిజరాడగమాకుసంతోషమయ్యె।నదిగాననలునివృత్తాంతంబు నెల్ల। విదితంబుగానీకువివరించితివుడు । నలతమెటున్న దోనీచిత్తవృత్తి। తెలియగ రాదమ్మ దేవసన్నిభుని।నలునిం రెంచిమన్నన గాంచితేని। నలరునతావియునలరనట్లుండు। నరలోకమందు నారనాథునంటి నరనాయకుడు లేదునరనాథపుత్రి, కల్లలుబలుక నాకన్నులయాన, పల్లవపాణినీపాదంబులాన, నత్యంబునామాటనత — బుసుమ్ము, నత్యమేజేయమనిసకలయత్నముల, పలుకుదురిలలోనపావనమాతులు, తలపోసిచూడమోతరశాయతాక్షీ, యనవుడుమదిరాక్షి యాపి — రాజు, గనివిస్మయానందకలితమై పలికె, నోపక్షిరాజేంద్ర యోదయాసాంద్ర, నాపాలిశ్రీరామ నాథుండవీ

❧ దమయంతి నలుని దనకు పురుషునిగావింపుమని వేడుకొనుట. ❧

వు, రక్షింపగదలంచరయముదవచ్చి, యాక్షితీశ్వరునినమ్మగువనా — పుని, నలరాజచంద్రుని — నాథుగాగ, చెలువంద జేసిరక్షింప వేన ఇరవొందు మాట నేజవదాట, నుదారనాయాపహాతయురాజ, వరునితో పలుమారు వర్ణించిచెప్పి,నరవినీవిచటికిజను దెమ్ము గామ్ము, చెలగినీవింతగాజెప్పుచున్నగను తలపోసి యేనువింతకునోడంబడితి,నికనా మాటనీ కెరిగింతువి నుము

టితగతినేనుప్రతిభనొనర్చి। నలునకుమనువొందెనలుడొల్లననిన । వెలయుని ప్రాణంబువిడుచుటయుండె! ఘనతరబుద్ధిత్రికరణంబుగాను । పనిబూనిపలికి తిపణతినామాట । పూనికతోనన్యభూములనేలు, మానవాధిపుగూడిమను దానుగానె ఇంతేసిపనులకునెడముగానీక, కంతునిశరములగాసిల్లనీక , కుసుమాస్త్రికేళికిగుందంగనీక, వసుమతీపతికినావర్తమానంబు , తేటతెల్లంబుగాదెలియంగపలికి , మాటలురీతిగామరికొన్నిజెప్పి , ఏవిధినైననాయిన కులాధిశుని, వేవేగనాప్రాణవిభునిగాజేయు , మనిప్రియవాక్యంబులంతంత బలుకు! వనితనుజలాచియవ్వాలపక్షిబలికె , కలకంఠినీవింతబల్కంగనేల , తలపనికార్యమంతయునాదిగాదె, వలనొప్పనలచక్రవర్తికిదగిన, కతికినెన్నడుజరాడగలుగునోయనుచు, తలవుమనుందునోతరళాయతాక్షి , పలుమారునినుజూడభాగ్యంబుగలిగెనటుగానపలుమారునడలనేమిటికి, తటుకుననలునినీధవునిచేసెదను, యొద్దికమీకార్యమొనగూర్చెదనుక, నిద్దురమేడదేనెలతరోనాకు, వనితమేమటువంటివారముగాము, మనమునగుందకు మనుజేశుగూర్తునని చెప్పితనవారినందందవిడువు, మనినీవువిరహాగ్ని నడలంగవలదు చనుదెంతుమరలనిచ్చటికంచుదెలిపి,వినువీథివరిగనావిహాగేంద్రుడుచట , ధరణీశ్వరుగుబీమతనయునిదలచి , నలరువిల్తునిచుంపవేదనకులికి, విరహాగ్ని

నలుడువిరహాగ్ని నింగుందుట.

చేగుందివేనటనొంది, సురపొన్నపీడభాసురముగానొక్క-చలువపూపందలి సరగవేయించి, పొలుపందపచ్చకర్పూరంబుదన్ని. పరిపించిదానిపైపన్నీరు జల్లి, పరవుగాచిగురాకుబాన్పుగావించి, కొత్తకస్తూరింపుగగూర్చినమంచి మెత్తనిగంధంబుచెయినిండబూసి, తావిపన్నీటనుతడవినపచ్చ- నేవంపిపూరుల్పెచ్చెరబూనిమరువేధకోర్వక మరిమరికరిగి, పరతెంచయాపాన్పుపైనపవళించి,తనువెల్లబాగులచింతావార్ధిమునిగితనలోననిట్లనితలపోయదొడగెలం చలుబొంబునయంతనుండియును, పంచబాణుడునాకుపగవాడునయ్యె, నేమి సేయుదునింకనిటమీదనాకు, కామాక్షికడకునెవ్వరిబంపువాడ,జడజారిభ్రాంమయింపజాలినముద్దునలినాక్షి..ముసె ..డుజరాడగల్గునదుగంగతేనియ నొలుకంగబలుకు,పణతిరోనెన్న..భాషింపగ్గనలివేణితియ్యనియధరామృతంబు, నలతదీరగనెన్నడానానంద.. ముదమొప్పమదిలోనముచ్చటదీర ముదితఎన్నడునాకుముద్దిడగ ..లరనాచేతులయానలుదీర-పొలతిపా

లిండ్ల నెప్పుడు పట్టపగలు। కవగూడి రతికేళి కాంతులుప్పొంగ। నువిద కౌగిట నెన్నడుండంగగలుగు। శ్రీనాథ యనియిట్లు క్షితినాయకుండు। మానక నడలి కంమరదంచదలచి। బొరలుచు నెక్కడ బోయెనో యంచు। సరసులస్నానవాబ్జంబులు గాంచి। మరిగి యెంతట నన్ను మదిలోన మరచి। యొరసి భక్షింపుచున్న దో యంచు। యనరంగ తామేగునట్టి స్త్రీ వలను। తమవారిగ నినన్ను తలచదో యంచు। త్రొయ్యాలితో నేర్పొండ భాషించి। బయ్యానవచ్చుచుయున్న చో యంచు। తరమిడి నామీద దయ నేగుచుండి। పగువడి అడవిలో బడలెనో యంచు। ఏమియు తెలియరాదిందాక వక్షి। యేమిరాయిచటికి నేల రాకుండ। నమమెచ్చునూర్చుచు హా రమానాథ। యతని తలచుచునుండ నప్పుడాయంచ। చనుదెంచి సఖులతో చయ్యనవాలి ఘనభక్తి నలరాజుగనుగొని పలికె। సమరనీయానతిని చొక్కి శేగి, దమయంతిగనుగొని తరలివచ్చితిమి దానిచక్కదనంబు తలపనచ్చెరువు,

రాజహంసంబు దమయంతి నివర్ణించుట,

భూనాథ వినుము నేర్పున విన్నవింతు। మెరుగు నీలవు పరుల్మించిన కురులు, పరిపూర్ణ కళ సోము బడసించు మోము, తిలపుష్పముల కెక్కుడెగడెడు ముక్కు నలినాక్షి కలుహాయల్ల వ్యాకర్ణములు, హారిణంబుల జయించు పక్షులవంచు। మెరుగుటద్దము బోలుమించు చెక్కిళ్లు, యులరుబింబము గెవి నడగించు మోవి, చెలువు శ్రీకరములు చెలియుకర్ణములు, ఘనమైన శంఖంబు గవయు కంఠంబు, కనకంబు తీగెలగడపు బాహువులు, మృపల్లవంబులు మిగులు హస్తములు, కుదురుకల్వల మీరు గోకులతీరు, వలుదబంగారు చెండ్లు వనితపాలిండ్లు, చెలువైన నీలంబు చికిలిరజంపు, నురువడితో బోరునువిద నాగారుధరపొన్న పూబోణి తమును మీనాభి, వసుధ సింగముతోను వాదించగాను, నిసుకదిబ్బల హొందు నెసగుపిరుందు। లరటిగంబంబుల నడగించు తొడలు, మరునినిషంగ నామ్యంబు జంఘికలు, కెందమ్మి రేకుల గేరు పాదములు, నందంబు తావెళ్ళునడరు మీగాళ్లు, వనితకు నవియెల్ల వర్ణనగాదు, మనుజేశ నేనెంతమాత్రమెంచితిని, నీరాజతేజంబు నీప్రతాపంబు, నీరూపవిభవంబు నీపేరానంబు, నాపూరిరాణికి నామదవతికి, నామోహనాంగికి నాసఖీమణికి, [illegible] పద్మగంధికి నాపుణ్యవతికి, నాపువ్వుబోనికి నాగుణవతికి, నాదమయంతికి నంపంగ మెన్ని, మోదించి మదిలోన ముచ్చటదీర, వరుస వేవిధముల వర్ణింప చెప్పి, తరుణికి నీవీదతలపుబు [illegible] చి, చెలియని సొమ్ముగా జేసివచ్చితిని, చెలిమి రాజేంద్ర నీకిక

తవలదు, నీకుఁగాన నెవక్కునిఁగజయాన, యాకంజలోచననవనిఁ బుట్టించె, నింత
యూనిజమనినొంచి భూనాధ, సంతోషముల రాజ్యము చేయుమనుచు, బలికి
హంసము విదర్భపురిపోవఁ దెరిని, తలపున నప్పుడా దమయంతికన్య, పలుమారు

దమయంతి విరహాగ్నినిం జెందుట.

నలమహీపాలునిఁదలఁచి, యులరుపిల్లపువ్వులమ్ములకులికి, ఘనమైన మో
హసాగరమున మునిగి, తనప్రాణసఖులనుతప్పకచూచి, రాజుంచలేక కోరా
దదవాయె, నాయువనీశు డేమనియెనో గాక, వాయక తమజాతిపక్షులగూడి,
పోయెనో కొలనులఁ బాన్దెనో లేక, యుపవనంబునలోనున్న దో యంచ, చపలా
క్షి యిట్లు విచారంబునొంద, నిదిమంచిసమయమని యాయింతిని వేళ, గదళినాపగ
దీర్ఘకేడువడినమచు, తమ్మితుపాకి కెందలిరాకుదంతి, కమ్మనివిల్లు చెంగల్వనేజ
యును, జాజిపూబాకు గొజ్జగి పెద్దగత్తి, రాజిల్లువిలుకలరథముపై నెక్కి, యు
లరుతుమ్మెదలసైన్యము మున్నెనడువ, పలుమారుపంతములు పలుకు కోవెలలు,
పరవుమీర చకోరబలములు గొలువ, నరుపుదండెత్తియామానిని మీద, చ
లమున చనుదెంచి నరగున గవసి, యులరువింటను పువ్వుటంబు లెక్కించి, కర
మునదెగదీసి కలికిపాలిండ్లు, గురిజేసి వడినేసి కోయని యార్వ, నప్పుడాపూబో
ణియంతరంగమున, నుప్పిరిగొను తాపమున కోర్వలేక, ధృతిదూలి మిగులగుం
దెడితరియించ, యతిరయంబున వచ్చి యాతివకిట్లనియె, పూరాజవదనయా
మూర్త్యైశుక డకు, భోరున పోయి నేర్పున నీగుణంబు, భావరూపంబు భక్తియు
ప్రియము, వాపిరివర్ణించివర్ణించివాసి, మనమునదయబుట్ట మాటలు జెప్పి,
వనితనీపై మేలువానిగాపించి, పచ్చితనీవింక వరియింపుమనిని, మచ్చిక సకల
సామ్రాజ్య వైభవము, ననుభవింపుమనుచుమతి నేర్పుతోడ, వనిత మేమిక
పోయివచ్చెదమమ్మ, మరువక దయనుంచుమామీద ననుచు, బలువడి పలికి
యాపక్షులు చనిరె, సంతసక్కడనలుండతివనుదలచి, కాంతునిశరములగా
సిల్లియువిక, యాహారము డిగి నిద్రా పేక్షమాని, యామారిబోడుముపాహారి
యనుచు, తనలోన దమయంతి దమయంతియింతి, యనుచుబల్కుచు వెర
గందిచూచుచును, మంత్రులు జూడక మహాసీయ రాజ్య, తంత్రంబునడపక ద
నరెసకొల్వు, కూటంబునకు రాక కూర్మి జెన్నొందు, హాటకరత్నసింహాసనో
దని, కూర్మిగూర్చుండక కొలువువారలకు, బేర్మిసంబళమునిప్పింపక జనుల,
మనుపులు వినక ప్రాణాఖ్యలకు ధర్మ, మొనరింపక నమంగులాసగుచున్న,

3

కపురంపువిడియంబు జేకొనక వేటకై నరుగు, వెడలసంగీతవీణామృదంగ, నినద
ముల్వినకచిన్నెలలేక రాడు, ఘనమగు నాట్యసంగతిజూడ కాత్మ, దమయం
యతులసౌందర్యంబుదలచి, సముచితగతినాప్తజనులతో మెచ్చు, టాడకతా
నేర్చునట్టిపదంబు, బాడకవిరహతాపంబుననలుడు, తనయొక్క యేడుగాదీ
తనొంది, యొనరవర్తింపుచునుండనవ్వేళ, సచివోత్తముడుమానసమునచిం
తించి, యుచితవాక్కులవిభునూరార్చిపలికె, నలధారుణీతలనాథనీవిపుడు,
లపునదమయంతిదమయంతి యనుచు, పలుమారువిరహతాపమునగుందినను
నలరేగిభూజనుల్ నవ్వరేనిన్ను, నరనాథసామాన్యనరునికై వడిని ~ ~ాత్రి
పలుమారుదలచంగదగునె, వినుమునీవంటిభవావిభునకునిట్లు, వనిల క ర
న్బువదలింపదగునె, మదిలోనబుద్ధిమరచియీరీతి, వసుధకై పలుమారుశోకిం
పదగునె, ఇదియెంతకార్యమేనిప్పుడిచోట్లు, కదలిభీమనృపాలుకడకేగియని
న, నడిగియాదమయంతిననుకూలపరచి, కడువేగవచ్చెదకలగకుమింక, మచ్చి
కతోసభామంటపంబునకు, విచ్చేయుమని వేడివిభునిదోడ్కొనుచు, నాతప

దమయంతి మదనతాపంబు జెందుట.

బలరనాస్థానంబుజేరె, నంతనక్కడరాజహంసలుజనిన, సంతనుండియునుభీ
మావనీశ్వరుని, సంతతిపుత్రిభరాజననుతగాత్రి, దమయంతిమదనవేదనజెంది
కుంది, శమియింపనేరక సంతాపమంది, నలరాజచంద్రుని నరలోకవిభుని
పలుమారు పలుమారు భావంబులోన, తలపోసి తలపోసి దలయూగి
మేను, పులకించి పులకించి పూనిమోదించి, తిలకించి తిలకించి తెలియ
వర్ణించి, చెలరేగి చెలరేగి చెలియవేనోళ్ళ, వినుతించివినుతించి వెలదుల
జూచి, వనజాక్షులార నావల్లభుడిటకు, రాడకోమీరై నరయమునబోయి,
వేడుకోరాదెనావిధమెల్ల చెప్పి, తోడుకరారాదెదోసమామీకు, వేడుకగా
దెనావిభుడును నేను, జోడుబాయకనుండిసురతసౌఖ్యముల, కూడియుండగ
కనుగొనరే మొమీరు, కటకటా నేనింతగాసిజెందంగ, నెటులజూచెదరుమీ
రెంతనిర్దయులె, పసిబాలనిటుజేయపాటిగాదంచు, కుసుమబాణుని వేడుకొన
రమ్మమీరా, తల్లులకుజెప్ప రేయలివేణులార, నెలతనీగతిజేయనీతిగాదంచు, న
లనొప్ప జెప్పరేవడికో వెలలకు, కలకంఠనిల్లైచగారాదటంచు - పణతినీగతిజే
యపాడియేయనుచు। నడిచకోరా ప్రసవారించరమ్మ। కలికిసీవై ఖరివారించక
నుచు। తొలుతవసంతునితో జెప్పరమ్మ। యనిపల్కి హానాథయనిమూర్ఛబో

యి। మనమున దెలిసిమన్మథుడు నామీఁద। నిటు సేయుటకు నేనేమి చేసితిని। కట
కటాయని లేచుకన్నీరునించు। చలిగాలివిసరినచాలకునలరులు గాలినయందం
ద వెరచు। కడువేగ లేచియా కామినీమణులు। తొడల పైపవళించుచుదుఃఖంబు బెం
చు। పతిరాక యిపుడు నా ప్రాణంబులుండ। వతివెలా రాయనియువనిమూర్ఛిల్లి
యొకకొంత ప్రొద్దునకొయ్యన తెలిసి। యొకచోటుగోరి వేరొకచోట జేరు। నొక
చెలి పేర వేరొక చెలిబిలుచు। నొకపనికను చు వేరొకపనిదలచు। నొకమాటలా
డి వేరొకమాటలాడు। నొక చెలిబట్టు వేరొక చెలిదిట్టు। నొకపరి వెరగందు నొకప
రిగుందు। చెలులనుజూచి యోరా చెలులార చెరుగు। విలుకాడడిగొనన్ను వేయు
చున్నాడు। మీరలందరుగూడి మెల్ల నేపొంచి। పారిపోవగనికపట్టిగట్టిగను। విర
చికట్టుకరండు వేగ మెపొందు వెరచినవారల వెరపింతురుర్వి నను మాటనిజమా
యెనలునునివలన। ననయిట్లు భ్రమమాటలాడంగ చెలులు। వెరగందిదిగులొం
ది వేదనబొంది। మరునిదూషించి క్రమ్మరవివేకించి। మరునన నేలతామరతూం
డ్లమెసగి। చనుదెంచి కాంచి రాహంసలీరీతి। నలుడునలుండ నినయముగా జెప్పి।
నాలతినీగతి జేసిపోయియుండంగ। నేమి సేయుదమింక నిటమీఁదమగువ। కేమి
మానునోయీమరుతాప। మని చాలచింతించి యులివేణిగాంచి। గొనకొని
గ్రిరమూర్ఛుండపలికె। కన్నులనిండారగారె ననీరు। మన్ననదుడిచి యీమది
రాక్షిగుబ్బ। చన్నులపైకొంగు చక్కగావైచి। వెన్నునకందందవిరసిచిక్క
యిన। నెరికురుల్ కొప్పుగానిగుడించి తొడల। ముదువు నిడిముద్దుమోమున
మోచి। కదియించిలాలించి కౌగిట నునిచి। ఇది యేమి నెలత నీకిటువలెనలత।
ఇది యేమి చెలియ నీకిటువలె సొలయు। నిది యేమిలలన నీకిటువలె చలన।
మిది యేమి మగువనీకిటువలె నగువ। నిది యేమి తెరగు నీకిటువలె మరుగు। నిది యే
మివింతనీకిటువలె చింత ఇది యేమియువిద నీకిటువలె భడలనిది యేమివింతనీకిటు
వలెచింత। ఇది యేమి కొలకినీకిటువలె వెలయు। ఇది యేమిభామనీకిటువలె ప్రేమ
యేమికొమ్మనీకిటువలెనమ్మ ఇది యేమితరలాక్షి యింతసేమదికి। ఇది యే
మమతనీకిటువలె మలయు। ఇది [illegible] మిది రాక్షి [illegible] తబాలార్ప ఇది యే
మియింతినీకింత విభ్రాంతి। వెరవకుమావంటి వెలదులుండగను। తరళాక్షినీకింత
సంబుదగు [illegible] యనియూరడించితియని మాటలాడి। కనుపవనీహారంకర
ములదుడిచి [illegible] పన్నీరుజలకం [illegible] కలికిగుబ్బ మీదికస్తూరిబూ
[illegible] సరంగనిట్లు శయ [illegible] పచారముల నొ [illegible] చియుం [illegible] యువిదకు [illegible]

చంద్రోదయ వర్ణనము.

నాకాశలక్ష్మికర్ణావతంసంబు। ప్రాకటంబుగజారిపడినచందమున। తరుణమా
కిరణంబుతల్పంబులగుచు।తరణిపశ్చిమపర్వతంబునకరిగె। క్రమముననాంధ్య
రాగముదశదిశల। రమణతోభిల్లితామరలుముకుళించె। కలువలుజలగెచీకటి
విస్తరిల్లె। బలవైరిదిశజ్యోత్స్నముకైరువల। చికిలించుముత్యాలసేసలోయ
నగ తిలకించితారగలుదివిసంధించె।గగనవాసిచక్రవాకంబులకలిగె తివిరిగే
హంబులదీపముల్ వెలిగె। కోకచకోరపక్షులుసంతసిల్లె। జారజోరులుసంతస
మునొందిరంత। సురరాజదేవిభాసురలీలతోను। ధరియించుకర్పూరతాటంక
మనగ। కలువలునవ్వజక్కవలుజింతింప।తలపుచువీరిహేలుతర్లడంబంద।ఘన
తతోపూర్వదిగ్భామాక్షినొందచనుదెంచెనోయని చంద్రుండుబొడిచె। జా
డనల్లడపిండిజల్లినయట్లు। వేడుకగామించివెన్నెలగాయ। నంతలోదమయం
తియుదియెంతయుల్ లేక। చింతించిమదనాగ్నిశిఖలుచెనొంద। పలుమారువెన్నె

దమయంతిచంద్రునిదూరుట.

లబయిటికేతెంచి। తెలచల్వవాతిపైనెలతగూర్చుండి।తలయెత్తిద్విరాజుతప్ప
కజూచి।నలరాజుదలచితేనవవింటిరాజు। వనుబట్టియిరాకేవనలినీలినేయ। తన
కిప్పుడనేమితప్పుజేసితిని। వలదంచుమీరారమునవారించనామానినుమదిల్కొ
మునీకల్లుండుగాడె। వేవేలగతులుమానెలతలునేను। భావించిపలుమారు
ప్రస్తుతిజేయ।తనజాడమానదుధర్మజ్ఞమేననకు। నునరహితచరితుతడొక్క
డుగాడు।తులలేనియులనసంతుండుకోకిలలు। మలయమారుతముకోమలకోరి
కలను। చిలుకలుమొదలుగాజేరినన్నింత। దలచుచుండగబాళగలనెయామే
ను।మగువగదాయనిమనసునలేక।పగచాటెడేపాటిపొగడనంబోయయని
పల్కుచుండంగనంతకంతకును। వనజారివేడిమిపడిమూర్ఛబోయి। తెలసిది
గ్గునలేచిదివిరాజుజూచి।కలగుచుమరిదమగలగడనచు।నలరువిల్తునిసేన
లన్నియునీకు। తెలుపవచ్చితేమంచి తెరగుజేసితివి। నీవొక్కడవెకాదు నీ
వారలెల్ల। నీవిధమేకాదెనెంచిచూచినను। వేజముల్లూచిన వేడుకబుట్టె।
దోషకారులుగురుద్రోహులుఖలులు।దుర్నీతికరులుశివద్రోహులువాసి వ
రుసలెంచనిదుష్టవర్తనులనగ।హీనులుమరికాంతిహీనులుచెడిన మేనులుగ
లిగియమ్మేదినిలోన విరహిణీస్త్రీలనువెరపించుకొనుచు।కరుణయులేకగాల
ముపలెను। దిరుగుదురిదిమహాదిరల్వమనుచు। వనసతోసహ్వేటివారలనెరు

గారవిపల్కి నీరనొయ్యనజూచి యపుడె। ఘనతరమ్ముగ పాతకమ్ముసిద్ధించు। వనిత నతలవంచియతివెలగాంచి। వనజాతముఖిపారనావల్లభునింక। నెవరుతోడుకవత్తు రేమిసేయుదును। భువి నేను చేసినపుణ్యమిట్లుండె। ననికొంతగుంది హాయనిదుఃఖమొందె। మనమున భ్రమయుక ్రిమ్మరసంత దెలియు। నలునిదలంచు క్రన్నన సంతసించు। చెలులనుబిలుచు రాచిల్కలదలచి। కిలకిలదెగడుకోకిలలకు దెగడు కలకలబలుకు భృంగములకు నులుకు। ముట్టదుపిణెయుముద్దులసొమ్ములును। బెట్టదువిరిబంతి బెంపారువేళ। బట్టదుతోడుగ గుపాటించి చిరైక। గట్టదుచక్కగా కాంచనాంబరము। పూయదు పరిమళంబులు మేన వేడ్క। నేయదువిడియంబు చింతతోకన్ను। దూయదు చెలులతో మునుపటిరీతి। సేయదుచనువిట్లు చింత చేనుదుట। తీర్చదుతిలకంబు తెరగొప్పగోట। దూర్చదుజలకేళిచూడగాసఖుల తీర్చదుచెలులువాదించినతగవు। పేర్చినకేళివిహారింపజనదు। ముంచుపదుకురు ఆక్రొమ్మడిమోదముపరా। వి..వదుచెక్కిలి వెనవానుకరము। నొందువడునలుని నెన్నుటదక్కఁ జేసుడువదుకన్నీరుదొరగుతేమియును చూడదు సరసమ్ములబలల తోడపిడప్పమనసు నవిభుమిూదచింత। పాడదు తానేర్చుపాటలుమదిని। జరాడదు తెరనలతోమాటలాడ, సవిధంబునసున్న ఇతనిసేక్షించి। వేవేగభీమభూవిభునకేకార్యమిూరెరుంగింపకుండిననిది లెస్సగాదు। సరగుననలరాజచంద్రుడిచ్చటికి, దరిమునవచ్చినగానిదమయంతినిపుడు। విరిశరంబుల వేయు వెడలింతుడాత్మ। ధనువెక్కడి: సునశరఘాతములారా। యునవృధనున కేలనని యుండువదన। లప్పుడు

సూర్యోదయ వర్ణనము.

గానివచ్చెనంతఃపురంబున। గొబ్బునవిరిశయ్యనుంచిరయ్యెడను। పొలుపొంద రవివంశమునబుట్టినట్టి। నలునిగోరినభీమనందనవిరహ। వేదననుడిగింపవేవేగ నిపుడు । రాదలంచిన రీతి ప్రాగ్దిశా కాంత । యనువు ముక్కర ముత్తియంబో యనంగ । కనుపట్టె ప్రాచి చక్కన వేగుచుక్క। నొల్లనె చంద్రుండు మెల్లగ దక్కె। తెల్లనై పడమటిదెస కేగుచుండ। తారల భ్రమమున నెంతయుకాంతిమాసె। జారచోరసమూహసంచారముడిగె। నల రాజుతనవింటినడినెక్కుడించి। పొం...దు బాణములుపొదలోననుంచె। కదిసియుండినయట్టి కాంతలుపతుల, దిమినకౌగిళ్లందందవదలె, కలువలుచిం...ంచెకమలములుమ్రోంచె, నిలుపుష్పజాలంబు నెల్లనువెలసె, సరగుససర్పసంచారంబులుడిగె, యిరవులలో జేరెనింపుసొంపార, కోకిలలందందగూయుచుండగా

నగ౹మూకలై పులుగులిమ్ములమేతకరిగె, తిమిరముల్ దామున్న దిశలకేపో
యె, కొమరొప్పవాల్గుదిక్కుల తెల్ల వారె, తనయుని పెండ్లికి ధరణిధరారి, ఘన
తగప్పినమేలుకట్లో యనంగ, నిందీవరాక్షులతో నెలమిజయింతు, డందివసంతం
బులాడనోయనగ, నిలధరేంద్రములతో నింద్రుండు పోరి, జలజరక్తంబులు చె
ల్లెనో యనగ, నరుణోదయంబయ్యె నంతలోపలను, వరవైభవంబున వాసపుడిడి
న, కొలువులో జగజంపుగొడుగో యనంగ, చెలువొప్పు పూర్వాద్రిశిఖరంబుమీ
ద, చలమున హరివేయు చందమో యనగ, జలరాసిపుట్టంబు సతిధరియించు, పొ
లుపొందపాపటబొట్టో యనంగ, బలభేదిమెడనున్న పతకమో యనగ, [illegible]
తో యింద్రుని నాతిపైనున్న, బటువైనచంగల్వబంతులో యనగ, భా[illegible]డపు
డు తూర్పుపర్వతంబునకు, మాసుగా జనుదెంచె మహి యెల్ల బాగడ, నంతట

దమయంతివిరహంబును తత్సఖులు భీమరాజున కెరిగించుట.

మయంతియను గుయువన్య, లంతఃపురంబునకరిగి యా భీమ, ధరణీశ్వరుని గాంచి
దమయంతి తెరగు, పరువడిఁ వకవిన్నపము నిట్లు చేసి, వ్రారాజదేవేంద్ర యోద
యా సాంద్ర, వారక నీపుత్రి వార్త లాలింపు, యొకనాడు దమయంతి యుద్యాన
వాటి, సఖులతో క్రీడలు సలుపుచునుండ, వనమున కెందుండి వచ్చెనో యెరుగ,
మనురక్తితోడ రాజహంస లెన్నెన్ని, చనుదెంచి దమయంతి సంగడి వాలె, త
ను గట్టుటకు త్రాళ్లుతా దెచ్చుకొన్న, యనువున నొకయంచ నందంద బట్టి, కొని
పోవునంత నీకూతురు జూచి, పలుమారు మానవభాషనమ్యాంచ, నలునిరూప
ము తద్గుణములు సంపత్తి, యలఘుతేనసమంబుల నువర్ణించి, వలపుబుట్టింప
భావజుడు కోపించి, విరహంబుబుట్టించి వేవేగబోయె, తరుణియంతట నుండి ధ
రణీశనలుని, తలచిచింతించు మోదంబున దలచు, పలుమారు దిగులొ[illegible]
తాపమొందు, మము జూచి జీరు నమ్మదనుని దూరు, కమలారి దిట్టు తక్క[illegible]కమ
మ్ము గొట్టు, హాయని మతి దూలు నవనిపై వ్రాలు, పాయక మూర్ఛిల్లుపడి నేల
బొర్లు, మనుజేశ యిటువంటి మదనతాపంబు, కనివిని యెరుగ మెక్కడనైన మే
ము, మరుబాణవేదన మానునో యంచు, సరసత జే[illegible]శైత్యోపచార, మంత
యింతని జెప్పనలవి యెగాదు, వింతలు సుమ్మని వివరింతు మన్ని, యిగురు పానుపు
మీద యింతిని జేర్చి, [illegible]రాకులన్నియు జెచ్చెరగ మలె, తలచి తామరపూలత
ల్పంబునందు[illegible]లతుక నుంచిన[illegible]లుగా నెగసె చల్లనినీటిలో సఖియనుంచిన
న్, కల్లుగాదిది వెచ్చగా నయ్యె ఘనము మ[illegible]సరములు ముదితకునిడిన కొత్త

నీలములా మెరుసుమా స్త్రపహ్నా। చన్దనంబలదినజలజాక్షి మేనకన్ది యీతణ
మునకస్తూరియయ్యె। పన్నీరుకడవలపట్టితెప్పించి। వెన్నునబోసిన వెలదిశోభిం
చు।మాచేతగాదింక మగువపోషింప। నాచెలి బ్రతుకనీడామన్మథుండు। నెలనా
గసంగతినిక దాచనేల।నలనొప్పపుత్రీగావలసియుండినను। నలునిరప్పింపుమా
నలుడు రాకున్న। జలజాక్షి బ్రతుకద సత్యమీమాట। ఇన్నినాళ్ళీ తెరగేర్పడ
మీకు। విన్నపంబొనరింప వెరచియుండితిమి। జాగుసేయగనింక జనదు భూనా
థ। వేగమె నలమహీవిభునిరప్పింపు। మన ప్రకుతలయూచియతివలజూచి। మ
నమునచింతించి మనుజేశుడనియె। నాదుబిడ్డకన్న యట్టిమానవుని। పాడిత
పంబులుపౌరుషంబులును। చెడునంచు పెద్దలు చెప్పినమాట।తడయక నిజమా
యెదమయంతివలన।నేమిసేయుదునింక నిటమీద నేను నామహీపతిబిల్వనంపు
టయెట్లు నారాజు ల్వాగ నలవియె నాకు। నారాజు బిల్చిననత డేలవచ్చు।నలుడన
గానుర్వి నారాయణుండు। నలునిరప్పించగా నాచేతనౌనె। బలవంతమాననియ్య
బాటిగాదిలను। బలవంతురప్పింపబలిమియు లేదు। నామహీశునిగోరనాతికిద
గునె। బలుపిడిసురిమహీపాలులు లేరె। యనితలపోయుచు నాత్మజకడకు। చ
నుదెంచి సుకోమలుసన్న చన్దంబుజూచి। వెరగందియప్పుడు వేవేగవచ్చి। వెరవొప్ప
సంధ్యాదివిధులెల్ల దీర్చి। కొలువుచావడికి గ్రక్కున నేగుదెంచి।నలువైనసింహా
సనముగూర్చుండి హితులగాయక పురోహితమంత్రివరుల।నతివేగరప్పించియ
ప్పుడిట్లనియె। మనదమయంతి కోమలులతో గూడి। యొనరంగ నొక్కనా
డుద్యానవనిని। వేడుకలలరంగ విహరింపుచుండ। వాడకురాయంచలరుదెంచి

భీమరాజు దమయంతిస్వయంవరంబునకై యాలోచించుట.

నలుని। వరరూపలావణ్యవైభవస్ఫురణ। వరుసతో వర్ణింపపదరుచుబోయె।
నంతటనుండితొయ్యలిదమయంతి। చింతించి నలునిపై చిత్తంబుజేర్చి। కంతుని
చేజాలగాసిల్లెననుచు నింతులు జెప్పిరియింకేమియనిన। వినిసభవారెల్ల విభు
డువీక్షించిజననాథయిందుకు సంతాపమంది। నేలమే యొక కార్యమెరిగింతునిపు
డు। భూలోకమునను న్న భూనాయకుండు। ననరుహాక్షికిస్వయంవర మహో
త్సవము। యనిచెప్పిపంపిన సప్పుడానలుడు। చనుదెంచు సకలరాజన్యులువత్తు
రనవినియిది కారణమౌనని చెప్పి। ం ముసచారులరప్పించిజూచి। ప్రియము
రెట్టింపంగ భీముడిట్లనియె।నరుదారసి శుడాదిగాగల్గు। ధరణీశ్వరుల నెల్లత
గాంచి। కలకంఠి దమయంతికన్యకకపుడు। లనుమీరిన స్వయంవరమని చె

ప్పి। చనుదెంచె హొండనిజనపతిబలుక। విని వారలప్పుడు వేవేగ జనిరి। భూమీశు డప్పుడా పురవరంబెల్ల ప్రేమమీరనలంకరింపు సేట చు। తలవరులకు జెప్పితగ చాటుబలికె। తలవరలప్పుడా ధరణీశు మీద। నానబెట్టుచు పురంబటువీధివీధి। పూనుక తమ్మటంబులు వేసికొనుచు। సరగున హాయని చాటించి పురమునవా రెల్ల నప్పుడు వాడవాడ। కమ్మనికస్తూరికలిపి పన్నీట। గమ్మని వాసింపక లయుం

దమయంతిస్వయంవరంబునకై పురంబలంకరించుట.

జల్లి। పచ్చతోరణములు బాగుగా గట్టి। తెచ్చి బంగరు ప్రవాత మేల్కట్టుగట్టి। దళిరా స్తంభముల్ కడు వేడ్క నిలిపి। ముదమొప్ప ముత్యాలను గులుబెట్ట చెంగావి టెక్కముల్ చేర్చి యింటింట। సంగతి గెందమ్మి పరములు కుంకుమ పన్నీట గోడలబూసి। పొంకంబుగా చిత్రపుత్రికల్ వ్రాసి। చెలువమందిన యట్లు చిత్రవైఖరుల గనప్పురంబు శృంగారింపుచుండి। నంతలో పలచారులా నలాధీశుని। సంతసంబున గాంచి సద్భక్తి మొక్కి। ధరణీశ లేశ పదర్భావసీశు వరనందనకు స్వయంవర మహోత్సవము। గావున దమయంతి కల్యాణము నకు। వేవేగ దేవర వెం చేయవలయు నని చెప్పి సకలలోకాధీశ్వ లకు। విని పించి యా భీమవిభుని కరిగిరి। రంతటు ని దేశ పాలుండు కుంతల బర్బర కోసల పాండ

—నలుడు స్వయంవరమునకై కర్భపురికరుగుట —

మాళవ ద్రవిళాంధ్రమగధ కాశ్మీర। కళింగ కాంభోజ కర్ణాట లలాట। వంగ హాటక రహాట మత్స్య సౌరాష్ట్ర కురు సింధు ఘూర్జర కుకుర సౌవీర। గౌళ నేపాళ బంగాళ పాంచాల చోళాది నాథులు సుముఖులై కొలువ। నాదిత్య రథసమమైన తేరెక్కి। భూదేవ సచివ ప్రబుధులతో గూడి బహుళ గజ గయ రథ భట తురంగ। సహితుడై యెదుట వేశ్యాతాళ మాన సంగీత నాట్య ఘోష ంబులు జెలగ। మంగళవాద్య సమర్థులు గలిగి మహిత ఛత్ర చామరములు మించ। రహి పచ్చ వన్నె పావడలు ల్లి। కంచు కొమ్ములబూరగలు నాగసరవ లంచిత పటహాళి ములునమ భేరీ మృదంగగ వాద్యములు। బోరుకల్లన మోసి సహా భోంతరమున్ను నడి। అపడ్పనగ మార్గమున। పొలుపొంది ల్లనబోవు దేవమహాత్రి యమును। సురముని ప్రాయుడు

—నారదుండు దమయంతిస్వయంవరంబును నింద్రునికెరిగించుట. —

సుగుణ జ్వాలుని। తనువిడ తెంబడ మగా జుట్టి। నలువందు కృష్ణాజి బెట్ట రహిన్యాద శోర్ధ్వపుండ్రములను బెట్టి। మహితమూపున జేర్చి

సవేగ-యోగవాగము లెక్కి-యొగినారదుండు- బాగుగా శ్రీపతి బాడిసొక్కు- చును- ధరణీశ ద్రిప్పుచు దమయంతినంద - మెరిగి యీ వృత్తాంత మెల్ల వేవేగ। పురుహూతునకు జెప్ప భోరున దివికి- నరిగి మానిల్లంతట జూచి-కిన్నర గంధర్వ ఖే చర గరుడ-కిన్నర దేవదిక్పాలకుల్గొలువ-నలరిన నృత్యంబు రంభాద్యప్సరసలు సలుప బంగారు గద్దియ చయ్యన డిగ్గి- మొదు రేగి భక్తి దేవేంద్రుండ మౌని- పదముల కెరగి శుభ ప్రాప్తి కెల్ల- పద్య బులొసగి కొంబసిడి పీఠమున- విద్యానిధిని యోగివిభు నుంచు భక్తి-పూజించి చేతులు మొగిడిచియింద్రుడు- నాజటేంద్రుడు చూచియపుడిట్టులని యె- [illegible]ర నాథ వినుమొక శుభవార్త నిపుడు- ధరలోన నా కవి చిత్రంబును బుట్టె-వినుము భీమ భూపాలుండ శేష్య విక్రముడు- సోమార్క-విభుడు భాసుర గుణోజ్జ్వలుడు-ఇల విదర్భ పురంబునేలెడు రాజు-వలనొప్పు నతనికి వరపుత్రికైన-యుబి వేశీద మయంతియను కన్యగలదు- తలపుల దాని సౌందర్య సంపదలు-వనజాసనుని కైన వర్ణింపరాదు- వినుము నే చూడని వెలదలు లేరు- చూచితి పార్వతి చూచితి లక్ష్మి-చూచితి భారతి చూచితి రతిని।చూచితి తానను చూచితి సచిని-చూచితి మేనక చూచితి రంభ- నొక్కడ కళవిని మొరుగ మెన్నండు-నక్క-మలాక్షి నలావనీశ్వరుని- మదిలోన గోరి మన్మథ బాణవేధ- బెదరిక్రుశింప గాఢీమ సవిభుడు-నలుని దెచ్చుటకు భూనాథులెల్ల- నలదమయంతి స్వయంవరంబునకు-[illegible]- మండలాధీశ్వరులా విమాన వేశ్వరులు-హయకుంజర స్యందనారూఢులగుచు- రయమున నా విదర్భ పురంబు జేర-బోవుచున్నారదె భూలోకవార్త- దేవేంద్రసికును నే దెలుపవచ్చితి-తగు నీకు దమయంతి తగదన్యులకును-నగభేదియని చెప్పి నారదుండరిగె-సురనాథుడధిక తేజోమూర్తులైన।వరుణకృతాంత పవనులను పూర్వనగ నుగొనిసంతోషకలితులై పలికె-మనము నలువురము నెమ్మనమున మూర్తముమునకు-బోయి యందు విదర్భ పురమ్ము జొచ్చి - యా[illegible]గను గొందము [illegible] - బరతెంచి[illegible]లు పురపట్టణోపరిని-పురలక్ష్మి[illegible]వంబును మాచుచుండె-దంపతుల్గొ[illegible]వసేనలు చుట్టి నిల్వ- నరుదెంచి పురవీధి నరుగుచున్నట్టి- నలుని గన్గొని తన్ను గర భామి

—*(విదర్భ పురజనంబులు నలుని వర్ణించుట)*—

నులు-పాలుపొంద ప్రాకారములు గోపురములు - తలవాకిళులు[illegible] తప్పు మిద్దియల నిచి।యున్నల ధారుని విభుని బూ[illegible]రందనందందగుంపులు గూడి।పమదలొండొరులతో భాషించిరిట్లు-[illegible] రేయి రాజసొంపుచు సెంపున- వే

A.

ఁపకలయ్యెడుచూడచూడతని-యాతనిచక్కదనమయ్యవ్వనము।దనరారియి
ట్టియందంబుచందంబు- పొలుపొందునేమెందుభువియిందునివియు- కలవె
లోకములనెక్కడవిచారింప- కన్నుడోశ్రీరమాకాంతుడోయనగ- జయంతు
డోగాకమోహనవసంతుండొ-ఈమనుజేశ్వరుండినుడోచంద్రుండో- యా
మహామహుడుదేవేంద్రుండొహరుడొ-ననవిల్లుపుష్పబాణములుండెనేని-మ
నసిజుడనిపీనిమదిజెప్పవచ్చు- కరములశంఖచక్రములుండెనేని- పరగనీతనిర
మాపతియనవచ్చు-మూడుకన్నులుముఖంబునకగ్గలైనేని- వేడుకపార్వతీవిభు
డనవచ్చు- వేయికన్నులమేనవిలసిల్లెనేని।యాయమరాధిపుడనిచెప్పవచ్చు-
ననివితర్కించిభీమావనీవిభుడు-వినుతింపదగినట్టివిడిదిజూపుటయు।నలుడందు
విడిసియెందరనప్పుడన్ని-సెలవులవిడియించినిష్టనన్నంత-హరిహయాదులుత
మయరదంబులన్ని- లెరుగకుండగనొక్కయిక్కనుదాచి- పొలుపొందనిట
రూపములతోడవచ్చి- నలరాజునెదుటక్రన్ననవచ్చినిలువ- కనుగొనినలుమ
హీకాంతుండుదివిజు- లనుచుదిగ్గునలేచియతిభక్తితోడ- నెదురుగాజనుదెం
చియులసాగిమ్రొక్కి - మాదమందివేవిధమ్ములప్రస్తుతించి- యాసనార్ఘ్యాద్యుప
చ్చిహేమాసనములనునిచిచేతులమోడ్చియురుభక్తిబలికె- నను లేరిశిఖము
నావులార- కొమరొప్పనాల్గుదిక్కులయందు - దలచికరమర్థిసకలలోకముల
రక్షించు-పరమాత్ములారనాభాగ్యమహాలమున- చనుదెంచిహారుపీసందర్శ
మునకే-పుణ్యుండనైతిగాభూలోకమునను - కరుణమీరిటకునిక్కమువచ్చి
నట్టి- తెరగెరిగింపుడు తెలియుంగ నేడు- ఘనముహార్తులారమీకార్యమున్నయు
ను-యనుకూలమొనరింతుపుచువాసవుడు-వినినలోకేశ్వరునివీక్షించిపలికె-
జననాథచంద్రనీసత్యశీలంబు-పటుగతిసకలభూభాగంబునిండె-నటుగానవినుము

—(దేవేంద్రాదులకైనలుండుదమయంతియంతఃపురంబునకేగుట)—

జూడనభిలాషబట్టి-చనుదెంచిపోయినీచందమంతయును-కనుగొనిసంతోష
కరమయ్యెమాకు తరళాయతాక్షిదమయంతికన్య- కరయోస్వయంవరమని
నేము-సలుపుగమానుదెచ్చివా ఇంతిగోడ-నలినాస్త్రపుజమూనాలదగ్గరకు-జ
నవేడ్క నిమదినరిపోపురీతి-ననుకూలపరచిచయ్యనరమ్ముపొమ్ము-జనువిధం
బెట్లబాలికిబొందమును- మనుజేశనికన్నదరిజేరమాకు- పనునీసులెందరో
చ్చియు [illegible] రు-పొసగనిసంగ [illegible] నేహారి- మాకార్యమంతయుమను
-దీశ నీకార్యమనిచూడనేరుపుగాన-నీకుజెప్పితినినిమదేశనీవు- పోకు

విప్రుఁడ మాబుద్ధి యొకటి గలుగు - నాపుణ్యవశమున నవ్విభువిభుఁడు - దేవేంద్రుఁడగను
గొని యధీశుఁడై పలికె। నది యేమి దేవ నీకిటువంటి మాట। యాదయ నీవ లెన్నిట్టులాడ
గదగునే - యందంబు భూనాథులర యుచుపచ్చు। నందాక నేను నజను దెంచి మా
డ - నాకంజలోచన ననుకూలపరచు - నాకు జెప్పగ నీకున్యాయము మాదేవ - మా
ర వెనుక నుముదితమంచి - జెందిన వేడ్క - భాషించియున్నానె - బాలుపొంద
యునబోయు వచ్చినను - వెలది యునా మాట విను నెవలదనక - పన్ను గానిట
పచులకు పోవ - కన్న దివిన్న దికల దెవ్వరలను। పాయక నిటువంటి పనులు నా
సేయుటగా దెవ్వి సేవగావింతు నింత యేగాని - యామిత్తి నిమికు సంతసంబున
బుద్ధి జాలదు గూర్చ - చేరి యీపనులు నేర్చినవారి బిలిచి - యారమణీమణి పత్రిం
పుచుండ - డనపుడు పురుహూతుఁడా రాజు జూచి। ఘనకృపారస మొల్క గానిట్టు
లనియె - నిషకులాధీశుని నేకార్యమైన - ననుకూలపరచె ననంటివి యిప్పుడు। పనిబడ
మే మొక్క - పనికి బొమ్మనిన - వినయము మొల్బ బలుకుచు వెలదులకడకు - బోక యిప్ప
డే బొంకితి వనిన - బోలించి యేమునబో యెదమింక - పరువడి సత్యసంపన్నుండవ
నుచు - సురులు జెప్పగ నిన్ను జూడవచ్చితిమి - కరము నొప్పదబ్బరకాడవటంచు -
నెరిగి తెమెంతమేలై తెవచ్చెదము - జగతి నిక్ష్వాకువంశజులెల్ల మున్ను - బొగడ
నకీర్తులందిన బొందిరి తొల్లి! - తొలి యిట్టివారి వంశమునందు నీవు - పుట్టిద బ్బరలకు
పుట్టిల్లవైతివి - మేలు చేసిన నెన్నటికినైన - మామనంబుల నిన్ను మరువంగ లేము
నలరాజు సురరాజునకు బెండ్లి జేసె - నలివేణి దమయంతి ననిరమానాథు - డెరిగి
తేని మమెచ్చు పెద్ద కాదె - ధరణీశ లేశ యాదను జోరినైన - మా కార్యమనిన
తామసమింత లేక - జేకొని కరుణతో జేసి రక్షించు - ధరణీశ మామీద దయ లేదు
మీకు - నెరిగెద మిందుల కేమి గానిమ్ము - చని యెదమిక నని చర్చించి పలుక - విని
చాలమదిలోన వెలవెలబారి - కరములు ముకుళించి ఘనభక్తి మీర - ధరణీశుఁడా
పురందరున కిట్లనియె - సురనీ బంటునై యుండెడు వాడ। నమహాత్మ నామీద నత్యం
తకరుణ - గలిగి వచ్చితి టుగాన నేనిపుడు - నెలమి నిదమయంతి దగ్గరకు - నర
యు నేదే గతి నరుగుదు ననుము - కరుణాసముద్ర యీగతి నిబల్కితివి - యకట
యాదమయంతి యంతఃపురంబునకు - పోతుటీగయైన సుపొందరాదు - గావున
నిప్పుడి కార్యమే రీతి - కావింతు నీమాట కపటము గాదు - తడయక దాని యంతఃపు
రంబునకు - నుడువను పాయంబు నాకెరుగింపు - డనవిని శైలారి యాత్మ మోదించి
చి - మను జేశ్వరుని జూచి మరి యు నిట్లనియె - దమయంతి కన్యకు దానియింతు

లకు- క్రమమునసీరూపుగనుపించుగాక- నితరులకెవ్వరికెరుగంగరాక- పతి తోనుభాషించిచనుదెంచుదనుక-ననియొప్పవరమిచ్చియరుగుచుటంచు- వని చినవారికిభక్తితో ప్రమొక్కి-చనిచనియాభీమజననాయకుండు- పెనుపొంద పురోహితులతో పేరోలగమున। నాయెడగూర్చుండియాలోచనంబు। సేయంగనొక కొంతసేపుండిచూచి-యరుదైనకనకహార్మ్యంబులుగడచి-మెరసెడిబంగారు మేడలుగడచి। సరసతచిత్తరులచవికెలుగడచి-వరుసతోంగడచి పువాకిళ్లుగడచి యక్కడక్కడనిల్చియంతఃపురంబు-నక్కజంబుగదాటియాదమయంతి। నలు సురూపంబులునలువురుదాల్చి- కొలువుననలుచెంతగూర్చుండిరంత- భీముం డునుదాను పిలిచిమీరంక-కామినిదమయంతికన్యకామణికి- కడువేడ్కమీర శృంగారిన్చివరము-లనుగంగదేవాలయంబునకరిగి- శ్రీరమాపతిపూజింపంగ జేసి- కోరిచయ్యనదోడుకొనుచురావలయు- ననుటయుదమయంతి కాయిం దుముఖులు-జనితేటపన్నీటజలకంబులార్చి - మెరుపడీజిలుగులో మెయిదడి యొత్తి-నురులార్చివింతగాకొప్పుగీలించి- వరచంద్రకావిపావడమీదమించి- వరలుసన్నపుచల్వలువబాగొప్పగట్టి - గుబ్బలమీదకనకంబుపూల - పట్టు కంచుకమునుబాగుగాదొడిగి-తీరుగామృగనాభితిలకంబుదీర్చి కస్తూరిజవ్వా డితో గూర్చినమంచి- హరిచందనముమేననందంబబూసి- విదితముల్ గొప్పు నింతగాదురిమి- పటుసూర్యచంద్రులపాపటబొట్టు- నిటలంబుపైప్రవాలినిలిపి కర్ణముల- కరమొప్పుబంగారుకమ్మలుబెట్టి- కరములవజ్రాలకడియముల్ బె ట్టి-నీలంబుయుంగరనీటుగాబెట్టి-లాలితంబుగనుబిళ్ళలదూలమర్చి- కరముల ముద్దుటుంగరములుబెట్టి - మెరయుహారంబులుమెడనిండనుంచి- తెలిదంమి రేకులదెగడెడుముద్దు-కలికికన్నులమంచికాటుకబెట్టి। ఘనతరనవరత్నకాం తులచేత- దనరెడుజిగినువంగిదండలుబెట్టి - పల్లేరుపువ్వులపసిడితీగయును- మొల్లమిగాజులుముంగారుమురుగులు- తిలకంబుపసిడిపాందియులాదిగాగ- నలభూషణంబులుకన్యకామణికి- ధరియించివేడ్కశ్రీధరుమందిరమున- కరు దెందదోడ్కొనియడిగిననింతి- కరములుముకుళించికన్యాలలామ- పరమా త్ముడైనశ్రీపతినిచూచి-భయభక్తిమీరసేయుప్రస్తుతి చె- జయభక్తమం దారజయమహామహాధార- జయనిత్యకల్యాణజయజగత్త్రాణ- జయపద్మద ళనేత్రజయనీలగాత్ర-జయకరుణాపాంగజయకీర్తిసాంగ-జయపాపసంహార జయశుభాకార-జయబాహుబలధుర్యజయదేవవర్య-జయభోగసుత్రామజ

యోగుణోద్ధాను - జయరమాహృదయేశ జయచిత్ప్రకాశ - జయపరమానంద
జయపుణ్యబృంద - యనినిన్నుగొనియాడఁగలవిశేషనాకు - ననుకరుణింపుము
నాకాధిపతులు - నలుగురుచనుదెంచిననుగెలిసేయ - దలచియున్నారునాథ పు
నిగావలసిన - జేసిరక్షింపుముశ్రీనాథయనుచు। భాసురమతితోడఁబ్రస్తుతింపుచు
ను - జనుదెంచెదమయంతిసఖులతోఁగూడి - తనతండ్రికడకునానననీశ్వాగుండు -
పరుపైనపచ్చనిపల్లకిలోన - వరపుత్రినునిచి వేవసుధామరులను - గనుగొనిపంపిం
దభూకాంతులనెల్ల - వినుతవాక్యంబువేర్వేరజూపు - డనిపుత్రిగనుగొనికు
మ్మనాయమ్మ - యనురక్తిరాజులనందరిజూచి - మానముగఁదలచినమనుజేశు
కంఠ - మునపుష్పమాలికమాటమునవైపు - మనిచెప్పిధరణీశుఁడాతనైనచల -
ననుపమతిగూర్చియశివలనెల్ల - హెచ్చరికలుజెప్పియేతేరబనిచి - యచ్చుగా
సకలసైన్యంబులుగొలువ - తనకుమారునినొక్క - తావుననునిచి - యొకరంగప
దిలుకైయుండుడటంచు - బలములనలుగడబలువిడినునిచి - యలరెడుసకలా
యుధాన్వితుడగుచు - బలియుడైతానుండె పార్థివేశ్వరుడు - నలివేణిదమయం
తినవుడుదోడ్కొనుచు - చెలికత్తెలిరుగడచేబూనిరాగ। నలనొప్పహారాజవరు
లవేర్వేర - నరయుచువసుదేవుడనువిప్రవరుడు - సురుచిరమతితోడఁజూపంగ
దొడగె - కలకంఠియీతడుగౌళభూనాథు - డలివేణియితడుమహారాష్ట్రవిభు
డు - లలనయీఘనుడు శవమహీశ్వరుడు - నెలతయీనరపతినేపాళవిభుడు
వెలదియీరాజుద్రావిడదేశభర్త - కొమ్మయీనాథుండుకురుధాత్రీశుం - డ
మ్మయీరాజేంద్రుడంగభూవరుడు - మదిరాక్షియీతండుమత్స్యవల్లభుడు -
సుదతియీనృపమౌళిచోళదేశేశుం - డెలనాగకుధరాధీశుండీనృపతి - మెలత
యీతండుకాశ్మీరరాజన్య - డలరుబోడితనయుడుగభూవిభుడు - చెలియయీ
ధీరుండువిందుభూనాథు - డనియిట్లురాజులనందరజూపి - వనితతోనిషధభూ
వరుజేరబోయి - నలరాజుదగ్గిరనలువురుమారంగ - నలునిరూపంబుననలువురుం
డగను - పరికించిమూచియాభూసురుడప్పుడు - సరుదెంచియేమియుసనకూర
కుండె - నదిజూచిదమయంతియతివెలజూచి - యిదిదేవతులమాయయుండు
కేమందు - నేపురునిషధేశులెందైనగలరె - యీవట్టివేషంబులేలవీరలకు - న
క్కటానన్నొల్లననిపలుక్కుచుండ - తక్కరనిటునేయుతగునెవీరలకు - తమవంటి
వారికితగునునేమను - తమకులాంగనవలనెంతటిపాపుదాన - కరుణయింత
యులేకకటకటావీరు - సరసతనామీదజనపోరదగునే। యనుచుపల్లకిడిగ్గియుమ

రేశ్వరులకు-మునుకొని చెయ్యెత్తి మ్రొక్కి-యిట్లనియె - నిందేలనట్టి
టువంటిపతులు-కొదుకక సేయుమీరూపు తురుగానె- నైజరూపులు దాల్చిన
లందరేఁగ- రాజిల్ల సమక్రపారసముల గాంచి- నాకాధిపతులార నలునిక
నన్ను-చేకూర్చి పెండ్లిగావించియావేళ- కన్నులారగఁ జూచి కరుణతో నలుని
నన్ను దీవించి మన్నన జేసి మీరు- నేంచేయుదర్య నా వెరపెల్ల మాన్చి- యను
చు వేడిన మెచ్చి యతిదయామతిని- ప్రముదితచిత్తులై బలభేదివహ్ని - జము
డును వరుణుండు సత్వరంబునను - తమ తమ రూపముల్ తప్పక దాల్చి -
మరంగ గనుపడి రందరికప్పు - డాలోన నలుని మెయ్యెన చేరి పుష్ప - మాలి
ధరియించె మగువ కంఠమున - దివినుండి భూషించె దేవదుందుభులు - భు
మి దగురిసె పువ్వుల వాన - పాడిరి గంధర్వపతులు మోద న- నాడిరి యెను
రరంభాది కామినులు - నిర్భృతి వాయువు బేరనీళగళాది - హరునిదధీశ్వరుల
లామ సల్లివిని - వాసవానలయమవరుణులు భువిని - వాసికెక్కిన రా నీవా
ధు బాగడి - రలఘుసద్భక్తి భీమావనీశ్వరుడు - నలునికి తిలకంబు చేసున్న తిమీ
రనిపుడు - వెలయంగ దేశాధివిభులెల్ల వచ్చి - నలమహీశ్వరునకు నయము
తో మ్రొక్కి - పొలుపొందతమపురంబుల కేగిరంత - నలరుచు దమయం
తాత్మలో నెన్ని - పాకశాసనుడు దిక్పతులతో వచ్చి - చేకొని నలరాజు శే
పునపుడు గ్రుచ్చి కౌగిట జేర్చి కువలయాధీశ - యిచ్చుగా నీవు మా పూజ్యు
విలను-చిరభక్తితో నీవు చేయుజన్నంబు- కరుణమీరంగ నేను గైకొనుచుండి
మనువకు నామీద మక్కువలనుచు-ధరణీతలంబు నేలయు చిరకాల- పు
రక్తి పాలింపుమని యానతిచ్చె-ననలుడంతట వచ్చి యువనీతలేశ। నీవు నన్నెపు
డనెమ్మి ప్రార్థింప-నా వంకనిలిచెదనని వరంబిచ్చె-జముడంత నేతెంచి జననా
థ చంద్ర-రమణ నీ వెంత ధర్మము సేయుదలతు-నాయాజ్ఞ నేసిత్తునని వరంబిచ్చె-స్థ
రధయుట వచ్చి నరలోకనాథ-నిరుపమ సౌఖ్యంబు నీకొర్కె కొలది- నరయు
నేసిత్తునని వరంబిచ్చె- వరుణుడంతట వచ్చి వసుధాతలేంద్ర - చిరకాల మే
నీక్షితి నవిపతికి-వాయుదేవుడు వచ్చి వసుధీశ నీవు- నాయుత గతి వేగమబ్బు
చనియె - ధనపతి వచ్చి యో ధరణీశ నీవు - ధనమెంత గోరిన దానిత్తునని యె
మ్మెడ దెంచి యో మేదినీనాథ- యడిగిన మహినిత్తునని వరంబిచ్చె- స
దుముదమందియు మహీశ్వరుడు - తప్పక వారికి దండములు బెట్టి- వినుతిం
వారలు నిజవీథి కెగసి- జనిరి వేగమున నిర్జరలోకమునకు- నల్లునికూతు పస

జోడుకొనుచు। మెల్లనసప్పుడు మేదినీశ్వరుడు-శిరమైన పెండ్లిపందిల కేగుదెంచి
కరమొప్పునవరత్నఖచితమైనట్టి। బంగారుపీటలపైవధూవరుల। సంగనలటుని
ల్పిహారతులొసగ। నవనీసురాంగనలతివేడ్కతోడ। ధవళముల్పాడంగ దండివా
ద్యములు। పటహాధ్వనములు నభోభాగంబునిండ। తటుకున భేరీమృదంగగంభీర। ర
వమునధారాధరములు ఘూర్ణిల్ల। కవగూడివందిమాగధులకీర్తింప। సంగతి
గావాగసరములు బాడ। సన్గీతవాద్యఘోషమ్ములు చెలంగ। బూరగల్పించుకొ
మ్ములుకాహళములు। భోరుకల్లుటకునంబుధులెల్లనల్లవేత్తలై హాహామహం
త్స్వోల్పించి। భూసురోత్తములక్షతలొసగదీవింప। నెలమివారాంగనల్ నృత్తము
ల్ సలుప। చెలగిపుణ్యస్త్రీలుసేసలుజల్లి। పలుదెర గులనుశోభనములు బాడ।
చెలువొందపెద్దలాశీర్వాదమొసగ। తరలాయతాక్షినిదమయంతినపుడు। నిల
పతినలరాజునకుదారబోసె। హరుడుపార్వతియునుయమరినయట్లు। సరసిజా
క్షుడురమాజలజాక్షియట్లు। సరసిజాసనుడుశారదయట్లు। నెరిశశాంకుడురో
హిణీదేవియట్లు। శ్రీతిదరాహితుడుశచీదేవియట్లులతివిభారతియుచాయాదేవి
యట్లు। అలకించిరట్లుపెండ్లిదినములుగడపి। పలనొప్పబెండ్లికివచ్చినవారి। భోజ
నంబులదృప్తిబొందించిమిగుల। రాజిల్లువహేమరంజితాంబరముల। దనరు
భూషణములదనిపిపీట్కాలిపి। ఘనలీలవంజిమాగదకవి దుప్పిలకు తోడవులు
దొరలవస్త్రములునొసగి। తడయుకబహురత్నతతులనొసంగి। వేడుకమీ
రనివ్విధనమునపెండ్లి। పోడిమిజనులెల్లపాలుపొందజేసిరి। రుమానామానని
త్యసంపత్తి। సుఖతరసుఖలీలనుండిరంతటను। గలకంఠినమయ తికన్యకామణి
కపరనొప్పమున్నస్వయంవరమును। వార్తవిని లిగినావాసవిభుడువేగ। తన
లోసనతులసంతాపమ్మునొంది। యపుడుపెండ్యాడగానాత్మలోగోరి। విపరీతబు
ద్ధులవివరించుకొనుచు। తలవెంటు)కలుపీడతత్తరింపుచును। జలజలమనిఘర్మ
జలబిందులురుల। బరువుననేతెంచిబలిసివిక్రమలు। గరుడఖేచరయక్షగంధర్వ
సిద్ధసరసవిద్యాధరచారణసాధ్యసురయక్షపన్నగుల్బిట్టిచుకొలువ। కొలువు
న్నయిందునినిగొబ్బునగదసి। బలవైరిమాకొక్కపనిగలదనినుముచెప్పె
దధరావిభుపుత్రియొక్కతె। జలజాయతాక్షిభావజుమేటిదంతి। దమయంతియ
నిమొదలతరళాక్షికలదు। క్రిమమొప్పదానికడువేడ్కతోడ। సరయస్వయంవ
రమునివ్విటినేడు। దరయందుదానిసౌందర్యసంపదకు। సరిరారెరంభాదిసౌరకా
మినులు। తరముగాచక్కదనమువర్ణింప। సరగునజనియొముసఖినివర్ణించి।

తిరిగి రావలయు నే తెరగున నైన ♦ వనిత కిప్పుడు స్వయంవరము కో యనుచు। దివ
ము లెంచుక యే నుతికుగుచున్నాను। నేడు మీ ధర్మాల నెర వేఱగలిగె। వాడిచే
పెండ్యాడు వచ్చెద ననుచు గడిగి దుశ్శకునము ల్గనుపింపనిటకు। నడచితినిటుగా
ననావివాహమున । కేకీ చుబుట్టినో యెఱుగంగరాదు। నాకేమి భీతో దమయ
ములకంగ। కరపూర్ధి దమయంతి కన్నియ నిటకు। పరిణయించి తెత్తునో పవనాకు।
కరుణతో నొకయుపకారంబు సేయు ♦ మరసి సురేశ్వరీ కదిపిన్న విందు-నందన
వములో నలినాక్షిగూడి। పొందికం దికేళిభోగింపవలయు। ననవుడు దేవేంద్రుడ
పుకుదికృతుల-కనుగొని సఖ్యయా కలికిట్టులని యె- నేటికి మాకింకి బో యెదుట ద్వి
ధాశు। తేటతెల్లంబుగా తెలిపెదనోయి- మూడదమయంతి స్వయంవరకన్నెను ♦
నాదినివిని ఈహుతాశనశమన- వరుణులగూడి నేను పసుధకు నెగ్గి- గరతచిత్తం
బెన్ని గతులనో యరయ- మమ్మెల్ల దండు ప్రీలుమాకుగా నెన్ని- సమ్మతినలు ప్రా
ణసఖుగా వరించె- రావున వారలకడ జేసి మరల- దేవలోకమున కేతెంచితిమి
వు- పాలు పొందనట కేలపో యెదవనిన- కలగి వితర్కించి కలిపురుషుండు- మొగ
మువ జేవురుసుము రువు నటింప- భుగభుగ నిగుడెడి నిప్పుల పొగలెగయ ♦ జొటజొట చె
మటలు సోన్నలై కురియ - టటటటమనగొంతు తడబడ చూడ - కటకటాయని
యూముకెరదికన్నులను - తటతటనిప్పులు దొరుగ వాము నచు- కాలాగ్నిరు
ద్రుడో కాలభైరవుడో- కాలసూర్యుడో ప్రలయకాలుడో యనగ- గర్జించి భీ
షణాకారుడైన పుడు- నిజరాకుల వణకంగ నిలిచి యిట్లని యె- ఇన్నాళ్ళునుండి
నా ఎలనాగగోరి- యున్న నేనుండగనూరక తాము ♦ వన్న తానని వచ్చి నలుడెం
తవాడు- కన్నవనాయి తిరిగి కొనిపోవ- నా కేశని వేగునా డొక్క- మాట ♦ నాకు
జెప్పక పోనాయె మానిరు పోయిన వారెల్ల పొలతి వరించి। ఈ యెడ కేతెర కె
ట్లు వచ్చితిరి। నరులలో సురల సమానము గోలువుచ్చి। వరియింపవచ్చిన వాడా
నలుడు। నమరులు వచ్చిరె తానుబోక। దమయంతి వరియింప తానెంత
ఘనుడో। మంచిదందుల కేమి నుదిరాక్షిగూడి। యెంచి తాకాపురం బెట్టు జే
సెడినో। చూచెదనపుడసురరాజు బలికె। భూచక్రమెల్లనేపున విష్ణుచక్ర
మెలమిపని సేయునే లెడంబలియు ♦ డిలవా నిసత్యమీ చేడులోకముల ♦ నాకూఢి
నంతయు నాక్రమించినది। యీ రాజునరుని పైయలుగంగవలదు। మహిలోన
నతడు సామాన్యుడుగాడు। మహితకులాగ్రణి మేదినీశ్వరుడు। సంతతశ్రీమా
తిజ్ఞానరసపతి కీర్తి వంతుడు నాచారవంతుడు ఘనుడు। వానిసత్యమెఱింగి

వచ్చితినిటకు, నావరనాయకున్దవనిలో పలను, నీకుసాధ్యుడుగాడునీకసాధ్యు
డ్డై, యోకలిరాజనీవూరకనింక, కోపంబువానిపైకూడదామాట, పాపంబువ
చ్చునీవనిసేయుగూడ,దనవినిమరియురౌద్రాకారుడగుచు, ననిమిషపతితోడ
ననియెనాతండు,కనలియీరేడులోకములవారన్న, ఘనుడెవ్వడున్నాడుకం
టివేనీవు, వెరగొప్పనాపేరువిన్నమాత్రమున, హరిహరబ్రహ్మాదులంతటివా
రు, వెరచిచుట్టురాగవెరచియుండుదురు,గరుడఖేచరయక్షగంధర్వఖచరవ
రులైననామాయవర్ణింపలేరు, సురనాథనానేర్పుజూచెదవింక,నలుడనియె
డియొకనరుడునావద్ద,నిలిచియుండునెచూడునీవుమెచ్చెదవు, దమయంతినా
చేతతాబడుపాటు, రమణియెవ్వతెబడురాజ్యంబులోన, నేనుగోరినయట్టిన
లతనువచ్చి, తానుగైకొనిపోవతానెంతఘనుడో, వానితోఁజలపారవానినే
బట్టి, పూనిజూదంబాడబుద్ధిపుట్టించి, మాయలుజేసియామహినెడబాసి,పా
యకపయినున్నబట్టబోజేసి, గారించియిలగోచిగానిగావించి, యారణ్యభూ
ములనలయుంగజేసి, మానినినెడబాసి మనసునొప్పించి, దీనతనొంది తెలివిద
ప్పించి, మారురూపముజేసిమహిమరపించి,గావించెయమితదుఃఖములనొం
దించి,కుండగోరికజేసికుపలయేశునకు, వండిపెట్టగజేసివానినీరీతిచీకాకుబడ
మాయచేయుకనున్న, నాకేళవినుమిఁనేనలునికిబంటు। నాథుడపిలంపగానం
దాకకలిని,గాదనియీరీతిగామహాప్రతిభ, బలికియింద్రునితోడపరువుననపు
డు,నిల్చినచోటనునిలువంగలేక, ప్రాకటంబుగవిదర్భపురంబుజొచ్చి, యా
కోపముననిషధాధీశుడైన, నలరాజచంద్రునినయముగాజూచి, కలియెంత
మాత్రముగదియుబోవెరచి, యాతనిసత్యంబునాతనిశౌచ, మాతనియాకా
రమంతయుజెలిసి, కుతలాధిపునిజేరగూడదటంచు,నతడెందుదిరిగిననదివెల్ల
గనుచు, నక్కడక్కడగూడియుండదదిరిగి, కక్కసపడుచు కోపముజెందు
చుండె,నంతటకొన్నినాళ్ళరిగిననలుడు,సంతసంబునభీమజనవధుగాంచి,యు
కమాపురంబునకేగఁగవలయు।నకలంకనీపుత్రినంపించుమనిన।నటువలెజేయు
దుమవనీశతిలక, కుటిలకుంతలితోడుకొనిపోవనిచట,నుస్సుమన్నసువీరలుం

—(నలుడుదమయంతితోడస్వపురంబున కేగుట.)—

దురేయనుచు, వెంబడియుబలికిభూవిభుడుమారి, నాయొడబాడగాంచియు
తనికిట్లనియె, వోయమ్మనీమగడాగిపురంబునకు!బోవలెననినీవుబోయిరమ్మ
నిన, వాపిరిదమయంతి వగచుచునపుడు, తల్లివద్దికివచ్చి తనమానసమున,

తల్లడింపుచు బల్కెఁ దండ్రి డిననిన్నివుడు, తనయల్లుడూరికి తర్లి పోదలంచి, నను వెంట
నంపుచున్నాఁ దరిగావ, నాతని వెను వెంటనంపుదు ననుచు, నాతోడ నేరిగించి
నాడె యోయమ్మ, యనవుడు తనపుత్రి నతివ కౌగిటను, మనిచి పోయని యేడ్చి
యోయమ్మ యనుచు, నను బాసిపోయెద నాముద్దులాడి, యని తల్లి పుత్రియు
నందందయేడ్వ. దమయంతి దాదులు దాసజనంబు, గుంపులు గూడి యందఱు
గోయని యేడ్వ, చనుదెంచి భీమభూజననాయకుండు, తనపుత్రి నూరార్చి తన
యింటి దెలిపి, దాదుల వారించి దమయంతి జూచి, యాదరంబున బల్కె నది యే
మి తల్లి, యేల యేడ్చెద నీవు కేమిటకొదువ, లాలిత సౌందర్య లక్షణావ్యాయుడు,
యిల యేడు దీవుల నేలెడు రాజు, నలరాజచంద్రుండు నరలోకనాథు। డట్టిభూ
నాయకుండతివ రో నన్ను, నెట్టన జేపట్టెనీ కేల వగవ। నరలోకసుతుడయిన నలచ
క్రవర్తి। యరయనిన్నుంచి నాకల్లుడై యొప్పె। పెక్కు కాలము నాకు బిడ్డలు లే
క। మక్కువ నిను గాంచి మాన్యుండనైతి, సురనాయకులగూడ చూడంగగలిగె।
కర మొప్పచిరకీర్తి గలుగుట జేసి। యిందీవరాక్షి నీ యిందును నందు। పొందుగా
వచ్చును బోవుచ్చునుండు। యమ్మరో నీ యన్న నంపుదు వెంట। నమ్మదంబున బోధి
చను దెమ్ము నీవు। మనమున దుఃఖంబు మానునోయమ్మ। నిను జూడ కెన్నాళ్ళు ని
ర్వహించుదునే। పెను పొంద వెంట నే పిలువనంపింతు। ననిబుజ్జగించుచు నాదర
బుద్ధి। తనపుత్రి నలునకు తగనొప్పగించి। తనయకు తరణంబు లనిచంగ నిచ్చి।
బోయిరమ్మని పల్కె పొలతి శోకమున। బాయక తమ తల్లి పదముల వ్రాల। గ్రుచ్చి
కౌగిట జేర్చి కోర్కె దీవించి। మచ్చిక గురుభక్తి మానకెల్లవుడు। మహిలోన స్త్రీ
లకు మంగళంబైన। సతత పతివ్రతాచర్యలకడకు। ప్రతిమాటనడచుచు పరిచర్య
జేసి పతిని శ్రీపతిగాగ భావింపవమ్మ। వసుమతి మన పరివారలలోన। పొసగగ సత్కీ
ర్తులు బుట్టింపవమ్మ। మదిరాక్షి చెలువొందమన వంశమునకు। వదలక మరి యొ
కవన్నె దేవమ్మ। కుసుమకోమలి బుధకోటి కీర్తింప। వసుమతీశుడు మెచ్చవ
ర్తింపవమ్మ। సరసత నాథుండు చనువిచ్చునపుడు। సరిముఱి పలుమాటలాడకు
మమ్మ। యని ముద్దుబెట్టి చయ్యాన బుద్ధి చెప్పి। మునుకొల మోహమున మోహమును
చేర్చి। నాయమ్మ నాకూన నాముద్దు చిలుక। పోయిరమ్మనవుడు పోయి తండ్రికి। మ్రొ
క్కి నదీవించి యొగి బుద్ధి చెప్పి। గ్రక్కున నవరత్న ఖచిత మాశిబిక। లోలోన నీరేజ
లోచన నుప। నాలోన నరుడొక్క యరదంబు నెక్కి। మామను వీడ్కొని మగు
వయు బాసు। ప్రేమతో దమనుండు వెంబడి రాగ। కరిరథభట ఘోటకంబులు

గొలువ- తరువముప్పదిరెండువాద్యముల్ మ్రోయ-వారకభటులుబికయివా రంబు సేయ। వారకామినులిరువంకలనాడ। చేరిపుణ్యాంగనల్ సేసలుజల్ల। ధాత్రి సురులు బాంధవులుకీర్తింప, దివినుండి దేవతల్ దీవించుచుండ, నవనిపువ్వుల వానలఁ దొటగురియ। మనుజేంద్రుడిటువంటిమహిమశోభిల్ల, జనుదేరనప్పుడు సంభ్రమంబెసఁగ, పురమువారెల్లనుపొగడుచు కూడి। వసుసతోనానగా చ్చివీక్షింప।పరివారజనములుభక్తి సేవింప।నరపతితనపట్టణము ప్రవేశింప। పుర సతిజనములప్పుడతివేడ్కలలర। గురుతర ప్రీతి చేగుంపులుగూడి। దమయంతిఁగ నుగొనితమలోనతాము। ప్రమదమెల్లప్పగా బలికిరిట్లనుచు। నీమానినీమణిని దెబ్బాడరత్న। రామాభిరామనిర్భరపుణ్యసీమ। సీమగాదిదిమంచి చెలువయిన తేమ। తేమగాదిదిమంచి లేమావికొమ్మ।కొమ్మగాదిదిమంచికులుకుకెందమ్మి- తమ్మిగాదిదిమంచిలావణ్యప్రతిమ। ప్రతిమగాదిదిపుష్పబాణునిదంతి। దంతి గాదిదిరతితగమెచ్చుకాంత। కాంతగాదిదిసీటుగలబోగికన్నె। కన్నెగాదిదిమం చికర్పూరంపుదిన్నె।దిన్నెగాదిదితావితేటపన్నీరు। నీరుగాదిదిచిన్నెలరాజుతీ రుతీరుగాదమ్మ ఈదేవిలావణ్య।మంతయువర్ణింపనలవియేమనకు। వింతగాన బియిట్లు వేవిధంబులను। వినుతింపనలమహీవిభుడెప్పిదమున।దనరాజశుభము హూర్తంబునతనదు। నగరుప్రవేశించెనాతియుదాను। జగధీశులునుమహా జనులు బాంధవులు। హితులుమంత్రులుపురోహితులునుదదను। మతినేగిర టతమమందిరంబులకు।నంతటదమవాఖ్యునామహీశులకు-సంతసంబునమ్రొ క్కి-జననాథయేను।పొలుపొందపూరికిపోయివచ్చెదను।కలకంఠిదమయంతిక న్యకామణికి- వయసుమిక్కిలి లేదువసుధాతలేశ। దయనేలుకొమ్మ చిత్తాని మమ్మెంచి। యనివిన్నపము జేసియాదమయంతి। గనుగొనిమదిబుద్ధిగలిగిభూవి భుని। మర్మంబు తెరిగిసమ్మతిభక్తి వెలయ।ననిలినదువుతనయముతో నవ్వు నరయుంగనూరికినరిగెదననిన।తరళాక్షిదమయన్తిప్పకజూచి- కన్నులగదు బాష్పకణములుదొరుగ। నిర్మాణ్యవలెనుండకిట బుద్ధిగలిగి। మన్ననప్రజలెల్ల మహిమెచ్చిపొగడ। నన్నికార్యంబులనరసిసద్భక్తి। తల్లిదండ్రులమాటదా టకరాజ్య। మెల్లనేలుము ప్రజలెల్ల సంతసిల్లంటచేత। మెచ్చుకీర్తులచేతమె లగుమోయన్న। నిచ్చేయుమనుచు వేగంబెయుతడు। తనబలంబులుగొల్వతన పురికరిగి।తనతండ్రిగూడిభూతలమేలుచుండె। నంతటనిషధేశుడాదమయంతి సంతసంబునగూడిసరసులయందు। కేళీవనములందుకృత్రిమాద్రులందు। మేలి

మిహొదలందుమేడలయందు । నిరుపమానవిభూతి నిరతంబునిట్లు । సురసభా
పురకేళిసాక్షి సోలుచును। శ్రీరామచంద్రునిరీతిసంప్రీతి। ధారుణీచక్రంబుతగ
నేలుచుండె।నని యిట్లుబృహదశ్వుఁడాధర్మజునకు। పెనుపొందమున్న గావిన్న
మార్గమున । వరుసతో నలచక్రవర్తి చరిత్ర సంపదలుమెచ్చవిస్తారంబుగా
గ।వినుతవాక్యంబుల వెలయంగ జెప్పె।ననుచు వాధూలగోత్రాబ్ధిచంద్రుండు
చిరకీర్తివంతుడాశ్రితకల్పతరువు।కరుణాపయోనిధికందాళిదొడ్డ।యాచార్య
నకుశిష్యుడై నట్టివైష్ణ।వాచారతత్పరుడతిదయాపరుడు।హాలుపుమీఁదినచక్రి
పురవిహారుండు।వలనొప్పనతనికివరకుమారుండు యకలంకమానసుండమిత
పుణ్యుఁడు।సకలవైష్ణవపాదసంసేవకుండు। రంగనాథాఖ్యుండు రాజపూజి
తుడు।సంగీతసాహిత్యసత్కళావిభుడు। సరసనత్కవివరసద్భూషణుండు యర
యంగనాతనికనుగుసోదరుడు । తనరినయాంధ్రవిద్యాప్రవీణుండు। జనలోక
విదితుండుసజ్జనహితుండు।తిరువెంగళార్యుండుధీరాగ్రగణ్య । డరయునాతని
పుత్రుడబ్ధిగంభీరు డమలమానసుడవిద్యావిశారదుడ రమణానేవరఘువిరాఘ
వాహ్వయుడ నరహరిఘటికాద్రినాథుని పేర।పరువడి నాంధ్రభాషల దెలియ
నవని శ్రీహరిదాసులయినట్టిసరస।కవులసత్కృపనాకుగలుగుట జేసి। యీనల
కథయందునిదిపూర్వభాగ। మేనురచించితినీచరిత్రంబు। నెవ్వారుజదివిన నెవ్వారు
వినిన నెవ్వరువ్రాసిననవనీశుకరుణ నాయురారోగ్యంబులైశ్వర్యములను
పాయకుండగపుత్రపౌత్రసంపదల నాచంద్రతారార్కులై యుందు రెలమి
భూచక్రమునపరిపూజితులగుచు

—:(*):—

నలచరిత్రము - ద్విపదకావ్యము.

తృతీయ భాగము.

దమయంతి పుత్రుల బడయుట.

శ్రీకరచారిత్ర శృంగారగాత్ర పాకశాసనవేద్యభవరోగవైద్య చిరపుణ్య
కీర్తి యాశ్రితనుతకీర్తి కరుణానివేశ శ్రీఘటికాద్రివాస యవధరింపుము
పాండవాగ్రితనూజ డవిరళమతినొ డనాదమయంతి పరిణయక్రమమెల్లభ

త్రికిశోభిల్ల। నరిమురివినివిస్మయానందుడగుచు। శిశుములుముకుళించిఘనయో
గిచంద్ర। యెరుగింపుమటుమీఁదివృత్తాంతమెల్ల। ననవుడుబృహదశ్వుఁడాలా
జుచూచి।వినుమనవేడ్కతోవివరింపదొడగె। నంతటకొన్నాళ్లకాదమయంతి
కాంతాలలామంబుగర్భంబుదాల్పె। పరిపూర్ణసోముని బడలించుమోము। దో
రకొనివేఁగునిచంద్రునిరీతినుండె। ననివిల్తుపూచెండ్లనందగుచనులమొనలనల్ల
నివర్ణములుగానుపించె।మృదబింబములవన్నెమెచ్చనిమోవి। కదసిమలినం
బుగప్పినట్లుండె- బడలికల్ మేనునబర్వెనందంద- నడుముమందంబాయెనాభి
గన్పడియె- సవరణనల్లభూషలవేఁడుబోలె -నవిరళంబగుచునూగారుజూపట్టె-
కలికిచూపులచంద్రికల్ బర్వెననగ-పలుచబారెనుగండపాలికాయుగళి।మలి
వేణిముఖచన్ద్రుఁడమృతంబురవను♦చిలువచందంబునచిట్టములెసఁగ। గగనభా
గంబుయాకారమైనయొప్పు,పగిదికౌదీగెచూపట్టెనానాట।పోలుపొందుననవమా
సములుపూర్ణమైన-నలరసముత్తగ్రహంబులువరుస-తప్పకతమతమతావుల
నుండ-నప్పుణ్యలగ్నంబునందునయ్యింతి- మరువిభుండైనకుమారునిగనియె-
పురుహూతుసమునితత్పుత్రునిజూచి-గురుతరమతితఃకులగురువయిన- గురు
పువసిష్ఠునికోడరప్పించి- ధారుణీసురులబాంధవులనాగరుడ- కూరిమినందరి
గూడరప్పించి - యంతటగురునాథు ననుమతంబునను - సంతోషచిత్తు
డయిజాతకర్మంబు - నలరంగఁజేయించెనపుడుపుత్రునకు - చెలువుమీరఁగ
నింద్రసేనాహ్వయంబు-నొనరంగబెట్టిపుత్రోత్సవంబెల్ల-ననురక్తిఁజేయించెన
పుడుభూసురుల-కాదిభూదానకన్యాదానములను। గోదానములఁజేసికుతుకం
బెలర్ప-తక్కినవారికందరికభీష్టముల।మక్కువనొసగియిమ్మహినేలుచుండె।
వదియెల్లగనుగొనియాకలిపురుషు-డెదలోనచింతాసమేతుడై యప్పుడు-దమ
యంతితోగూడధారుణీశ్వరుడు- కామతునిబడసియీకుంభినినెల్ల- నేలుచు
న్నాడనేనిటువచ్చియెంత-కాలమాయెనుయింతఘనుడాటనెరుగ- నెరిగిననే
నేలనిందువచ్చెదను-హరిహరబ్రహ్మాదులంతటివారి-నామాయబడవైతు న
రులునాకెంత- నేమిసేయుదునింకనేవిచారంబు- కామరువల్లనుజెడ్డకోమటి
వలెను- తెమలకవెనువెంటతిరుగబోయెదను- వనజాక్షికినిస్వయంవరమన్న
మాట- వినిదానివరియింతు వేవేగననుచు- పురుహూతుకడకేలబోయిచెప్పి
తిని-సురనాయకుడుమున్నుసుదతినిగోరి- పోతిమినీవేలపోయెదమనుచు-నా
తోడనతడేలనవ్వుచుజెప్ప।గోపించియప్పుడాకుధరాధితోడ।నేవునచలపట్టిన

గతినైన-కలచిగారించెగాక నేసనుచు। పలుదేరంగుల నేలపంతమాడితివి। పుష
ష్కూతుడప్పుడే పోవద్దటంచు-సకసతపలుమారుచాటించి చెప్పె- వీకతోనా
మాటవినకవచ్చితివి। నా కేల జేసునినవ్వానోపెఱుగ। విచటనాచారంబులెన్న
డు జేసు-నతివేగ నేనెప్పుడంటబోయెదను- తనవల్లబొసగనితప్పులుగలవెయు
నియనితలపోసియుంతలోరోసి-యింతకాలముగాచియికనేనుబోవ-పంతంబు
గాదిదేపట్టునవైన- జేరియాప్రతిన నేజెల్లింపకున్న- నారయనవ్వుగాదంద్రు
లోకముల- శనియిట్లుమదిలోననందందదలచు- చునుగాచియుండెనశుద్ధిగో
రుచును-నంతటకొన్నాళ్ళకు దమయంతి। కాంతాలలామంబుగర్భంబుదాల్చి
సానబట్టినమరుసరమోయనంగ- మామగానొక్కకుమారునిగనియె- ధరణీ
శుడప్పుడుతనతనూభవకు। నరుదారజాతకర్మాదులసెల్ల। నేత్రోత్సవంబుగాని
ఖిలంబుదీర్చి-పుత్రికోత్సవమిట్లుబుధులెన్నసడపి- చెన్నుమీరగనింద్రసేనా
హ్వయంబు। కన్నియకిడెధరాకాంతుడైవేడ్క। నతడశ్వమేధాదియజ్ఞముల్సే
సి-కుటిలులనడచిసద్గుణులరక్షించి-యాచారవంతుడై యతిధర బుద్ధి- భూచ
క్రమెల్లనభోరువనేలుచుండె। నామాట్కి-నిట్లుండియటుమెకనాడు। వేమారుదా

శనైశ్చరుండు నలునిబట్టుట.

శౌచవిధినల్పనవుడు-మడిమనోకించుకమాత్రంబునీట-దడియకపడియున్నధ
ర్మ రుండు। ముదమునసదిదెల్లయుగనిరీక్షించి। యుదయుడయితనకార్యమంత
యీడేరె। ననపొంగితవదుమేనంతయుదాచి। పనివడిసూక్ష్మరూపమ్ముధరించి।
యొడలునుఘారమైయుండకనెప్ప- దుడుగకవచ్చోటమాతగానిలిచె- నదిగా
నలేడయ్యేనవనీశ్వరుండు- విదితసత్కర్మముల్వేగదీర్చుచును, నిర్మలచిత్తు
డై నెలతయుదాను- ధర్మంబుతప్పకధరనేలుచుండి - యొకనాడునలవిభుడు
త్సాహియగుచు-సకలంకరత్నసింహాసనసీమ-నిరుగడహితపురోహితమంత్రి
వంశ- గురులుంగొల్వగనిండుకొలువున్నవేళ-కలితనరూపంబుకలినరూపంబు

శనైశ్చరుండుమాయారూపియై నలునివేటకుబోవునట్లుజేయుట.

గలయొకబోయయైయొకనుపట్టెనవుడు-కురుచవెంట్రుకలపైకుళ్ళాయిబెట్టి। గురు
తుగాజిగురుటాకులుగొన్నిబట్టి। సారెకుముదురుమీసములనుల్కుచును-భో
రుసజనుదెంచిభూనాథుగాంచి- చెలువందమింటికిచెయ్యెత్తిమ్రొక్కి- మనల
కతినజాతిమాటలననియె-వినుసామినాచిన్నవిన్నపంబొకటి- ఘనమైనదేవర
ఘనమైనదొరవు-మేమున్నవనములమృగములపెక్కు-సామికైనగణింపశ

క్యంబుగాదు- మిన్నుజొత్తులుమరిమదపుచేఁదుగులు- దున్నలుసింగములొత్తాల
గకయుండు- లేడిపిల్లలుదుప్పులేనూరుకోట్లు।కూడిమిన్నులదాఁకుకుప్పించిదా
టి-పందులువదులవెంబడిద్రవ్వుచుండు- గుండేటిగుంపులుకుప్పించుచాటు-నె
లుగులచీమలనెగనిల్చిబుట్ట-బిలములగుహలందుబెబ్బులిచ్చిరుత- బులులు
గాండ్రిలుచుండుభూరుహాగ్రములు- బెలగున్వాలుగండభేరుండములను-లావు
కల్పిలుకలులకుముకలుజిల్లు-పావురంబులుసాళువవుడేగగములు-పొలుపొం
దుబహుమృగంబులుఖగంబులును- గలవిట్లుమేమున్న కాంతారభూమి- నా
వింతలన్ని నేమనివిన్న వింతు।భావించికన్నులపండువుగాగ। మేటిఘోటకమె
క్కిమృగములతోడ- వేటలాడగమీరు వేంచేయవలయు- ననవుడుమోదించి
యాత్మనూహించి-యొనరంగవానికిముడుగరలిచ్చి- యురుగుము రేపటిలాలా
గమేము-నరుదెన్చెదము వేటలాడంగననిన- వినిబోయవాడంత వేవేగ కదలి-
చనిపురివెడలిఇచ్చటనదృశ్యుడయ్యె-మనుజేంద్రుడంతటమంత్రినిజూచి-యు
నురక్తితో వేటలాడన్గవలయు - మనము రేపటికిసమ్మదముదయివ ర- ననిప
ల్కుచుండగానంతలోపలను- విపులతేజముమానివెసకప్పమీరి- యపరభా
గంబుననర్కుండుగ్రుంక-జగతీశ్వరుడుకొల్వుజాలించిలేచి-నగరిలోపలికేగె
నయమార్గమునను।వలిరేగియంతలోనాల్గుదిక్కులను-బలువయినచీకటుల్బ
ర్వెనందంద-కలువలువికసించెకమలముల్మొగిచె-తళతళవినువీధితారలుబొ
డమె-నంతటచంద్రోదయంబునిద్రాత్రి-నెంతయువెన్నెలలెసగెనాపిదప-కమ
లబాంధవుడునిక్కముగనీదిశకు- నమరంగనిదెవచ్చునినిపల్కువచ్చు- వేగు
వాడనుబోలెవెలివేగుచుక్క-- బాగుగాపూర్వదిగ్భాగంబునందు- చూపట్టె
నంతలోచుక్కలుమాసె - నేవుమీరగపక్షులెలుగించ్చుగూసె- తరిగెకేళిగు
హాంతరదీపరుచులు।పొరిబొరికుక్కుటంబులుకూయదొడగె-ముదమందితా
మరలుముఖములువిచ్చె-పొదలకకల్వగుంపులుచింతనొందె-బొరిపొరిపాములు
పుట్టలజేరె తమచైనభూతముల్తలచూపవెరచె।దనరినయుండునందనవనంబు
నను- ఘనతబూసినకింశుకంబోయనంగ- నరుణోదయంబయ్యెనంతలోపల
ను।ధరణీసురులచేతదాపూజగొనుచు-తపములుహెచ్చునెత్తమ్ములహెచ్చు
తపనుండుపూర్వభూధరమెక్కెనంత- నలరాజుమేల్కొనినగరువెల్వడిని- వెల
యుంగసంధ్యాధివిధులొప్పదీర్చి- కుంకుమపన్నీరుగూర్చినగంధ - పంకంబు
తనమేన బాగుగానలది-నలువుగాకస్తూరినామంబుదీర్చి - వెలుగుచువిరిసరు

ల్సిగనిండమెరిమి-బిరుసువన్నెరుమాలుపొందుగాజుట్టి- సరిలేనిరత్నభూషణ
ములుబెట్టి- వరుసబంగరువాత్రవ్రాసినజిలుగు- సరిగెదుప్పటిమొలసవుగున
దాల్చి-పాటించికన్నులపండువుగాగ- వేటశృంగారంబు వెలయుంగనించి-య
పరిమితోత్సాహుడగుచునలుండు- విపినయాత్రారభేరి వేయించెనంత- నవ్వు
డుఈబ్రహ్మాండమదరినట్లయ్యె-భూతలమదరెనభోవీధిబెదరె- భీతిల్లెగ్రహము
లుబెగడెభూతములుజలధులుగలగెనక్షత్రముల్వ్రాలెకులగిరులదరెదిక్కు-లు
చీలెనపుడు।శత్రురాజన్యులుసకలంబుడించి। మిత్రులడించినమ్మినవారిడించి-
హయములడించిభటావళిడించి - రయమునవారణరథములడించి- కొందరు
కొండలగురుతిరాటవుల- కొందరుబట్టిరిగుండెలుజెదరి- చపనత్ప్రజలుమూ
ర్ఛలనొందిరంత-నపరిమితోత్సాహులయి వేటకాండ్రు- కురచమీసమ్ములు
గుజ్జరూపములు- బిరుసైనమేనులు పెద్దపిక్కలును- చిరుతవీనులునెఱ్ఱనిర్రక
న్నులును- గురువిందపూసలకొనరొప్ప వేళ్ళు - నెఱిమించతలకించునిలిదట్టు
లును- కురుచకాలెలచెంగుకొనలబిగించి-పట్టుచుంగులుమీదప్రబలిదనర్ప-
చుట్టుకానులునిండసురియలుజెక్కి- వీడెముల్ మొలజెక్కి-బిరుదుమాష్టీలు
బెనగొందువీనులబిల్లలుగట్టి।కడిదిమొకంబులుగరువకయుండ- తడబడబా-
లుతరమకయుండ- వలనైనబదనికలాకంట్లువేళ్లు। తలముళ్ళతిరముగాద్దాల్చి
మేనులకు-తరుచుగామించుదంతపుబిళ్ళలమరు- చిరుతకాసెలువలచెంపలన
మల- వకలబండ్లనుపోగువారుమోకులును- బలువాడిమీరినపందిబల్లెము
లు-జిగురుకోకలుమేటచిక్కములుగా- వెగనలిమబ్బులత్రిప్పుడుత్రాళ్ళు-
పిగిలిచెండ్యమరినపెద్దఈటెలును ఎండికట్లచేచెలగిసింగుణుల్ - మెలపు
సింగంబులమీదనుగదియ- గలిగిన వటకుక్కలును బంగారు - గొలుసులబ
ట్టించిఘోరావనములు-గలిగిభయంకరాకారులయి వెడలి।రంతటనవ్వసుధా
ధీశుడధిక- సంతోషమునమణిస్యందంబునందు - తనయుండుమంత్రియుదన
గూమిఁసతియు- తనుగొల్వగాప్రబమోదంబునసెక్కి- భేరివేయించెనుప్ర
వి∩ంపింప- వాకిదొరలిరువంకలగొలువ- జనకవల్లభుడు వెంటజనుదెంచెన
పుడు- గొనకొనినల్లనికొండలోయనగ-కరమొప్పనవ్వేటకాండ్రు వే వేగ-క
రదంబుముందరనందందరాగ- బలుసింగములనయినబారబాసిక- చలమున
గుం ల్జారగుంమెదము-పులియయినగవిజొచ్చిపాట్లెలిపలెను- ఇలమీ
దబడగుమ్మియీడ్చి తెచ్చెదము-మకగజంబులనయినమదములడంచి-పదపడి

విడువక పట్టి తెచ్చెదము - దొరసినిన్నన బారుమృగాలనయిన - బిరబిర ఖండించి బెరికి తెచ్చెదము - హరివరాహంబులనందందదరిమి - జిరజిర ఖండల చెండి తెచ్చెదము - పులులగానములబొనీక చేతి - బలిమి బల్లెంబుల పాలు జేసెదము - ధరణీశ యనుచు పంతములాడుకొనుచు - నరుగుచో నెదుట నింపయిమాతులుంగ, భల్లాతకీపారిభద్రమాధూక - సల్లకీకురువకసాలహింతాల, బదరితింత్రిణీబిల్వపాటలిక్రముక - కదళీకటాశ్వత్థఖర్జూరలుంగ - పనసవిప్పలనింబబంధూకసరళ - ఘనసారతాళమాకంకాదితరులు - ఘనపదకంబు చుక్కసరాయుడుండ - గొనకొరిముప్పిరిగొనుచునేలాది - మల్లికాదిశలతన్మహీజకుంజముల - నల్లి వనవిరళ్మియడకని యిపుల - యడవి ప్రవేశించియా రాజవిభుడు - కడువడి మేఘముల్ ఘర్జించినట్లు। మదమొప్పశింజిని మ్రోగించెనపుడు। బెదరెమృగావళి భీతిల్లి కలిగి - పిలపిల చెవులెల్లి బిక్కరించుకొని పోవసినల్దిక్కులుజూచుచుచుండ - పిడుగులకంటెను బెడిదమైనట్టి - కడువాడి మూపులొక్కటనలుండేయ - తనువులనాటినత త్తరింపుచును - కొని ప్రాణములుకొన యేటియేనుగులు - విలవిల ప్రాణముల్విడుచుసంగములు। బలునెత్తురుదొగిపడెడు బెబ్బులులు - వడిమెడల్తెగి నేలద్రావాలుదుప్పులును - బడిబడిపో లేక బడుగండకములు - యురములు వెగి నేలదొరుగుదుప్పులును - శిరములు దెగిపడు శిగ్గిలీకములు - పలుమారుగూయుచు పడెడు జింకలును - తెలియక భయమున దెళ్లు నక్కలును, యవని పైబడి పొరలాడు పందులును - తవిలి సపొదలలో దాగుకుం డెళ్లులీకతి మృగముల నేపడిగించి। ధారుణీశ్వరుడంతదయదాల్చి నిల్చి, వేటగావించిన వేటకాండ్రడవి - దాటించిపుదిదప్పి - రిని బట్టి - ఘనమృగంబులమీదగవియుచు బ్రీతి, గొనవేవులనుపని చికొలిపి బాణముల - పదములు ఖండించి పార్శ్వముల్నరికి। రథములు గెడపికరంబులు ద్రుంచి। నఖములు దునిమి కర్ణములు చేదించి - ముఖములు జెక్కి కొమ్ములు నుగ్గు జేసి, నడుములు నరికి చూర్ణంబుగా వి:చి - తొడల చెండాడి కుత్తుకలు త్తరించి - ముక్కులు చెక్కులు మూపులు తిలలు - పక్కలు బిక్కలు బరులానుదరులు - కరములురములు గాళ్లురువ్వెళ్ల శిరములు పిరుదులు చెలువపాలము - ల త్తరియుదియుదినని చెప్పరాక - కత్తుల పచ్చడి గాగోసిరట్లు - తుత్తుమురై యూపుదోపకకలసి - నెత్తురు మడుగుల నెరిదేలియాడ, వలలొడ్డియ కలొడ్డి నాగులుగట్టి - కలయమచ్చుముజల్లికనుములుగట్టి యేజాతిపక్షులు యేరీతిబలుకు, నాజాడపల్కన ప్రదుపిల్చుచును - బొగుడు

త్రాళ్ళనుదెరగొప్పగట్టి- యచలోడ్డిజిగురులనుసురుగాలపాల- సాళువంబు
లమేటిజక్కవంబులను- లాలనలాడెడు లావుకంబులను- కరముల జిలుకల
గాంచపక్షులను- భ్రమయించిపూరేండ్లపావురంబులను। బెలుగువ్వాలను
కొంగపిండునసిట్టు। పులుగులనన్నిటిని భోరునబట్టి- వేటచాలించియాపృథివీ
శుకడకు- మేటిబంతంబులు మేటిబల్లులును - కరిసిరంబులలోని ఘనమౌక్తిక
ములు।వరుసతోఁ పునుగుజవ్వాజికస్తూరి- కడువేడ్కఁగొని తెచ్చి కానుకలియ్య
తడయకనని యెల్లదమయంతికిచ్చి- పరగంగ వానికిబహుమానమిచ్చి- ముదు
వునదనమంత్రిమోము వీక్షించి। నలవులనీ వేటతమకంబువలన-తలకొని మన
మెంతదవ్వువచ్చితిమి- యనుచునుదనపురికరుదెంచునెడను- దనరినవని దేవ
తలవేడ్కఁజూచు-బాగయినవిద్దంపుస్ఫటికదర్పణము-లాగునవీలోత్పలంబుల
చేత-తరుచయినకమ్మకెందమ్ములచేత।మెరుగులనీలపుగుజ్జులమెచ్చగతీరు-మె
రయించు మేటితుంమెదదుంపుచేత- గరమొప్పమంచిచెంగల్వచేత- పయిడిరె
క్కలుగలపక్షుల చేత-వాడిగోళ్ళగోరవంకలచేత-బలువుగానున్నటిబకము
లచేత-సలలితంబుగ్రౌంచసంగంబుచేత- క్రమమొప్పచక్రవాకంబులచేత-
రమణీయమైతదారావనింధ-కలకలశబ్దసంగతమైనయొక్క- కొలనుగనుం
గొనికువలయేశ్వరుడు-తరుణియుదానున త్తరితేరుడిగ్గి- కరతలంబునమంత్రిక
రమూదుకొనుచు-జలజాకరముజొచ్చిజలములగ్రోలి- యాలరంగనచ్ఛోటన
తిచిత్రముగను- చెలువుమీరగజగజంపుగ్రాపజలి- విలసిల్లుసహకారవృక్షం
బునీడ-సరసిజపత్రముల్జాలంగనెరసి- యిరవుగాతలిరాకునానరంగ జేచ్చి- ప
రచినమృదుచారపానుపుమీద, ధరణీసురుడతులమోదంబుతోడుతను-తల
పునదమయంతి దమయంతితోడల - తలగడగా జేసి తగవిశ్రమిన్చి- గురుతు
గామనువంపుకొనలనవచ్చు-సురటివటుచివగాలినుడియుంటదిప్ప। నలతతోక
నుమోడ్చునంతలోపలను - కలిగియొప్పసికగనిమేలుకాంచి- దిగ్గునలేచినల్లి
క్కలుజూచి, యగ్గలంబుభీతినందందవడక-నమ్మానవాధీశుడప్పుడుచూచి-
యంమానినీమణియతిభక్తితోడ- నరుదయిన కెందమ్మినలరించుముద్దు- కర
మున చెలువందగావీవుజరచి-రమణీయమగునవరత్నకంకణము- రమణుకప్పు
డురత్నగాగట్టి- యిదియేమి వెరచితియినకులాధీశ - మదిలోననీవుసామాన్యు
డవ నెను- వక్రంబునీభూమివసియింపనిక- చక్రంబుపనిశేయజగము నేలుదు
వు- ఘనుడవునకలలక్షణగుణోన్నతుడ- వనుపమజయశాలివర్కవంశజుడ-

వనితన్ను దెలిపినయాపుష్కరుని- గనుగొనినలమహీకాంతుడిట్లనియె- నల
నాగ యేమనయెరుగంగ రాదు- కలగకకొలగానికలగంటినిపుడు - తెలియజె
ప్పెదదాని తెరగెల్ల వినవే- యలి వేణియారాజ్యమంతయుమనము-విడిచి వేద
లబొందివిపినంబులోన-నుడుగకనిర్ద మొకచీరగట్టి- పరువడిబాధలగొంతకా
లంబు- మరిగినపిదపశ్రీహరికటాక్షమున- మనము రాజ్యసుఖాప్తిమనగంటిని
ష్ఠ- డనియిట్టుదుస్స్వప్నమధిపతి జెప్ప- వెరచిదావెరనివిధమునబలికె। న
రయంగ దీనికినడలనేమిటికి-నందులకేమిశ్రీహరియాజ్ఞమీరి - పొందునేదుః
ఖంబుభూతలాధీశ- సత్యమేజయమనిసకలశాస్త్రముల-నిత్యంబుగాబల్కని
ఖిలంబులోన।నిటుగానసత్యంబునధికధర్మంబు-పటుగతిభాగ్యంబుసంపదగల్గె
మనకు-ననియిట్లగాబ్రమోయవాణివాక్కాశ- ధారుణీనాధుండుతనపురికరిగె।
వెలయుచుకలిమాయవేగొక వేళ- తెలిసియుదెలియని తెరపుననుండ- భీముని
వరపుత్రిబిసరుహనేత్రి - భామాలలామనిర్భరగుణోద్దామ- పరమపతివ్రత
బహుధర్మనిరత వరరూపవిభవలావణ్యప్రహరి- దమయంతిసత్యంబుదరలం
గనీక- నమరినవేడ్కతోనప్పటప్పటికి- తనప్రాణవిభునకుధర్మశాస్త్రముల-
ననురక్తిజెప్పగానతడుసత్యమున- చెలువందరాజ్యంబుచేయుచునుండె- కలి
రాజుమరికొంతకాలంబువెనుక-మనమునదలచియుమ్మనుజనాయకుని- ఘన
ముగానేదన్నకపటజూదమున - కలరాజ్యమెల్లనక్కటలవోడించి - తొలగి
జేసెదతొల్తకానలకు-నలనాడుధరణీధరారాతితోడ-బల్కినపత్రంబుబ్రబ
లజెల్లింతుననియొక్క చెనటిబ్రాహ్మణరూపు బాల్చితనుదోచువారలందరున
వ్వచుండ-కురుకుసల్లనిమేనుకఠినస్వరంబుకుహచపాదంబులక్రూలదంష్ట్రల
ను- విల్లువంకలకాళ్ళుపిసినబొమల-పల్లమీసంబులొప్పనిగుంటకనులు- న
రసినగడ్డంబునడ్డినసికయు- బహువుగాబట్టినపట్టవర్ధనము- కడిదిబింబోష్ఠం
బుకడుబొక్కనోరు-నిడుపగుసమెడయునునిక్కసరొమ్ము, బలువునామాసిన
పాతధోవతియు, వెలయగచేనొక్క వేయుదండంబు-పలనుగాజిగిముడివైచు
జందెంబు- కలిగిభయంకరాకారుడయినలుని-దాయుపుష్కరుడనుధారుణీ
నాధుడామెడతనవారలందరుగొలువ।బొలుపొందతనపురంబునచిత్రమలర
గొలువున్నయత్తరిగొబ్బునబోయి - భుజగంబుకైవడి బొడగాంచియుత
ని-విజయోస్తుయనుచుదీవించిఇట్లనియె- నన్నెవ్వడోయనినరనాధబుద్ధి-నె
న్నకుకలియనియెరుగుమునన్ను-దురితకర్మములకుదొరవగునాకు-సరియైన

శనైశ్చరుండుపుష్కరునితో నలునియొద్దకేగి జూదంబాడుమనుట.

వాడుముజ్జగములలేడు-హరిహరబ్రహ్మాదులైన।తరులకు పెక్కుబాధ
లబెట్టువాడ- మనుజేశ నన్ను సామాన్యుండనందు- నీవరిమీమతిలోననుం
చకుమెప్పుడు-విరసతనతడేమి వెరబెట్టదలచి- యరుదెంచెనోయనియడలకునీ
వు- పన్నుగానీకొక్కపని చెప్పదలచి-క్రన్నన నేనునీకడకువచ్చితిని- యనిమ
రి వేవేగనావని సేయ-మనినీవువినకున్న మాచిత్తమొదలు- నవనీశయాకార్య
మంతయునిపుడు। వివరంబుగానీకువివరింతునింక-నలివేణిదమయంతియనియె
డుకాంత- కలదొక్కయువతిచక్కనిముద్దుగుమ్మ। కలిసాక్షిపుట్టిననాటనుం
డియును-యలరుచు నే బెండ్లియాడెదననుచు- కాచుచుండగనన్ను కాదనిమి
గుల- నాచంద్రముఖిబెండ్లియాడిమాణిక్య - ములవంటియిద్దరుముద్దుబిడ్డల
ను। యలరంగగాంచియీయవనిరాజ్యంబు। నేలుచున్నాడునన్నెంచకనలుడు
తాలిమిగొందుచిత్తంబిట్టిపనులు- సరిపోయియుండు నేజగతినెరికిని - యరు
దెంచినే పెండ్లియాడెదుదాని- నెలమిదానువరించ నెంతటివాడు- బలభేదిక
న్నదిక్పాలురకన్న। నరనాథధారుణీనాథులకన్న। సరసత నాకన్న చక్కనివా
డా। నలుడంచు వానియానాతివరించె-నిలతలాధీశునికిదిసమ్మతంబె। ఎంతైనన
లుడునాయిష్టమారయక, నింతకార్యము చేసెనికికూడుమైన। నేమాయ వేవే
గనిట్టిజూదంబు। నామహీశునితోడనాడుమునీవు। చెలువందవానిపాచికలలో-
నుండి-నిలిచియాడింతు వేనిఖిలరాజ్యంబు । నేకచక్రముగాగనీయిలనెల్ల। చే
కొనివేడ్కనీచేత నేలింతు। నన్ని కార్యంబులకలరుచు నేన-యున్నాడనీకేలను
ర్వీశభీతి- యనవుడుసంతోషమందిపుష్కరుడు- వినయంబుచేకలిపేల్పునకని
యె- పోసగంగ యేనునీబుద్ధులుదాట- వసుమతినేనెంతవాడనోదేవ - యా
ధూతజూదంబులాడెదననుచు-నారాజకడకునేనరిగితినేను - సరసతనలుడున
నముడనటంచు-నెరిగినాతోపంతమిడిభ్రష్టసట్లు। లాడునేజూదంబునతడువద్ద
నక। వేడుకతోడుతను మేనుజనిన- ననవుడునేవానియాత్మలోనుండి-యను
రక్తితోజూదమాడెదుబుద్ధి, బుట్టింతు వవేగబొమ్మునీకేల। నిట్టివిచారంబులేగ
తినైన-వానితోనరిపోరివాని రాజ్యంబు-పూనినీకియ్యక పోనునీయాన-చెలు
వొందరాజ్యంబు సేయుమటంచు, పలికియదృశ్యుడయిపాపపల్లభుడు-జనియె
నానలమహీశ్వరుడొక్కనాడు-మననెలర్పగసభామంటపంబునకు- చనుదెం
చిసకలరాజన్యులుభటులు-ఘనమైనమంత్రిపుంగవులుబాంధవులు- హితుల

గాయకపురోహితులునాశ్రితులు। నతివేడ్కఁగొలువసింహాసనమందు। నవ
రంగగూర్చుండినతివేడ్కతోడ। రమణులువింజామరంబులువీవ। వారకభ
టులుకయివారముల్సేయ।సారెకుసజ్జనుల్సన్నుతిసేయ। కవివన్దిమాగధుల్
గడగికీర్తింప। ప్రవిమలసకలసంపదలచేనిట్లు। దివిజులతోనున్నదేవేంద్రుప
గిది।కువలయేశుడునిండుకొలువున్నవేళ।జననాథుకడకుపుష్కరభూవిభుండు।
తనవారలెల్లమోదంబునగొలువ। చనుదెంచియతనికిసద్భక్తిమ్రొక్కి - వి
నుతులుసేయనవ్విభుడుపుష్కరుని, యనుపమగతినొక్క యాసనము
న-నునిచినయోడించినుచితవాక్యముల।బరిసామమేయనిపార్థివుడునా।హరి
కటాక్షంబుననందందమాకు।ఘనతరసౌఖ్యంబుగల్గునెల్లప్పుడు। మనుజాధినా
యకమరినీకుశుభమె। యనవుడునీదయనవనీతలేశ- యనుపమసుఖముగాక
సుఖంబుగలదె।యనవుడునిషధభూమీశుడిట్లనియె। నెనయగపుష్కరాధీశు
నిజూచి। ధరణీశనీవేమితలపునదలచి।కరమొప్పనేడుమాకడకువచ్చితివి-యె
న్నడురావునీవేతెంచుటరుదు। క్రన్ననవచ్చినకార్యంబుచెప్పు। మనవుడుపు
ష్కరుండవనీశుజూచి।గొనగొనినినుజూడగోరివచ్చితిని। ఇదియెంతకానియొం
డేమియులేదు। మీదమందిమలోనముచ్చటదీరి। మనమిద్దరముగూడిమరివే
డ్కజూద। మనుచుశక్తిమీరంగమాడుదమనిన। ధరణీతలేశుండు తలయూచిప
లికె। ధరలోనమానుజూదంబాడతగదు। ప్రవిమలసత్యసంపదబాసిపోవు। న
వివేకమొలయుదులాగ్రహంబొదవు। నటుగానజూదంబునాడంగతగదు। యి
టువంటిపనిసేయుటనహజమేమనకు। ననిపల్కుచుండగానప్పుడుకలియు। మన
మునప్రేరేపమదిజూదమాడ।గోరెన్యాయమిచుక్కవలరాధీశుని।గారవించి

పుష్కరుండు నలునితో జూదంబాడుట.

నలుండుకడకనిట్లనియె। పగడసాలాడగ బ్రహమోదంబునొంది। జగదీశయిచటికి
చనుదెంచినపుడు। నినుదిన్నబుచ్చగానీతిగాదింక।ననురక్తియొకయాటయా
డుదమనుచు। మేలిమిపైడినిర్మించినపగడ। సాలదెప్పించియచ్చటనక్కప
రచి।తి మొప్పగానాల్గుదిక్కులయందు। సరగునసారెలుచక్కగానిలిపి-యె
నరంగపందెమేమనినలుండిట్లు-లనినిపుష్కరుండనియెనవ్వుచును। ఇనకులా
ధీశ్వరయేనోడితేని।ననిబూనియేలుమీబంటనయ్యెదను। నేవునకెరుగకనీవో
డితేని। నీరాజ్యమంతయునెమ్మినాకొసగు। మనెనిట్టియొడబాటుకాత్మలో
మెచ్చి।వెనుకొన్నవేడ్కతోవెలయపుష్కరుని।తోడెరిజూదంబాడదొడగిన

లుండు।తడయక మేటిదంతపుపాచికలను। యమరించియొక బాలి నునుచుదో
లిఁబంచి। సమముగాదుగ దచ్చిచౌపంచపగడ। యిత్తుక తానివారలిరువురునా
డ।నత్తరిపాచికలందుండిమరియు। కలినలధారుణీకాంతుని చేత। బలుమారు
పందెంబుపడకుండజేయ। నలుడదిచూచివింతగ దాయటంచు। చలముకోపం
బురోషంబునీమూడు। ముప్పిరిగొనగ నామురువున నాడ। నప్పుడుకలిమాయ
యనిగానలేక- సరిలేనిమత్తగజంబులనోడె। కరికరిగజతురంగంబులనోడె।క
డగినిండినధాన్యకణజంబులోడె। పసగల్గుబంగారుపల్లకిలోడె। మసలకఛత్ర
చామరములునోడె।రంగయినదివ్యాంబరంబులునోడె। సంగీతముల బాడుసఖి
యలనోడె, కోమరారుముత్యాలగొడుగులనోడె, రమణి మ్యాముగుధనరాసుల
నోడె। వారకభటజనవర్గంబునోడె। తేరులనోడె మేదిని రాజులెరిని, సచివుండు
మదిలోనసన్తాపమంది।యుచితవాక్యంబులనుర్వీశుతోడ।ననియెధారుణీయం
దునోడె యనఘులకిట్టిదుర్వ్యసంబుగలదె. యిది యేమిపనియిప్పుడుదోచె.
మదిలోననిట్లాడమరచితేసితి, జూదమాడుట యేమిపౌరుషము రాజేంద్రనగ
రికిరండుపోవలయు, నదెనిన్ను చెలులురమ్మనిపిలచెదరు- యిది వేళగాదునీవిం
తటనిలువు, ధరణీశయాకలిదప్పులుమరచి।తరలకయాడంగధర్మంబుగాదు.
లేతెమ్మయాటచాలింపుము వెనుక. నాలాగ వేంచేసియాడెదుగాక. నని పల్కి
చెయిపట్టియవతలికిదీయ-కనుల నెర్రగ జేసికసుగాంచిసింహ. మూరకజూచిన
రీతినూరకజూచి, పరువడిగజీంచిపలికె భూవిభుడు. నీ కేలనిటువంటినీతులు
చెప్ప. చేకొనియెవ్వరు చెప్పిరమ్మనిరి। విడువిడుమని చెయ్యివిడుపించుకొనుచు
నుడుగకకలిమాయసాగియాడదొడగె, నప్పుడుచింతించియామంత్రివరుడు.
తప్పకనలుడుజూదంబాడు తెరగు. చేరివద్దనిబుద్ధి చెప్పినవిధము. ధారుణివొ
క్కటిదక్కనంతయును. యురువడితోడుతనోడిన తెరగు. చేరివద్దనిబుద్ధి చె
ప్పినవిధము. ధారుణినొక్కటిదక్కనంతయును. యురువడితోడుతనోడిన తెర
గు. కెరలియాతనుకోపగించిన తెరగు। దమయంతికప్పుడు తగ జెప్పిపని చె-
దమయంతియపుడు సంతాపంబునొంది. యిది యేమిపనివచ్చె నిక నేమి సేతు-
వదలకతనమంత్రి వాక్యంబువినక, సదయుడయి ఈరీతియాడినయపుడె, యిది
దయివమాయయొండేమియునుయంచు. మదిలోననికననుమానంబువలన. దిది
యాదిగానింక నెట్టిదుఃఖంబు, పొదవియెగతిమిమ్ముపొందనున్నదియె. పదవడి
దుస్స్వప్నఫలమెల్లనిపుడు. దదియేలనొనిచ్చునునుభవించకను. మగుడ నేను

నివారిసెనో మున్ను బ్రహ్మ తను జేయుపూర్వకృత్యంబును దాట. వనజాసనా
దిదేవతలకు వశమె. యిటువంటిజూదంబు లెవరయిన మున్ను. తటుకున నాడిరే
ధరణిలోననుచు, నప్పుడు వార్ష్ణేయుఁడనెడు సారథిని. తప్పక రప్పించి తగనంత
చెప్పి, కొడుకును కూఁతును గొని వేగ నీవు. తడయక మా తల్లితండ్రులవద్ద. విడి
చియిక్కడనున్న వృత్తాంతమెల్ల కడు వేగ నెరిగించి కదలిరమ్మనిన. నరుఁడయిన
యొక మేటియరదంబుమీఁద, నిరువురుబిడ్డల నెలమి నెక్కించి. పరువున దోడ్కొ
ని వార్ష్ణేయుఁడపుడు, పరగంగ యావిదర్భపురంబు జేరె. నప్పుడు పురము వారం
దరుగూడి, తప్పక తమలోన తాము చింతించి. తలపోయ దొడ్డ గిరిధారుణీశ్వరు
డు. చెలువంద రాజ్యంబు చెయుచుండగను సకలజనావళి సంప్రీతిబొందె, నిక
నెట్లకో యెరుగంగ రాదు, పోడిమి మనమయిన పోయి జూదన్బు, నాడన్గవలదని
యురసి చెప్పెదము. మనమున తన మంత్రిమాటలు వినిన. మనుజనాథుండు మన
మాటలు వినునె. పూని శుభాశుభంబులు రెండు తనవి . యనియుని దెలియక
నాడుచున్నాడు-జూదంబు నాడెడు చోరపుష్కరుని. వాడించిపోని 'లువారు
లేరయిరో. యలరిభూపతి జూదమాడంగ బోవ. వలదంచు పెద్ద లెవ్వరు జెప్పరై
రో. యవనీశ యీజూదమాడ రాదనుచు, నెవరయిన భూజను లెరిగింపరయిరో
ఘనమైన కర్మములు గదసీన వెనుక. వినవచ్చునే యుదివిఘ్నకయిన। నైనను మన
మిప్పుడ దరి మేగి. మాను మీ జూదంబు మను జేశ యనుచు. పలుదెరంగుల జే
రి పలుకుద మొగిని- చెలరేగి మనమేమి సేయబోయెదము జూదమాడుట వసి
ష్టు డెరిగియున్న. కావని మాన్పడే కష్టజూదంబు. నికనైన నమ్మవు నీవిట కేగు
దెంచి. యకలంకమతితోడ నారాజుగాంచి। యాడకూడదు జూద మాడకు
మంచు- నేడు జెప్పినగాని నిలుపునే రాజు. మనమాటని పుడు సమ్మదమున విను నె
యని పౌరజనులెల్ల ననుమానమునను జనిచని నలరాజచంద్రుని గాంచి మును
కొని భయమున మ్రొక్కి యిట్లనిరి . మానవాధీశ్వర మమ్ము గావలసి . మాను
మీ జూదంబు మదినమ్మరాదు - కపటమై యున్నది గాన యీ జూద - మి
పుడు జాలింపుమా యిందరితోడ - పైరాని పని సేయవలయునే రికిని - యవనీ
శ గెల్పు లేదయ్యె నింతైన। తవిలి యాటమింక చేతగదింక విడువు। మనవుడు వారల
నపుడాగ్రహించి- కనుగొని చెయ్యెత్తి గర్జించి పలికె - జేరి నాకును బుద్ధి జె
ప్పమటన్న- వారెవ్వరనుచు దుర్వారోగ్రుఁడగుచు- కలియుక్తుఁడగుచు నాక
లిగొన్న యట్టి- పులిబోలె గర్జించి పోదోలె ప్రజల- నీరీతి బ్రజలంత రేగిన వెను

క-నా రాజుమరి జూదమాడుచుమరల - తనదయిన రాజ్యమంతయు నొడ్డబెట్టి
వెనుకొన్న కనిమాయ వెతచేతనోడె - చప్పన్న దేశ రాజన్యులున్న - క
ప్పంబు దెచ్చిన కానుకలోడె - నవఖండభూమిఖండలములనోడె - నవలక్ష ప
ర్వతనందులనోడె - నలువొందనాడెడు నాల్గుదిక్కులను - ఇలయేడుదీవుల నె
ల్లనునోడె - కట్టుచీరెలతో డకరమదిర నిలిచి - యట్టిట్టు డోలుగ కనన్నలుడు
న్న। నతని గన్గొనిపుష్కరాఖ్యుడా నలుని। సతికిన వ్యాకర నిచ్చులు జెప్పినను ప్ప,
దమయంతియడవిని తనమనంబునను। గ్రిమ మొప్పచింతతో గడు వెరగంది।
యంతఃపురంబున నప్పు వెడలి। కాంతలు పురజనుల్గడు వెరగంది। చూచు
చుండగ నా సుందరి సభకు। రాజధర్మము మానిరయమున వచ్చి। యిదియే
మిభూనాథ యీ చోద్యమనిన। దనయుడయి యేమనక తదూరకుండె। నప్పుడు
పుష్కరుండడి చూచి నలుని। తప్పక నిప్పుడే తరుణితో గూడి। యీ రాజ్యము
ననుండ కేకానకయిన। జేరబొమ్మదినయీ క్షితిపతిచూచి। నలుడిట్టులనిమెనో న
రనాథచంద్ర। సలలితంబుగ మేముచని యెదనింక। కలిరాజు మమ్మింతగా సి బె
ట్టగను। యెలమితో నడవికి మేముబోయెదము। నీవింక నిద్రాహ ణి యేలు మక
ట।యీ విధి జేసె నేమందింకననుచు। ప్రతిమలంబుగ మంత్రి పాటించి తెలియు। నే
వివరింపనే నేల వినక పోయితిమి। కర్మమేమి యయినగావించుగాని। కర్మ
ము చేటునుకర్మమే కీడు। కర్మమే సుఖదుఃఖకారణంబగుచు। కర్మంబువ
చ్చిన గైకొనక పుడు।పొమ్మన్న పోవునో పూర్వకృత్యంబు। ఇమ్మిచూలికినైన ధ
రవైరికైన। హరికైన సతిమనోహరునకునైన। నరులకైనను మనుష్యులనం
గనెంత ననుభవించక తీరదది యెల్లనిక్క-మని ఇట్లు తలపోసి నపుడాత్మపత్ని
గనుగొని పలికెను క్రమముతో డుతను।రమ్ము కానలకు సమ్మతి పోవలయు।మ

నలదమయంతి నడవికేగుట.

నమునకు చింత మానిరమ్మనిన। వినియా సతీమణి విభునివాక్యంబు। జనదా
టక పుడే సమ్మతి నెడలె। నననీశుడింతితో నడవికి జనుట. పురజనులాలించి పుర
పురబొక్కి వెరచుచు తమతమ వీధులనిలిచి। గుంపులుగూడుక గుజగుజ రాగ దం
పతులను జూచి తమ తమ బొక్కి-రక్క-టాయిట్టి మహా పుణ్యశుతుల। కిట్టి కష్టము
బొందు కేటికి గలిగె। నిటువంటి యాపద లేటికి వచ్చె। నెటువలె పోవునో యేమి
సేయుదము। వీరు పుణ్యాత్ములు వీరు సజ్జనులు। వీరికీ యాపద విడుచు నెద్దానన్ని
యిట్లు పురజనులలమటపడుచు। తనుజూడ వారలతానుజూడక నె। తలవంచు

కొనుచును దగుసిగ్గుతోడ. కలిబాధ తగిలిన కతమున నిట్లు. పురవీధులప్పుడు
పొందుగా వెడలి, పుర పురబాహ్యము పురిని గమించి, కరము జింతింపుచు
గాంతతో గూడ, దారకొని దయివంబు దూరుచు జనియె। నక్కడ పురజనులంద
రును బ్రజలు। తక్కిన పుష్కరా రాజని వెరచి। దమయంతితో నలధరణీశ్వరుండు। త
ముబాసి చనుట కాత్మ నెగుందిరంత। రప్పుడు నిషధేశుడా పురి వెడలి। తప్పక దమ
యంతితగ జూచియనియె। నేమి సేయుదు కార్యమిక తప్పివచ్చె। కాని నీమనమిం
కగా నలయుందు। దైవతంత్రము సనిత్తరి నుండవలసె। దైవంబున నేల తమక
మరమిటు। బాధింపు చుండంగ వగ బట్టినట్లు, వేధించి పుష్కర విభుడు బాదం
బు। నాడి సంపదలనన్ని టగొని పోయె। పోడిమి చెడి యిట్లు పొగలంగ వలసె। ధర్మ
మార్గము నందు దనరుట మనకు । నిర్మలబుద్ధిని నెక్కొనుచుండు। ననియి
ట్లు దమయంతి నట్లూరడించి। పనివడి పురసమీపమ్మున దనరు । నొక పర్వతము
గాంచి యురువివేకమున । నకలంక చిత్తులై యప్పుడిద్దరును। యుపవాసమున
నుండి యుదయమైనంత। నపరిమితానూనుల యత్రోవ బట్టి యావనభూమిలో
నప్పుడిద్దరును। పోవంగ పోవంగ పొదరిండ్లు సమపు బ్రహ్మసమానుండు బ్రహ్మ
పీఠవరుడు। బ్రహ్మలోకము నుంచి నచ్చినట్లున్న। యావసిష్ఠుని యుంచియాత
పోహాదమునను సావధానముతోడ సారెకు మొక్కి। నలరాజ పందు మ్రిందు నయ
ముమీరంగ। గులకాంతతో గూడ గురు భక్తియుక్తి। మ్రొక్కన గను గొని ముని
నాయకుండు। నక్కజంబుగ జూచి యప్పుడిట్లనియె। నిది యేమి జననాథ యిం
దు వచ్చితివి । ముదితతో గూడ నీ మంద మెల్ల దొడగి । యీ విధి జను దేర నేటను
గలిగె। నని ముని పలుకంగ నవనీ విభుండు। గనుగొని సంతోషకలితుడయి పలికె-
నో వసిష్ఠమునీంద్ర మోదయా సాంద్ర। నా విన్నపంబెల్ల సయముగా వినుము।
గతజన్మ కర్మ సంసార ఫలంబు। కతన నీ దురవస్థ గలిగె మా కిప్పు। డెరిగి యెరింగియు
లనన్న డుగ। నరుదంద బేల నేనయి విన్నవింతు। తోడ బుట్టిన పుష్కర రాజుతో జూ
-దమాడి। పుడమిని సంపత్తి బోవ పారి యోడి। మా నినితో డసమ్మదమున నిపుడు।
- నన భూమికి కడలిపోయెద సు। పరమయోగీంద్రనీ పాదపద్మములు। కర మొ
ప్ప సేవింప గలిగె భాగ్యములు। యన వృషిహాయని యమ్మునీశ్వరుడు। తన మనో
వృష్టి చేత నృపు జూచి। పెరగంది యమ్మహా విభున కిట్లనియె। ధరణీశ ముమ్మ నీ దపు
—ంతి పెండ్లి। యాడిన నీమీద నటి నెపమున్ని। పోడిమి చెడ కలి పురుషుడిట్లై చె।
చిదందుల కేమి మహిమ శోభిల్ల। మించిన నత్కీర్తి కా మొర సెద వీవు। కమలవ

శంబునగలుగు బాధలకు। ధర్మమావదలకుదలపకుసుఖము। మదిలోనసత్య
మువిరువకుమపుడు। పొదవినసౌఖ్యంబుపొందెదవీవు। ఖగపతిపైనెక్కి-కమ
లావిభుండు।వగపెల్లమాన్పిబోవగజూచునిన్ను। వెరవకుమునివల్కి-విభునివీ
డ్కొ-లిపి।సరగునమునినిజాశ్రమమునకరిగె।నంతటజననాథుడాసమీపమున।
వంతలగుందుచువాసరత్రయము।నుపవాసములనుండెనువిదయుతాను।జను
లుపుష్క-రభీతిజనరేశ్వరటకు।భూకాంతుడప్పుడాపొలతుకజూచి।యాకటొప్పె
ల్లునసందండబలికె।నలినాక్షిపూర్వజన్మమునమనము। తెలియకమునిమూడుది
నములనెవరి। నుపవాసములగుండనుండ జేసితిమొ। చపలాక్షిమనకునీజన్మం
బునందు। నూరిటుండరకాన నుపవాసగతుల। నూరకమూడు నాళ్లుండంగ
గలిగెపెట్టినవారికిపెట్టుదయివంబు। పెట్టనివారికిపెట్టదునమ్మ। జలజాక్షిక
లిమియేచక్క-దనంబు।కలిమిగలిగిననాడుకలరుబంధువులు।కలిమియేసౌఖ్యం
బుకలిమియేసుఖము। కలిమియేచుట్టాలుకలిమియేసఖులు। కలిమియేసతులి
కకలిమియేసుతులు। కలిమియేసకలంబు కలిమాయువలన। కలిమిబోయిన
వెనక కడగిచుట్టంబు। లెలనాగయొకరయిన యుందురారయిరి। పుడమిసౌ
ఖ్యంబుపొందినవారు। చెడినయవ్వాడు చెంత జేరంగనియ్య। రలదుచుపుష్క-
రుడాడుజూదంబు। చెలియరోయదిజూడ చిత్రమయ్యెడిని। యిదిదయివమా
యయెయుండేమియు లేదు। మదిలోననాకచింతమంటిబొందింక। విపినభూముల
లోన విహరింపవలయు। నిపుడునీకొకబుద్ధి నెరిగింతు వినుము। శృంగారవన
ములోగ్రీడింపలేని। యంగనవనినెట్టులసంచరించెదవు। మునుసౌధసోపానము

నలదమయంతు లడవిలోనడవలేక దుఃఖించుట.

లనెక్క-లేని। వనితయెట్టెక్కు-దువసుధాశరముల। స్ఫటికంపుమెట్లపైనె
క్క-లేని।కుటిలకుంతలిమెట్టుగుట్టలెక్కు-దవా।యరుదయినరత్నగేహాళిదాట
లేని।గరితయేగతిదాటగలవుఘట్టముల। నావెంటనదిగాకనడువంగలేవు.వారి
బిడ్డలవద్దికిబోయి। నీతల్లిదండ్రులనిలయమందుండు। నాతినీవేడకానభూము
లేడ। నేతెరంగునవిర్వహింతువునీవు। నీమహాటవులకునేలవచ్చెదవు, కోమలి
నామేలుగోరుచునిపుడు। గలుగకపుట్టింటికడకేగుమనిన। నెలుగెత్తిబెట్టగా
యేడ్చిభూనాథ। యిటువంటిమాటలనిపుడాడదగునె। కటకటానేనంతకడు
పాపమతినే। యరిమురినడవిమీరడలుచునుండ। నరనాథపురమునవాకుండ
దగునె। కలగివీరడవులకాయలనమల। చెలగినేనన్నంబుచెయిముట్టదగునె।

పర్ణశాలలనీవు వసియించియున్న। స్వర్ణగేహంబుల శయనింపదగునె। నగ
ములపయినీవు నలసివర్తింప। తగిన మేడలనుండ తగునయ్య నాకు। మృగముల
లోనీవు మెరసి వర్తింప। మగువలలో నాకు మరి యుండదగునె। గిరిగృహంబులనీ
వు గ్రీడింపుచుండ। విరులపాన్పున నాకు విహరింపదగునె। నిను బాసి నిమిషంబు ని
లువంగజాల। నను బాసిపొమ్మన్న న్యాయమా నీకు। నెరిగి యెరిగిన నీవు నిటుబ
ల్కదగునె। నరనాథ నిన్నరణ్యంబున కనిచి। తగిలి బిడ్డల బెంచ తగునయ్య నాకు। జ
గదీశ నీపరిచర్య చాలించి భయపు బాటవుల నన్ను బాసిన వెనుక। ప్రియము మొప్ప నా
కును బిడ్డలేమిటికి। తరమిడి వారి తల్లి దండ్రులేమిటికి। సురుచిరంబైనట్టి శుభము
లేమిటికి। పరగంగ తేమన ప్రాణమేమిటికి। నరనాథ యను చుమాటల నేడ్చుచు
న్నైక కన్నులనిండా ధారగారెడు నీరు। మన్న నడచి యిహ మహీపతి తనదు। కన్నులగ
డు బాష్పకణములు దొరుగ। నన్నిల వేణితో నప్పుడిట్లనియె। ఏనాక్షి నిన్ను నే న
డబాసినపుడె। ప్రాణముల్ మేనిలో వలనుండగలవె। యెలమి నీయడవిలో యి
డుముల నీవు। వడజాలవనియిట్లు వలికితిగాని। యొలనాగ యిప్పుడు నీవేల యేడ్చె
దవు। కలగకు నిను రోయగలనటే నేను। యనియూరడించి తొయ్యలి దోడుకొ
నుచు, చనుచున్న మిక్కిలి సాధింపదలచి। యుప్పొంగ కలి వారలిరిగెను త్రోవ। ద
ప్పించి ఘనపర్వత బులశిలల। గట్టుల గుట్టల ఘనమైన పొదల-ఘట్టంబులను మ
హోత్కంటకచయము। నంతంత గల్పించి యతడు త్యాప్తమగుచు। సంతాప మొనరిం
పచాలిన యెడ। నంతట గల్పించి యలసట గొలిపి। యంతకంతకు నీడలగుపడనీక
మడుగుల కున్న నిర్మలసలిలంబు। లెడపక నన్నియు నింకిపో జేసి। యాకటి పెల్లు
ననలసి దమ్మైన। చేకొనితిన నడిచే దుగ్గావించి। తెరవులదప్పించి తెలివి దూలించి
పరువుల నలయించి భయము పుట్టించి। నడువుల పొలయించిన యము దూలించి।
తడబాటు దప్పించి దప్పి పుట్టించి। యీరీతి గావింపని నకులాధిపుడు। భోరున నది
దాటిపోవ నయ్యెడను। మగువకొమ్మ దిత్రోవ మరయుకంపలను। తగిలియు తన
చేలదప్పించుకొనుచు। మురువు దూలిన వాడి మూండ్ల చేదియ్య। నెరచి మొల్లనదీ
వెలవెల బారి। పరతెంచి కంపల బయ్యోకకొంగు। సరిమూరి దగిలిన నదివి దియ్య
లేక। తను వాడిగల రాళ్ల దాటిపాదములు। కనుమల నెత్తురు గారనందంద। గన్ను
లము త్యాలకయి పడినీరు। చన్నుగట్టులపైంచ జలజల రాల। జారిన వెండ్రుకల్ సాప
డకేల। సారెకు సారెకు చక్క జేయుచు తగదలి పోవుచున్నై గట్టిన తెనదు। పెద
వులదడవు చు బెగడుచు నవని। నడుగిడలేక హాహా యనుచు శోకింప। పుడమిఱేడా

త్మలోబిరపుకబొక్కి। పరిపూర్ణకళసోముబసలించుమోము। చరణముల్ ధూళిధూసరములయియున్న। నీపాతకంబున నేను సేయుదును। పాపపుదయివ మీాగతినిగావించె। కటకటా నేపావనపతివ్రతామణి। నటుగాననీదుఃఖమంది నీయింతి। మటుమాయకలిబట్టెనుగువనునన్ను। నటుగతినీతిగా దింపుచున్న। దనితలపోయుచు నాయింతిగదీసి। యనువయింపు మతిసాహసంబుచేత। మొలమిమేయునూతగానిచ్చి దోడ్కొనుచుల్లన నడిదాను మెల్లన నేకొంతదూర- మరుగుచునున్న హంసముల్ రెండు। మెరవగూడనికలిమాయచే నెలమి। నవరత్న ఖచితమానవ్యపక్షములు। పవడంపు చాయల వేబగు నాసికములు। పసిమిమించుల గోళ్ల ప్రబలిమాపులును। యనుమానరుచి దేటపడలగు హంసములు। గలికిముద్దులమాట గట్టినయట్లు। కలిమాయచే నుప్పిగగనముఁ బుండి। కపటంపు పక్షులు కవకవమనుచు। విప్రులేసముంబర వెరవక వ్రాలె। వ్రాలినగనుగొని

నలరాజు పైపుట్టంబు పక్షులెత్తుకొనిపోవుట.

జనుమతీనాథు। డాలోలనేత్రతో ననియొనిట్లనుచు। నలి వేసియునకిప్పుడాకలిచేత। బలహీనమగుమనపరమేశ్వరుండు। మనమీాదదయగల్గమాకీడిబనిచె। వనిబూనియీ రెండుపక్షులబట్టి। యీనురక్తిభక్షింత మతివముద్ధరము। యనివల్కి పక్షులనవ్వుచుబోసిక। కదియబోయినజూచికపటంపుపక్షు। లదరినగతి వేగ నవ్వలికెగయు। మెల్లనేచనిచని మేదినీనాథు। డల్లనల్లనయుప్పు డటుపొంచిపోంచి। కట్టిచేతులు రెండుపారసాచుటయు। నట్టెచివ్వున లేచియావలనిలువ। మరిమరివాటిపై నెంబడితిరిమి। తరిమిదగ్గరబోయిదక్కినట్లుండి। యవ్వలికెగిరిననారాజవిభుడు। క్రొవ్వడచెదగాకగొబ్బుననీని। నేనెర్పుచేనైననిటువెంటబడి। పోసకపట్టెగపాదవిదానివ్వ। డనియిట్లు మదిసెళ్చయంబానరించి। నలిబోణి నండుంచి నలమహీవిభుడు। పట్టబోయిననిట్టివడిపెనక్కనిలుచు। బట్టకుండిననేల పాతకలాడు। తగినగతినుండుతగలకపోవు। డిగులొందినట్లుండుదిక్కులజూచు వేసారిమరలినవెసనొద్దవ్రాలు। గాసిల్లుపట్టదగ్గరినతూలగు। దవ్వులకేగును దగ్గరవచ్చు। నివ్విధంబుపక్షునెంతయునలుని। నలయించియలయించినధికదూరము। చలమునగొనిపోవజనలోకనాధు। దలసిచింతించియునటపోక నిలిచె। వలనొప్పవుభంగులువచ్చిభూవిభుని। దగ్గరవ్రాలినతనమొలవల్లె। డిగ్గనపై జడదిగిచివయిచినను। పంచదామెత్తుకపక్షులుదివికి। నంచలంబుగనేగియుండుండిపలికె। ధరనీవునాడుజూదంబాడువేళ। గరిమపుష్కరుపాచికలలోననుండి।

నీరాజ్యమంతయు నెరి చుకున్న। వారము మేముగువ్వలముగా మయ్యె। యె
లమి రాజేంద్ర మేమెవర మోా యనుచు। తలచకుమదిలోన తమ్ముఁడీమమ్ము।పం
చగ్గైకొని వేళ పారిరమ్మనుచు। బంచిన కలిమాట బాటించియుటకు। పరువున వ
రుదెంచి పరికించి నిన్ను। నిరుపుర నిట్టట్టు మెరిగి దూలించి। నిలుచుచు నమ్మించి నీ
మొలనున్న। వలువ గ్గైకొంటివి భళి భళి నిన్ను। మెచ్చవచ్చును మేము మెల్లనే
పోయి। వచ్చెదమిక నంచు బలికి మాయాత్మ। నెనసియున్డిన కోపమింతట బోదు।
వనవిని నికపశు బాటును జూడు। మనియుఁగ్గడింపుచును నాకలిదూత। లనుగ క్తి
తోమాయమైపో మెసంత। నాపట్టులరిగిన నాశ్చర్యమంది। భూపాలతిలకుండ
పాగిలిచి త్తమున। ఘనమైన శోకసాగరమునమండి। తన దేసిగనిగ్గుతడబడి బ
లికె। పక్షులు పలికిన పలుకులు వింటె। సాక్షిగా తామర సాక్షినీవిపుడు। కల్లజూ
దంబా ఎకటకటా నేటి। కెల్లెడనింత యున లెరుగ వేనైతి। నింతటబోవదె ఎలనాగ
మనకు। యె తేసియుడుములకిరువుగాగలమె। కటకటా నీమీద కరుణయు లేక
నిటు చేయగా కలికేమి చేసితిమె। తొలగునె నేకన్న దుస్స్వప్న ఫలము। పలుమ
రునను భవింపక గాని విడదు। కట్టడి దైవంబు కలరాజ్యమెల్ల। నట్టెగయికొనియ
రణ్యమునందు దోచె। తుదను గట్టిన బట్ట నోచుక పోయె। నిదియేమి మాయ మో
యెరుగంగరాదు। యేమి సేయుదునింక నేమందు విధిని। యీమహాటవిలోన ని
ద్దరమింక। నలివేణి యేదుఃఖమనుభవించెదమొ। తెలియంగ జాలమే తెరగింక
మనకు। ననియు నిపలుమారు నడలుచు బలుక। తన ప్రాణవిభునితో దమయంతి బ
లికె। ఏలయీ తలపోయు యినకులాధీశ। పోలించి చూడు మా బుద్ధి కార్యంబు-
కాలకర్మంబులు గడసిన చోట। ఫాలలోచనుడయిన బాపుకోగలడె। జలమేధిర
కుమీరి చనుదెంచె నేని। కలదెయుపాయంబు కట్టించి నిలువ। వసుధ యీ తరు
మించివచ్చునే లోతు - విసమెక్క నేతల వెంట్రుకల్ గడచి। మిన్ను వేగమెవ
చ్చు మీదిద్రవాలినను। మన్నన చెయ్యాని మరి నిల్పతగునే- ఇంతేసి కార్యంబులే
గుదెంచినను- వంతనొందుచు ధృతి వదలంగవలదు। తటుకున దైవంబు దయచే
తమనల-నిటు జేసి తేసింక నేమనవచ్చు- యింతకుమిక్కిలి నేమివచ్చినను- యెం
తయు దుస్స్వప్నమనియాత్మ నెరుగు- తలచకు రాజ్యంబు తలచకు సుఖము। తల
వకుబిడ్డల తలచకు పురము। వదలకు ధైర్యంబు వదలకు బుద్ధి। వదలకు హరిచి. తవ
దలకు నీతి-పుట్టుభోగములన్ని పోయిన వెనుక బట్టరు వెరతు రేభానుకులేశ। యి
నుచు నూరార్చి నెయ్యంబున నపుడు। తనకొంగు సగము నాతని కీయదగ ప్పె। నుడు

గకమిద్దర మొకచీరగట్టి యడలుచు నడవిలో నధిక దూరంబు। నడచిపోవగ జూ
చినగి వారు మరియు। నడలిక కలిధరామరరూపు దాల్చి। కడు వేడ్కనచట దూ
గణంబులు నాల్గు। తడయక కల్పించి తానొక్కత్రోవ। తెరవరి విధమున ద్రిమ్మ
రుచుండె। ధరణీశ తేజుండు దమయంతియటకు। చను దేరకపట వేషధరుండు పలి
కెనొ నరరంగ యిద్దరు నొకచీరగట్టి। ఎందుబోయెదరు దారి కానలలోన। నెందుం
డివచ్చితి నిట్టిదుఃఖంబు। లెందుకు వచ్చె మీ వృత్తాంతమెల్ల। కొందలమందంబు
నుకకనిచ్చి- మొనగంగ చెప్పుమీ రెవ్వరటన్న- ధరణీసుడప్పుడా తెనికిట్టులని
యె- వినుము విప్రవరేణ్య విశ్వంబులోన- గొనియాడదగు భానుకులజుడౌ వీర-
సేనసుతుండ నిక్షితితలేశ్వరుడ- మానితసకల సామ్రాజ్య సంపదల। గపటబాద
మున పుష్కరునకునోడి। విపినంబులోపల విహరించుచుండి- చపలాక్షితో గూ
డ సరసతరాగ। కపటమార్గంబున ఖగములు రెండు వచ్చి పట్టుటకేను పైచినవల్లె
నిచ్చగా మింటికి నెత్తుక పోవ। పొలతిగట్టిన యట్టి పుట్టంబు కొంగు- యెలమి పైగ
ట్టుకనిటు వచ్చువాడ- ననగాత్మ వనలుండను పేరువాడ- ననవు పుకపట బ్రాహ్మ
ణుడిట్టులనియె। నింతినినీవింటలిడి కొనినీవు- వంతగుందుచు ఘోరవనములో
పలను। ఈరీతి తిరుగాడ నిది కార్యమగునే, ఈ భామనీ వెంటనిడుముల బొంద- చా
లమమాకిది సంతాపమయ్యె- నిల్లోన లోచననికజూచె నేని- ఘోరమృగంబు
లు పలవదు పాపంబు వచ్చు- భూనాథ పదపడి కలిరాజు బన్నినమాయ- ఇది మా
కు బూడగ నింతటు దొలగ- ఎంతేసి కష్టంబులింక రాగలవొ। ఇంతినినిక పుట్టినింటికి
ననుపు- ఇటు కేల తెచ్చితివిది బుద్ధియగునె- కటకటా యిక నైన కాంతనంపింపు। ఇ
నకులంబున జనియించిన నృపులు- ఘనులందరి పుమని ఘమొందవ ప్రాయె- నొక
బుద్ధి జెప్పెద నుర్వీతలేశ- యికనయిన వినుము నీవిందుండ గూడ- దిదుగో నాలు
గుత్రోవలేర్పడియున్న- వదివిదర్భపురికి నరుగుచునుండు- నదియె యొధ్యాపు
రికరుగుచునుండు- నదిసు బాహుని పురికరుగుచునుండు- నిదియె తవణాపు
రాధన్వి గోన- నిమ్మార్గములనుమీ యిద్దరిమతికి- సమ్మతంబగు త్రోవ జను
డు వేవేగ- భూమియీ నాలుగు పురములలోన- దామను తేద్భార్యదనరిన నగర।
మని చెప్పి నదృశ్యుడయి పోయెనతడు। మను జేశుడంతట మగువ వీక్షించి। తొయ్య
లి నాల్గు త్రోవలలోన మనము- చయ్యన నే త్రోవ చను వెంతమనిన- కరివృకఘు
దూకర సింహసర్ప। శరభాది బహుసత్వ సంచారపరుల। దిఱుగంగ నేటికి దేవు డేమ
నకు- తెనవు విదర్భకు తెలియంగ జెప్ప- మను జేశుయటకేగి మన వారియొద్ద। న

నువమగతినుండమనిభక్తి మెరిక్కి-రమ్మనిబిలిచినరమణీలలామ-కమ్మావవేశ్వరుండనియెక్రమ్మరను। వనజాక్షి మునునిన్ను వరియించువాడు। ఘనులగుమంత్రాంగకతజాలుదారలుకరులు తేరులుతురంగంబులుభటులు-బిరుదు వాక్యంబులు భేరులువన్నె-పల్లకీలనితసువాసినీవిప్ర- పల్లవాధరులుపార్శ్వ్యమ్ములనెదుట-నేతెరమీతండ్రి యేలువిదర్భ- కేతెంచినాడబహిర్జుమ్ఖులమ్మెచ్చ- చపలాక్షికనినన్ను చలమునబట్టి-కపటజూదమునపుష్కరుడకునన్ను-మోడించియుద్దరికొకచీర జేసి- నేడులజ్జదొలంగి నే నేవిధమున- భామనీతో విదర్భకునెట్లువత్తు। మా మనగతికాంతుమదిసిగ్గు లేక-భూమీశుసభలోనబుధులెల్లవినగ నేమనినాథంగమెరిగింతుమచట- చెడిచుట్టములజెంత జేరనేజాల-కడపటనతిహీనుగాజూతురబల-నీవచటికిబొమ్మునీబిడ్డలచట। నేవిధినున్నారొ ఎరుగంగజాల-నా వెంటనదిరాకనడువంగలేవు పో విదర్భకటన్నపొలతియిట్లనియె-భూమీశ నిను బాసిపోపొమ్మటంచు- వేమరుపలుకుటవిహితమా నీకు- జలములోనున్న జలచరజంతు-నిలమీదద్రోచిన నెబ్భంగిబ్రతుకు-నరుదారతరువుతోనల్లినతీగె- దరువు బాసిననదితానిల్వగలదె- నిను బాసిపోజాలనీపాదమాన-నను బాసిపోవుటన్యాయమా నీకు। నను నేడు నాతోడబలుకకీమాట। ననినకామినిజూచియువనీశుడనియె- నలి వేశిమసమిప్పుడఖిలదీనతను- యులుకుచునిద్దరమొకచీరగట్టి। పోడిమినీరీతిపోవంగనగునె। నేడు రాజ్యముబోయెనిర్మిమిత్తమున-పైచీరయునుబోయె పక్షులచేత, నీచీరకొంగును యేగట్టినాడ-వావిదర్భాపురినటనీవు నేను-పోవంగనప్పుడు పురజనులెల్లచూచి- యిల యేడుదీవులనేలెడువాని- చెలువల్లవడిలిపైచీరెయుపోయె-సురలనునొల్లకపొక్కి-యీరాజు వరీఇంచినఫలంబువనితకుకల్గె- ననితూలనాడెద రిదిగానయిటకు- చనను నేనీవయునజనుమన్న బెదరి- చెదరినమనమున చెలియయిట్లనియె-హృదయేశ నన్ను నీవిట్లాడదగునె- యడవులలోనీవునడలుచుండకడువడిమా వారికడ కెట్లబోదు- నిను బాసిప్రాణంబునిమిషమాత్రంబు- తనువుననిల్పంగ దగునెప్రాణేశ తొల్లి జేసినయట్టిదుష్కృతఫలము- నెల్లబొందగనదివలపోనిచ్చు- హరిసనకు మొదలుగాహత్యసిద్ధించి-హరియంత వానికినడలంగవలసె-దినకరచంద్రులు దిరుగంగవలసె- సొనకనొక్కడుమకాలూదంగ లేక- వాయువువిద్యమనఖిలసంపదలు-వ్రాయబుట్టినవాడువవనజుండతడు।నుదుటవ్రాసినవ్రాతనుల్లిమితే చెడునె-మదిలోననీవింకమరుగంగనేల- ననివల్కెనిద్దరునవృడుసమ్మతిని- చ

నుచున్న ముందరసహానాథపాల్య మాలూరకరకతమాలమధూక।తాలఖర్జూ
రహింతాలామ్లపనస- సరళకింశుగలుంగజంబూకటాది- తరులమధ్యంబునత
గనొక్క-కొలను-గనుగొనిసోపానగతినుగ్గిరుద-దలియుంగడా్రవిగతశ్రముని
లగుచు,కొలనువెల్వడదిక్కులునుజూచివిజన, నిరతమొక్కటిగాన్పి నెరిదాని
డాయు, నరిగికూర్చుండెరియాటకలిమాయ, నెలయంగనొకమాయనిద్దురగప్ప
వరపునవాడినవల్లిచందమున, పరుసతీతిన్నెపైబడినిద్రబోయె. తనకునిద్దరరా
కదరిదాపులేక, వనితయుదానొక్కవస్త్రంబుగట్టు, కతమునవెడబాయుగా
గూడకవుడు, మతిగణింపుచుకలిమాయచేతనకు, గలరాజ్యమెల్ల పుష్కర
రాజుకోడి, కలుగుచుశపదంబుగడువంగలేక, తనదేవియునుదాన తనపురివె
డలి. చనుదెంచిమూడువాసరములచొప్పెట, నాకడనలసి ఘోరాటవులందు.
పైకొకకపటంపుపక్షులకిచ్చి- కదిలియనేక బాధలకుండికుండి- వగచుచున
చటికివచ్చి చేరుటయు,నలమటదుఃఖంబులన్నియుదలచి, చటులమధ్యాహ్న
భాస్కరకిరణముల- స్ఫుటమురికందినబూదీగెబోలె-నడవులదిమ్మరియాకట
పొలసి-మదిరాక్షితనదేవిమహిపైదబండి. నిదురబోవగజూచినృపకుంజరుం
డు,సన్నుతసకలరాజన్యకామినులు- కన్నుసంజ్ఞలనూడిగంబులుసేయ, హం
సతాలికశయ్యలనునిద్రబోవు. హంసయానకుపాపమయ్యెబోనేల, ననుగూ
డివచ్చికానలబొందినట్టి,తనదుఃఖమంతయుతగజెప్పుకొనదు,దీనిఘోరము
చూడతీరదునాకు. పూసియచ్చటడించిపోయెదనింక-పసితఋగానకవనవా
నముడిగి. తనపుట్టినింటికి తగబోయిజేరు, నిటువలదీనికేయంత జెప్పినదు, ది
టవరికలిగివాదిన్పునోననుచు, ననిపల్కికలదైవముపుడు ప్రేరేప-తనప్రాణ
నాయకితగగట్టినట్టి, చీరసగంబుగాచేతులబట్టి, మరిగిమేల్కొనకుండనడిమి
కినలుడు. తునిఇంచిమనమునదుఃఖంబుజెంది, వినతుండమెల్లనేవిలపించితొ

నలుడు దమయంతిని నడవిలో విడిచిపోవుట.

లగ, పోయెదనని లేచిపోయిరాజేంద్రు, నాయెడమరినాలుగడుగులుపోయి
పోలేకమదిలోనపెగచిమూర్ఛిల్లి, యాతేమదగ్గరవరుదెంచిమగుడ, తనదు
పాదంబులుతప్పకజూచి,తనలోననిట్లనితలచిశోకించె, కటకటానేపాపకర్ముం
డననుచు. నెటునెరుంగకనయోల్తరలాక్షి. కోరివచ్చినదేవకుజనులనెల్ల,
వారించినన్నెలవరియించెమెక్క, పడతినోచిననోముఃఫలమిట్టులుండె, నిడు
ములబొందెడినీయరణ్యమున, కట్టడినిధియాజ్ఞగడపవశమె, ఇట్టికారడవిలో

ఎలనాగ నిన్ను, వొంటిగా విడిచి నేవోగిపోవజాల, వెంటదోడ్కొనుచు
నువిహరిన్పలేను, కాదని నీకు వాకతమున జేసె ఈమహాటడవిలో నన్నిట్లుండగ
లిగె. నేనయాంగ నీభాగ్యమిట్లుండెననుచు, తనమదినొక్కింత దద్దైర్యంబు దెచ్చి
వనితపై మెదకొంగు వలవొప్పగప్పి. యనుమానమేకటిచ్చిరిగెదననుచు. నడలు
చుమతి నాలుగడుగులుబోయి. తడబడిపోలేక ధరణిపైవాలి♦ దిగ్గున లేచియా
దేవిని చూచి, దగ్గరకేతెంచి తనలోనె తాను బెగ్గలంబందుచు భీతినిట్లనియె. ప
డతి నీవడవుల బడజాలననుచు, తడయక నీతల్లితండ్రులకడకు♦ పొమ్మని జెప్పినబో
జాలవెట్లు♦ నమ్మినావెంట నేనరయంగవత్తు♦ నటువంటి దానిని నకటా నేడు♦
నిటువంటి యడవిలో నేనెటుబోదు♦ ననియమ్మహీపతి హాయని వగచి♦ తనమది
నిట్లని తర్కించె నేను♦ బోయిరా వెనుక నీవూరబోణి లేచి♦ పాయక నెబ్బంగి పల
విన్చునోకొ♦ పలవించి యడవిలో పలనన్ను వెదకి♦ బలువైన మృగములపా
ల్పడునొకో♦ ప్రతిచేతనొల్లమి పడతి వనేనుచు♦ వతిదప్పి ప్రాణముల్మరి విడు
నొకో♦ యనియని పలుమారునః దందదలచి♦ తన బాసజాలసితేఱపు దెఱం
చి♦ మానినీ గుణములు మానుగా బొగడి♦ మానినీమణి మోము మరిమరి జూచి
చనుగవ ణికాంచి సన్నంపు నడుము వినుతించి కన్నుల వెడలుపు వెంచు తేసి యరచు
లనొందన పలుకు లెంచు♦ తానిచ్చు చనువులదప్పక నెంచు♦ మునుపటి రతిసుఖం
బులదలంచుచును♦ తనలోన దాన సంతాపంబునందు♦ మరియును తెగువతో
మానిని విడిపించి♦ సరగున జనుదేర పతిమీద మోహ♦ మనుతీగె కాళ్ళకునడ్డు
ముచుట్టి♦ పెనుగొనబోలేక పృథివిపై వ్రాలి♦ పుడమిరేడట్టు మూర్ఛబోయి యొ
క్కింత♦ తడవుల దెలిపి యాతరలాక్షి చూచి♦ తిరిగి యచ్చటికి నేతెంచి దుఃఖము
న♦ నరుల కాంతుల జేపురగు లోచనములు♦ జలములు దొరుగనా జననాథుడని
యె♦ నెలతాగని చుబాసి నేనెట్లు బోదు♦ వనజాక్షి నినుగూడి నతిఱంపు ఘోరవన
ములు శృంగారవనములై యుండ♦ నో లేమ నీవున్న నాగిపూరి శయ్యా♦ లీలతో నం
సతూలిక పానుపయ్యె♦ వో రామ నీవున్న మగుదుర్గములు మనోహరిన బంగారుమేడ
లై యుండు♦ బాలిక నవకూటి వశియించు పణా♦ శాలలు మరిచిత్రశాలలై యుం
డె మెలత నీసన్నిధి మృగగర్జనములు♦ వలనొప్ప సంగీతవాద్యమై యుండె♦ మదిరా
క్షి నీవున్న సన్నిధి ఫలము♦ మదికి దివ్యాన్న సంమదము ఘటించు♦ నీయట్టి కలసతి నీ
యట్టి సాధ్వి♦ నీయట్టి ప్రియురాలు నీయట్టి ముగ్ధ♦ నీయట్టి కలశీల నీయట్టి యబల
నీయట్టి లావణ్యనిధి మెంమగలము♦ తానె దైవంబు దయయింత లేక♦ తమలనా

గ నేనింక నేమి సేయుదును ♦ యని యని పలవించి యామహీశ్వరుడు ♦ తనమదినొ క్కింత ధైర్యంబు దెచ్చి ♦ యింత గా చింతింప నేటికి ననుచు ♦ కాంతార భూముల గలిగి యొకటి ♦ కరి సింహ శార్దూల గండభేరుండ ♦ శరభ పన్నగ శరచమరీలులా య ♦ కాది పక్షిమృగంబుల చేత ♦ నేకీడు బొందక యీయిందువదన ♦ తమతల్లిదం డ్రులదగ్గర జేతు ♦ నమరంగ హరికృపననుచు దీవించి ♦ పోయెద నని లేచి పోలేక మగుడి ♦ పోయి మిక్కిలి వగ బొందియూర్చిల్లి ♦ హాయని యెలుగెత్తి నందందమే ద్దుపోయెదనని బోయి పొక్కుచు దిరిగి ♦ సయ్యానదమయంతి సరసకు జేరి యయ్యో డనలుడు మహాకటనిట్టని యెంచి నిను చుపడిబోయెననీయిందువదన ♦ యెటునిటు బడి బోయి యమ్మయ్య పెద్దచే ♦ యడవిలో సూన్యగృహంబున దన్ను ♦ విడచిపో యెను గూరుకవేళని జేశు ♦ దని తెల్పు తనవారలది వినినన్ను ♦ మనమున నెటువం టిమాటలాడుదురో ♦ యది గాక పురజనులందరునన్ను నగపడినలు దిట్టి పాత కంబునకు ♦ సడలకనోడిగట్టైననుచు దిట్టుదురో ♦ పడతి యట్టి దుమాలపాలైన జూడ ♦ జాలక విడచెద సత్యసీమాట ♦ పాలించి వినవమ్మ భూకేవిసీ ♦ నాకా శవాణి నెరియంగ వినుము ♦ యేకతంబున మీరలిద్దరు సాక్షు ♦ పలటకేగతి నైన మీర లేలక ♦ తలిదండ్రి దగ్గర తగ జేర్పవలయు ♦ నవియొప్పగించి చయ్యన బోదు ననుచు ♦ చని చని మరిపోవ జాలక తిరిగి ♦ వచ్చి యాదమయంతి వందనంబు చూచి ♦ యచ్చోట యొలుగెత్తి హాయని యేడ్చి ♦ పోలేక పోలేక పొంగలుచునుండ ♦ నాలో నకలి దేవుడతివపైగలుగు ♦ మోహపాశంబుల మొదలంటబెట్టి ♦ సాహసంబున ద్రుంపచయ్యననలుడు ♦ మనమున నివియే మిము మతలటంచు ♦ జనిని శ్చయించి యచ్చట నిల్వలేక ♦ నడులు శైలంబులు నగ్గముల్గడచి ♦ పోదలుచు వేవేగపో యెఘోరావిధము ♦ పోవంగతన బుద్ధినింత చింతించి ♦ వారి రిపీనీలాపక్యంబు జేరుతు నని యెగ్గ దేవునినచింటించిబిలిచి ♦ కనిమారురూపని గాచే యుమితని ♦ నలుని నీకు సహాయంబు గాగ ♦ పలుప్రదుచనుమన్న పసిబూని పేర్చి ♦ యురువడి విసరు మహోగ్రవాయువుల ♦ తరుశాఖలన్ని యును తరుచుగా బోరి సె ♦ నా కాక జేసిన లందంపబోడమి ♦ యేక మైయూకాననే వచ్చుచు వచ్చె ♦ తగిలి పెన్మంటధగధగను డు ♦ భుగభుగపొగలు గుంపులుమింటికేగయు ♦ తరుచుగా మండు మెరుపుల - గని ♦ దరికొనిపాదరిండ్లు పెళమగామండ ♦ మాకులు పెళపెళ మహీపీదవా ల ♦ వీకమృగంబుల వెలవెలబార ♦ ఖగములు తెక్కలుగాలినకమలి ♦ యొక్క జం బోవగలేక నిలవ్రాలి పోరల ♦ నక్కడక్కడ దాగిన ట్టి సర్పములు ♦ యొక్క జంబు

గనన్నియెడఁజూచునుడియె- ఘనమైనసప్తసాగరములింకించి- కనలుచుసకల
లోకములుదహింప. వచ్చినబడబాగ్నివడువునవచ్చు- చిచ్చుగనుంగొనిక్షి
తితలేశ్వరుఁడు-భోరననదిదాటిపోయెదననుచు-దీనుఁడైగాగనాడికుఁ-నహొకఁ
పొదరిల్లుతగిలియద్భుతముగానుండ- కర్కోటకుండను ఘనపన్నగంబు-కకర్క
సపముచు శాఘనవహ్నిసమమై నేణుశాఖాగ్రంబువేవేగఁబ్రాకి- ప్రాణభీతిని మ
హీపతికట్టులనియె-వో రాజదేవేంద్రదయో దయాసాంద్ర రాజరాజకుమార
యోదీనరక్ష- యీవహ్ని వెడలింపునిపుడు ప్రాణమ్ముల- నీవహ్నిలో పడనిటు
జిక్కినాఁడ- కావవే రాజేంద్రకరుణతో నన్ను- యనిదీనతనుబలుకనప్పుడా పా
ము- గనుగొనినలమహీకాంతుఁడు నవ్వి- ధరణిపాములనమ్మదగదండ్రుర్వి-
నెరతునిన్నంటగా విషధరయనిన భూవరుఁ జూచియా భుజగమిట్లనియె-దావా
గ్నినిప్పుడు తాటించినీవు- నాకుపకారంబునయముగాఁజేయు- నీకు ప్రత్యుప
కృతినేడెరిగింతు- ననవుడు వేవేగనగ్నిలోఁజొచ్చి-జననాయకుఁడు కృపాసాగ
రుండగుచు- నాపాముగొనివచ్చి యావలివిడువ భూపతిగని గొని భుజగమిట్లి
నియె- మనుజేశయిటువంటిమంటలోఁజొచ్చి- ననునీవు రక్షించినావు నీమేలు-
మరువ నేనీకొకమాట జెప్పెదను- సరణిముందర వొకటి సరిసకాసాంతమున్న
యటనన్నుఁబొనరగొనిపోయి- వన్నింటిపిదపను మరినీవు వొక్క- మేలుచే
సెదనన్న మేదినీనాథుఁ- డాలించియాపాముఁ బట్టుకొనిపోయి- సరగున నవ్వు
డు కాంతారంబులోన-కరుణతో విడిచె నా ఘనపన్నగంబు-విడిచినయప్పుడా పి
రమొప్పంగ-కడువడి నలరాజు కాళ్ళను గరచె-కరచినతఁగుచు వంకలు బోవ దే
ను- కురుచ చేతులు మరి గుజ్జుపాదములు- బిరుసు వెంట్రుకలును జేడిగడ్డము
నరయంగుళంబునంటు జెకొళ్ళు- వరుసగమీసంబు ప్రతిగుంటకములు- కరు
కునల్లని మేను ఘనమైనకడుపు- గలిగినజూచి భూకాంతుండు నవ్వి-కలుక గుండుబ
లికెనకట విషాయిదలని- యప్పుడేయుట్టి కార్యము సేకుననుచు జెప్పి తివా లా
గి చేసితివహాహా- కర్తి చేసిరికినగాయంబుపిడ- కర్తరపము జెబ్బుడగలిగి రేశ
నైనదిగ్గెమన పేమన కృతార్థుమనన- ధ్యానించువలనిజో సాగవడ వన్నెలె- జ
ననాథ సీకింగెస తాపమేల- కదలక సినుమున్నగర చినవిధము- మునికొనితో
లిజన్నమునప్రయత్న మొప్పి- ఘనమైనవోషంబుగావించినాడా- నాదునగో
పించి నాడవిలో నిన్ను- పామును గాఁదుంచ పమపోప్సు చుటబుకైశ శ్యా
రళాపంపిచ్చినాఁ- నలరాయుని నేనపుడాత్మజింతించి మునినాథయా శాప

మోక్షంబు రాకం- ఘనతతో నెప్పుడు గలుగునటన్న- కలిరాజు మాయచే గల
రాజ్యమెల్ల- నలరాజు పుష్కరునకు నోడి- పైనున్న వస్త్రంబు పక్షులకిచ్చి-
కాననములో తన కాంతను విడిచి నీవున్న యెడకు నా నృపుడేగుదెంచి- భావించి యు
గ్నిలో బడకుండ నన్ను- గాచి రక్షించిన ఘనుని పాదంబు చూచి ముట్టిన పాపము
శుభమూర్తి వగుదు- నని చెప్పియత డేగెనంతట నుండి యినకులాధీశ నీవిచ్చట
నుండి- గొనికొని నీ రాక గోరుచుండుదును- వనమున కాలాగెవలె వచ్చిన న్నాగ
రచితిని నియాజ్ఞ గరచకుం నరుల- కాంతులు నీచ సంగతి కోర్వగలరు- యటుగాన
కోర్వగ తేరుఖులుల ధర భూమి- కాంతులు నీచ సంగతి కోర్వగలరు- యటుగాన
నీ ఘోరమైన రూపమున- పటుగతి విహరింపవా ఈ ధరిత్రి- విభుడ లేశ నీవింక విపిన
భూములను- విపరీత బుద్ధి విహరింపగూడ- దరయుచు నీవయోధ్యాపురికేగి
యచట బారరుతుపర్ణుడను నలరాజు చెంత- శేరి సారథ్యంబు జేయుచు వాస-
మూహ్యదిశ జేయుచు నతని మెప్పించి- బాహుకుండను పేరు బడసి యత్యంత సాహ
సంబలరనచ్చటనుండుమంత- కొంతకాలమునకు కోమలి గలసి- సంతోషమున ని
రాజ్యముచేయగలవు- నిషధేశ వినుమింక నీశరీరమున- విషమెంత గాలంబువె
సనుండునస్తు- డదుగు రాక్షసపిశాచోర భూతములు- దురితంబు లేమియు దూర
యవునిమ్ము- యానిక రాటములో ననమరిన యొకటి- కనక వస్త్ర ముధరా కాం
తునకిచ్చి- కరమది నీరూపు గావలెననుచు- ధరణీశ నిను నీవు దలచియీకోక
ధరియించిన నప్పుడంద ముమీరు నీకు- వరుస నీరూపు లావణ్యము గ్గల్గు- నేపార
నేనింక నేగెదననుచు- నా పాము మాయమై చనెరిగెనంతటను- ఇనవాధుడత్యంత
సంతోషమునదర- ఘనతర వేగమై కదలి యయోధ్య- కరిగియా ఋతుపర్ణు సం
దంద గాంచి- కరములు ముకుళించి ఘనభక్తి బలికె- నవనీశ బాహుకుండను పే
రువాడ- తవిలి సారథ్యంబు తగ సేయ నేర్తు- విశ్వంబులో పఖ్య వెలుగొందియు
న్న- యశ్వలక్షణముల నమరంగ నేర్తు- వారకరుచులు గా వండ నేర్తు- నీరీతి
విద్యల నెరుగంగ నేర్తు- వలనొప్పు మిమ్ముగొల్వ వచ్చితి నిన్ను- తలచి నీ బంటు
గా తగ నేలుమనిన- ఋతుపర్ణుడాత నిరూపంబు చూచి- ప్రతిగా నీరూప
భావంబులకును- యిట్టి వాడొకడున్న నెప్పుడు మనకు- పుట్టుమచ్చటలను ప్రా
ప్తుడౌ నేడని- వోయని పలికి- పలికె నలుని నిత్యాదరంబునను- మను జేశుడపుడు
సమ్మతిగొల్వనిల్పె॥

నలచరిత్రము - తృతీయభాగము - సంపూర్ణము.

శ్రీ ర స్తు.

నలచరిత్రము - ద్విపదకావ్యము.

చతుర్థభాగము.

అటమున్ను నలరాజు ననుగుబిడ్డలను♦ తటుకున దమయంతి తలిదండ్రు
లింట♦ విడిచి వార్ష్ణేయుండు విపినభూములకు♦ వెడలన నలక్షితివిభుఁడంత గూడి♦
యనుమాట విని మున్నెయ్యా ఋతుపర్ణు♦ నానరంగ మరిగొల్చియుండె తానలు
డయ రసి వార్ష్ణేయు నియ్యెడ జూచి♦ సరసత దన సారథిగా గోరి యాత
నితోడ నేమాట దెలుప♦ కేగక నిగతి నుండె నేమియు ననక♦ నక్కడ దమయంతి
దారిది మేలాక్రాంచి♦ సొక్కుచు తనపతి పొడగానక లికి♦ నలుదిక్కులను జూచి
నలినాక్షి గుండె♦ చలియించి జించిన చీరయు గాంచి♦ గ్గున లేచి పృథ్వీదిగ్గై వడని
యగ్గలంబుగ మూర్ఛ నవని వ్రాలి♦ మానిని యామూర్ఛ నొక్కింత దెలిసి♦
మేనెల్ల మలియించి మేనెల్ల నేలేచి♦ నేల గాలుచు నిగుడన వగల♦ వాలుగన్నుల
నీరు వరద పైపార♦ పలుదెఱంగుల తన ప్రాణేశు దలచి♦ వెలవెలపాటున విలపిం
పదొడగె♦ హా రాజదేవేంద్ర హా దయాసాంద్ర♦ హా రాజమందార హా జయాకా
ర♦ శ్రీఘనబాహా కిరీపసమవర్తి♦ నాకేశనుతకీర్తి నలచక్రవర్తీ♦ యొక్కటా
యిట్టి ఘోరాటవిలోన♦ తకర్క కననుడించి తలగిపోదగునె♦ ననుబాసిపోనని
నాతోడ జెప్పి♦ పెనునిద్రపోయిన ప్రియుని నన్నుడించి♦ కటకటా నామీది కరుణ
జాలించి♦ యిటుడించి పో నీకేమి జేసితిని♦ నినుబాయగా లేను నిమిషమాత్రంబు
ననుబాసి పోవుట న్యాయమా నీకు♦ యొక్క ప్రాణంబులో నరనిద్దరిక♦ మ
కుల వలో కర్రుమనకు నిద్దరికి♦ నోడకుమని చునన్నారడబలికి♦ పాడిమేయ
డవిలో పలడించిపోవ♦ నిట్టి కారడవిలో నటనన్ను డించి♦ వెట్టులుపోవ న్యా
ట్యాదేసిక♦ గైకొన కెడబాయ నేన్నడైన♦ నీకు నే జేసిన నేరంబులేమి♦ కట్టడిపై
వకు కానలో నన్ను♦ యిట్టులొంటిగ నుండ జేసేనా కో♦ వెన్నడు రాదు
గా నిటువంటి నిదుర♦ నిన్ను నను బాపనేడు వచ్చినది♦ తనువున ప్రాణముల్
దలచుచున్నంత♦ నినుచాసి యోర్తు నేనిది పార్థమైన♦ నిట్టి కారడవిన న్నే
కతడించి♦ ఎట్టుపో లేనని ఎంచితివా దిని♦ ననుబాయ ననుచును నా ప్రాణవిభుడ♦ వ
నినిన్ను నిట్టులిదకని శశిచంద్ర♦ ఇచ్చట ననుడించి ఏల బోయితివి♦ వచ్చినా నొక చోట

జావమేమనము♦ కలపాటనొకభంగికాలంబునడపి♦ మెలగమేయడవుల మేదినీ
నాథ♦ గ్రహావేదలవి నొట్టిగపులవచ్చినను♦ గృహిణివిడనాడనీకుకృత్యమే నాథ♦
నరికేవ్రతోత్కృష్టనగలియగొట్టినను చెరుకుతియ్యనగాని చేదా నెనాథ♦కరుణతో
నీమువాక్యములవీచులను♦ నెరవకనెన్నడు మవిందునో నాథ♦ కామించికన్నులకరు
వెళ్లనీర♦నీరుబాతిజ నెన్నడు నేబాతునాథ♦ ఏ తెరువునబోతి నేనువచ్చేదను♦వా
తోడజెప్పవె ప్రాణనాథ♦యీవిధిమవల నేడిద్దరిబాప♦ దైవంబు నాల్గుపద్ధ
తులగప్పించె♦ ప్రాణేశ కానగోపలనిన్నుబాసి♦ ప్రాణంబులెబ్బంగిపట్టుదు
నింక♦ ఘూర్ణికవనముబాసిపోయెడు వేళ♦ నేమనిపలకించి తేమంటివిన్ను♦ యేదే
శమునకుబోయితివో యెచ్చోట♦ నే సుఖమందితో యేమి సేయుదును♦జగదీశ
పాపజాతిని గానని గుడి యీ యాపదనిను బొందెనయ్య♦ నే సర్వలక్షణాన్విత
నౌమ నేని♦ నాస్తవస్తుత యింతివచ్చునేని కా♦ నరలోకనాయకననుచేపట్టి♦ ప
రగరాజ్యము బాసి భటులను బాసి♦ సారథావళి బాసి యఖిలంబు బాసి♦ భ
యదకాంతారంబు పాలైతిపకేటి♦ నిందింపక క్త్రిచేసివృగార్హ్యనెన్న♦నిద్రబోవు
టవామమనినిచెంతలపు♦ నేరముసామి♦ నిజముగాగలుగ♦నోరువకేటుబోతినుర్వ
శతిలక♦ పతివలవెరుగని పడసిచేలనుడు♦ నతివేగమునడించియారిగితివేమ♦
త్పన్నమచంద్రునిబోలునీ మోము♦ నెన్నడుగంచునో యినకులాధీశ♦ యిక్క
డననుడించి యెచ్చటికేనిపు♦ యెక్కడకేగితివిపు చెప్పవయ్య♦ యిదినాకు వొంటి
గానిప్పుడుద్దో చె♦ నేమి సేయుదునింక నేమందువిధిని♦ నీమహాటవిలోన నెబ్బంగి
గాంతు♦నరనాథ యిటువచ్చినదుగావున్ను♦ తరగ నా ప్రాణములిక్ బట్టంగలా
ల♦మహుగుత నేటికిమరి డాగియుండ♦ పరువునవచ్చిన ప్రాణముల్గావ♦ కవబా
సిపోయిభూకాంతనీవిపుడు♦ ధవినెన్నిబాధలబొందచున్నావో♦ కలనైననీ
మాటకాదనజాల♦నల్లరా జజనత్రవ నాలపలేదుదిం టి♦ నెనగికలో క్కినేనేమి జేసితి
నాథునినిట్టిపాట్లబొందితినడపి♦ నెక్కడికేగుదు నేమి సేయుదును♦ దిక్కెవ్వ
రికమిక తెరగేగి నాకు♦ నీమాటలబార్ధి నేనెరితిగడతు♦ నేడనవెదకుదునీ కానలోన
వెదకుమకలియుప్లు వేధించుచుండ♦ హృదయేశనీవిపుడేమి గావింతు♦ వలసితివి
యరణ్యములలోనున్న♦ బహుమృగంబులకగపడుదుగాక నుడు♦ నలినాక్షి తన
ప్రాణనాథునిదలచి♦ పచి చేరంగులనప్పు పలవించుచుండ♦ములములనా జేకో మ
లతాతరులు♦ శిలతెల్లగరగె రాజీవాప్ప వదరె♦ గాలివీవకమూనెక్కనన్నులనీరు♦
రాల నేత్ర్యమునన్నరమణెనబాలి♦ మృగములుని బుమందె మేతలబునకది♦ ఖగ

ములాధ్వనివినికలిగుచునుండె ♦ నప్పుడు దమయంతియచ్చోటఁబాసి ♦ మఱపిరి
యగుశోకమునఁ బ్రాణవిభునిఁ ♦ నడవిలోపలఁబాలహరిణియుఁబోలె ♦ వెడవెడనం
దంద వెదకంగఁదొడఁగె ♦ తరులార నా సహోదరులారమీరు ♦ ధరణీశ్వరుని జాడ
తగఁజూపరయ్య ♦ సురలారమీరైన సురరాజవిభుఁడు ♦ తెరలిపోయిన జాడఁదగఁజె
ప్పరయ్య ♦ భూదేవినీవైన భూలోకనాథు ♦ డేదేశమునఁబోయెనెఱిఁగింపవమ్మ
నను గావరయ్య కిన్నరులార పుణ్య ♦ ధనులార గనులార తాపసులార ♦ కరులార
హరులార గవయంబులార ♦ శరభసాళ్వములార సర్పంబులార ♦ మనుజేశుఁడ
రిగినమార్గంబు నాకు ♦ నెనసినకరుణతో నెఱిఁగింపరయ్య - యనియనియడు
గుచునటునిటుపోయి ♦ ఘనసైకతబాదలెల్లఁగదిలించిచూచి ♦ నీరువారసకనవ్విధ
మునదిరుగ ♦ నో రెండెన్నఁతదూతెనో క్ష్వాంబ్రాణములు ♦ మోడివిడిక్రొమ్ముడిమూ
పున్మైజార ♦ నమ్మగులదో టిలనందందబడలి ♦ పగడపువాతెరపదునింకివాడ ♦
జిగిచెక్కుపాపటచీకాకుపడగ ♦ కన్నులజలజలఁగారెడునీరు ♦ చన్నుమిట్టలమీఁద
జలజలదొరుగ ♦ నన్నన్నన్నమసియాడఁబడంగ ♦ తన్నుదూరుచునుగద్గదకంఠ
యగుచు ♦ హా ప్రాణనాయక త్రిలోకవిభునాథ ♦ మాయజూదంబింతపట్టుకుఁదె
చ్చె ♦ మాయుద్రోహుబారిఁ బడుచునుయవరేనాథ ♦ పోయి చేయుచటికిఁబోయితేయ
నుము ♦ నెపమునెట్టిగి చేసిచూడఁగనుసి ♦ పిడుపక వెదకుచువిపినంబులోన ♦ కుం
దుమదమయంతిశోకసూరంబు ♦ నందుగొందులఁబడఁజనుచున్నయపుడు ♦ ప

దమయంతిని సర్పంబుమ్రింగుట.

దపడియాసమీపంబుననొక్క ♦ పొదరింటిలోనున్నపుట్టలో నుండి ♦ తనతలయె
త్తియాతన్విఁవీక్షించి ♦ పెనుబాముజెలఁగుచు బిరబిరవచ్చి ♦ రోజుచుకన్నులరో
షాగ్నులదర ♦ రాజిల్లువిషము రాజిమండుచున ♦ కలిదేవుపనుపునకామినీఁగ
దియ ♦ విలవిలప్రాణముల్ నిడిచిగలంగి ♦ హా నాథయనిమూర్ఛనవనిపైనొరిగె ♦
బూనినుంప్పుడుపాముభూమీశుదేనుప ♦ వనములుపట్టితప్పకమ్రింగుచుండె ♦
మదిరాక్షియప్పుడుమరిమూర్ఛదెలిసి ♦ భర్తనుమ్రింగునాఘోరదండశూకం
బు ♦ గనుఁగొనిశోకాగ్నిఁగ్రాగుచుబలికె ♦ నకటటాయాఘనశోకహారమైన ♦ సికట
డవాకింతనెవ్వరుదిక్కు ♦ పామునువారింపఁజబలవంతులెవరు ♦ నాపాముమ్రింగుచు
న్నదియంతకంత ♦ కలరాజ్యమెల్లఁబుపట్టుచుకర్పించి ♦ కలిరాజమాయచేకాన
లజొచ్చి ♦ యిడుములబడిజీవితేనునిబాసి ♦ కడపటవచ్చియీకాలపాముచే ♦ బ
డుటకనాప్రాప్తఫలమిట్టిదుండె ♦ నడరంగ ఇపుడు నాయీపదమాన్ప ♦ వడెనట

కెవ్వరువత్తురో యింక◆ పుడమిరేఁ డెచటికి బోయెనో యెరుఁగ◆ నీవేళ నిందున్న నీ పాముచేత◆ చావనిమ్ము నదీని సాధింతుగాక◆ దైవమా యిట్టి బాధలకంలో జేయ◆ నీ వేళ నీకు నే నేమి జేసితిని◆ యని యేడ్చుచుండంగ నా యార్తరవము◆ నివిక లి మాయచే నే వేగ నొక్క◆ బోయవాఁ డరుదెంచి బోరన నపుడు◆ పాముకత్తన చేత పట్టిన పెద్ద◆ కత్తిచే నా పాము కంఠంబు ద్రుంచి◆ యత్తియావల వైచి యేలనా గఁ జూచి◆ వెరవకు లే కిమ్మహావిపినంబులోన◆ తిరుగాడ నేరని తెరగున నింతి◆ యెవ్వరి వనిత నో యెందుండి వచ్చి◆ తెవ్వరి వెదకెదో యీ పాముచేత◆ యేగతి జిక్కితి విదినెల్ల నాకుం◆ బేరెంబె తెలుపు నీ వెర పెల్ల మాను◆ మనవుడు లేచి యయ్యాలినీలవేణి◆ తన దువృత్తాంతమంతయు జెప్పదొడఁగె◆ నోయన్న వినరయీ యుర్వియందెంతయును◆ పాయక చక్రంబు పనులొనరింప◆ నేలిన నలునకు నిల్లాల ధరణి◆ పాలించు భీమభూపతి పుత్రి నేను◆ దమయంతియను పేరఁ దనరినదాన◆ రమణుఁ డో నిషధపురంబున నుండ◆ నరిమురిపఁగ దాయ లైన పుష్కరుఁడు◆ ధర యెల్ల కపట జూదంబున గొని నా◆ నది యాదిగా గమనాగణ్యమునకుం◆ బెదరుచు రాఁగ నా ప్రియుని చేలంబు◆ కపటంపు పక్షులు గైకొని చనియె◆ నపుడు శోకంబున నడలుచు మేము◆ యొనరంగ మిద్దర మొగిచీర గట్టి◆ చను జేరి యొక శూన్యసదనంబు గాంచి◆ యరిగి గూర్చుంటిమి యంతలో నేను◆ మరిచిని ద్దుర బోవ మదిలోన నలిగి◆ నా పతి భూపతి నా పాటు జూడ-నోవక నా చీర నొక సామ జించి◆ యది నట్టి చనువిక నాడిపోయినను◆ గుదులుచు నే మేలుకొని లేచి విభుని◆ గానక నేడ్చుచు కను ఘోరమైన◆ కానలో వెదకి యెక్కడఁ గానలేక◆ నిక్కడికరుదేరని పాము నన్ను- దక్కఁగ మ్రింగని త్తరి నీవు వచ్చి- యీ పాము జంపిన న్నేల బ్రోచితివి- యీ పాధి నేం బ్రదు కెందరి కనో యెరుఁగ- ననవుడు విని మనంబ పుడు ఘట్టిల్ల- వగజాక్షు కాబోయు వాఁడిట్టు లనియె- నీరజాననని నీవు సుందరబాలఁ జూచి- కోరి నీవు కట్టి

దమయంతి శాపంబు చే బోయవాఁడు పచ్చుట.

న శోకచించుకొని◆ యడలంగ నిట్టి ఘోరాటవిలోన◆ విడిచిపోయిన వాఁడు విభుఁ డే టేకం-పడతని కెకానల పాలుగా జేసి- వెడఁ దషకపోవు వా డెంతైన గల డే-ము గు వ నిన్నటడించి మరిపోవు వాఁడు-వగవాఁడు గాక నీ పాలిటముగ డె- యడవిలోని కీతి నలజడి బడకు-వి మవక నీ వేల వెద కెదు వాని- నలి వేణి యీ పాము కన్నగుమచ్చి- బలువైన ఘోర సర్పంబులుగలవు- యడవిలో పలనొంటి సరుగంగ నేల- ని దు ములబడకు నీ వింధీవరాక్షి-వలవదు నా వెంట వలనొప్పరమ్ము-నలునికన్నను

మంచి వాఁడుండ మేను♦ నీ కేలజి తింపనీ కోర్కెలెల్ల♦ జేకొని కొనసాగసేయ
దునన్న♦ నమ్మి నా యింటికి నలి వాత్సిరమ్ము♦ నమ్మి నా యింట సకల సంపదలు♦ గ
లవన్నిటికి నీవు కర్తవై యుండు♦ పలు దెరంగుల నన్ను బంటుగా నేలు♦ కొని
యుండు మనీ కేమి కొదువలు లేవు- యొనరంగ నా వెంట యూరక రమ్ము♦ పట్టణంబు
లు బోలుపరగ నా పల్లె♦ నెట్టన గనుగొని నీవె మెచ్చెదవు♦ మానిని నేను సామా
న్యుండ గాను♦ తేనియల్ వడయంగ తెరవాళ్లు గొట్టి♦ కడిగి కన్నము బెట్టి గడి
యలు వియ్యు♦ పుడమి ద్రవ్యము లెత్త మూలల డాగ♦ ముదుపులు కరిరించ మొ
గసాదు కొజల్ల♦ నడుగు దాదుకపోయి యావలనషుప♦ వలలొడ్డ మరులొడ్డ వా
గులు గట్టి♦ పులుల రాకట్టి ఘోరన బొట్టి♦ గుఱు మృగంబుల తోడ గూడంగ బారి
సరముల బడనే ఘుశబరిన మగిత్త. నాయంత పోలవరి పలి నాయు తాత్మ, బోయ
రాజుల లోన బాడగాన మెండు♦ నే వేళ జూచిన యట్టి మాంసంబు♦ గావలె నన్నను
కలమ లేవనక♦ కావున నా వెంట కదలి రమ్మనిన♦ పినిచాల కోపించి వెలవెల బా
రి, తన కోపమంత యాత్మలోన నడచి♦ యా పాపకర్ముని నందంద జూచి♦ యా పు
ణ్యసాధ్వి నెయ్యము మీఁగ బలికె♦ నో యన్న యిది నీకనుచితంబు గాదు♦ సాయ
క విన రాని పలుకు పలికెదవు♦ ధరణీశు సతియును తనను తల్లియును♦ సరియం
ద్రు పెద్దలు జగతిలోనేల♦ నను మాట వినవు గా యన్న నికెదియు, వినుపింతు నిది
బుద్ధి వెలయంగ వినుము♦ దనరిన నా గురు తల్లులలోన తన గురు సతి యొక్క తల్లి
మై యుండు♦ తన రాజు సతి యొక్క తల్లి గానుండు, తన యన్న సతి యొక్క తల్లి
గానుండు♦ తన సతి తల్లి యే తల్లి గానుండు♦ తనుగని చన్నిచ్చు తల్లియు గాక♦ తన త
ల్లిసములైన తల్లులు వీరు♦ యిలలోన వీరి యం దెవ్వరినైన♦ సొలవక కామించి
చూచినంతటనే♦ యా యాయువు జెడిపోవు పకీర్తి జెందు♦ మాయను ముఖలక్ష్మి
మానంబు మాలి♦ పాపంబు వర్ధిల్లి ఫలమెల్ల సడలు♦ రూపంబు చెడిపోవు రోగం
బు వచ్చె♦ నెపుడు రాదెన్న మనెడు పుణ్యంబు. తాపంబు బొడము సంతాపం
బు వచ్చు♦ నాపదలు జెందు మనపజనంబొదవు♦ చూపులు పాలియును సుఖమెల్ల
దొలగు♦ తేకువ దప్పు సుదీప్తత వచ్చు♦ దాకొన ధైర్యంబు తలంగులు మరియు♦
నంతటు బోవక యా మకింకరాళి- కుంతముద్గర శూల ఘోర గదాది♦ సాధనంబుల
మరి శస్త్రాస్త్రములను♦ బాధింతురిది గాక బహుపురీషా ప్పూతి గంధంబున
బొరలింతురు గ వైతరణీనది వడి నెట్టి త్రోతురు దుర్గ కపెక్కేండ్ల లుంతురు మ
రి యమ. బడి బడి నరక కూపముల పాతకుల♦ విని వేదశాస్త్రంబుల నిశంబు దెలుపు

మనమునసిట్టిమర్మంబులవిశదవు♦ మటుగాననీతల్లినగుదునిచ్చటకి♦ పటుగతివ
చ్చియీపామునుజంపి♦ నన్నురక్షించితినాతండ్రివైతి♦నన్ననీపటువంటియల్ప
వాక్యంబు♦ ననుబలుకఁ తగదన్న నాతిమాటలను♦ వినివాడిశూద్రుడువీనులలో
న! గ్రుచ్చినగలినొచ్చికోపించి♦ బోయియచ్చపలాక్షితోనప్పుడిట్లనిదె♦తర
ళాక్షియిటువంటిధర్మశాస్త్రమును♦ చొరవవిరునకునీసుద్దులువిడువు మును
నీవుయమలోకమునబాధలెల్ల♦ ననుభవించినయట్లనరసిచెప్పెదవు♦ పాపపు
ణ్యంబులుపరికింపమెప్పు♦ డేపారశాస్త్రంబులెరుగమువరియు కలకండ్రి
ముడుమాకడకురావెరచు♦గిలిగింతలనుబుట్టకెరలునేశిలలు♦మాకుపాపము
లేదుమదిరాక్షినిన్నుగయికొనిపొందంగగానినేపోవ♦ననవినియునప్పుడురౌద్రా
కారియగుచు♦ తనలోనమందుచుతరలాక్షివెరయ♦నాదువృత్తంబులుపిడేమి
యెరుగు♦కలుషాత్ముడనివానికనుగొనిపలికె-వోరిపాపాత్మయీయురగంబు
జంపి♦కారుణ్యమునన్నుగాచితిగాన♦ రయమునననుజంపరాదనియున్న-భ
యమింతలేకదుర్భాషలాడెదవు♦ నీవేడనేనేడనీమాటలేడ♦ నీవిందునుండకని
వ్రతుపొమ్మనిన♦నప్పుడునాడరౌద్రాకారియగుచు-నిప్పులుకన్నులనుగ్రక్కు
చుగ-నప్పద్మలోచనన్నలనజూచి- కప్పినకామాంధకారంబుచేత♦నను నేనుతె
లియకదగ్గరరాగ- వెనుకకుపోయియావెలదియిట్లనియె- నిందించువచ్చెద
వికబూడపోరి♦ పొందిననీగర్వమునడంతుననిన- బలవంతమునన్నుబట్టపైబ
డిన♦ జెలియేమిచేసెనుచెప్పుమాయిప్పు♦ డరసిబట్టగమకెంచునంతలోపలనే♦
యెనరంగనికనూరకుండరాదనుచు♦ తనలోనదలచియాతామరసాక్షి- మన
మునవాకుఁనమకిసేశలంచు♦ వరునిగొల్చినపతివ్రతనౌదునేని-నరలోకవిభు
డైననాగూర్మివిభుడు- వరుససత్యంబుదప్పకనుండునేని♦ హరికృపనొందిన
యంగననేని♦ బోయవాడిప్పుడేపాలసిపడగలనిని♦ బాయకబడునని పడితి శపిం
చె♦ నడలనియాఘోరశాపాగ్నిదగిలి♦యుడుగకనాబోయయుబ్బెల్లబారసి♦
పిడుగులువడికొండపృథివిపైగూలు వడువునదెప్పునవసుధపైగూలి♦ గలుగు
చూపులుమారుగాళ్లుజేతులును♦ విలవిలదన్నుకవిడిచెప్రాణములు♦ నంతలో ద
మయంతియచ్చోటబాసి♦ వంతగుందుదుశోకవార్ధినీదుచును ♦ భూంపాలు
డిటుబాసిపోవుటజేసి♦ ఈపాతకుడునన్నుయిట్లాడుగాకె♦నావిభుడెందున్నన
న్నుబాధింప♦ఖావింను నేవిడుపలుగానిగాన♦ మగడికుఁలేకున్నమగువప్రా
ణంబు♦తెగవ్రబెట్టుకయుండధారుణిమీద యిట్టిపాతకునెందరిచ్చోటనెరువు

గట్టుకెనన్నెంత గాసిబెట్టుదురో◆ పతిడించిపోయినపడతెనీబుద్ధి◆భటులుసంచే
హించుమాటలునిజము◆ మాటికెనుగవాడు మహీమీదదిరుగ◆ నాడది వంటి
గానరుగంగబోల◆ దాడుపుట్టుకపుట్టునట్టిదోషంబు◆వాడివిభునిపగవారికివల
దు◆ నక్కటాయిబలనీయడవిలోపలను◆ దిక్కుమాలినయట్లతిరుగంగవలసె
కొండలనడవులగ్రుమ్మరజాల◆నొండేలనికప్రాణమునుసంగదగదు నెనిమిటి
కెక్కగప్రియమునెడబాసి◆జనుమని యువ్వసుశపియించురో క్కయుః స్త్రీగనెలు
గునవాకోమలాంగి-తననాథుజేరొక్కని తానేమ్క కొనుచు◆నరుచారనెదురు
గాననలుంఘుప్రబలి◆ పసువడిపొదలెల్లబస్మీకరింప◆తరలాతచని వేడ్క దావా
గ్నినదుమ◆ నరుదారచొచ్చినదిచల్లవయ్యె◆ కరితొండములుతనకరములబ
ట్టి◆ కరికరిబెనగినకరిలూరకుండె◆ వెలుగుపిల్లలబట్టియిట్టట్టుసేయ◆వలగొ
నియెలుగులవ్వలకుగొలంగ◆పులులున్నకడకుగొబ్బునబోయికడసి◆పోయియు
టకెదరినబొరిగొనవెగచే◆కంఠీరవంబులకడసియాకంబు◆కంఠెజేరిననపికడియ
కపోమ్యె◆నడవిపందులజేరినందందరాళ్ళ-నడబుచురుష్వననపిపారిపోయె◆పా
ముపుట్టలలోనబాహువుల్సాచి- పామిదికరువకఫణులుదొలంగె,తోణికెడు
కొలకులదుమికినజలము◆ఫణివేణికూరులబంటైనయుండె, నదిబూచిహయని
యందందయేడ్చి-యిదియేమిమాయమోయెరుగంగరాదు◆ పరువిడిసేమహా
పాపినిగాన◆ సరగుననిపుడేలచావుసిద్ధించు◆ ననియనివగచుచునాదమయంతి
చసిచనిమరియనుచరియలదుమికె- నీరీతిప్రాణంబులేమిటబోక◆నారామయ
డవిలోనలమటబడుచు◆ జనులేమితినుదురో చావునకనుచు- మునుకొనివిషప
త్రములగోసితిననిన◆ నావిషపత్రంబులాకలిదీర్ప- చావురాదనియేడ్చిచనుచు
కన్పైదుట◆పనసపిప్పలినింబపాటలివకుళ-ఘనసాకసౌవర్ణఖర్జూరములను-
పొన్నలుపొగడలుపోకమ్రానులును- గన్నేరునుమల్లికలుచూతతరులు◆ కదలి
కుందకదంబకాంచనకుటజ- బదరితింత్రిణిబిల్వనారికేళముల, తెలిదుంగక
ప్మపూదీగెలప్రబలి◆ బలువైనజలువచప్పరములసలరు- చల్లనినీడలజాలివై
రంబు◆ లెల్లనువిశిచిప్రియంబునబొదలి-సింగంబుకోదముచేరియేనుగులు◆ చెం
గలింపుచుముద్దుసేయుచునుండు, పెనుజాడదప్పినపెయ్యాలవెదకి,కొనిపోయి
మొనవులగూచేడుపులులు◆ లేడిపిల్లలనుపాలింపుచుగూడి, యాడుచునుం
డీపెంపలరుకేకులునుసరసంబుగామంగసలమీదనెక్క- పరువతోబ్రాకెటివ
రపన్నగములు- యెలుకలపిల్లలనెలమితోగూడి◆కులుకుచుముద్దాడుకొనెడవి

ల్లిబునే- పలుచనినీళ్ళలోఁబడియున్నమీను♦ కలుకుచువాటితోఁగూడఁ గొ
క్కెరబక-కోకిలాభర్తులనుగూడియుండదండ♦ జేకొనిహేతిభక్షించు కాకంబు
లును భాలుపొందనవ్విధంబునవినోదంబు-గదిరియుండినయొకకొన్ని ఘనతపోవనము
దమయంతిగనుగొనితనలోనమెచ్చి-యమరినయట్టిపుణ్యాశ్రమభూమిసేమా
నియుండునోయదిమాతమనుచు♦ నాపొనినీవతోపటికేతెంచి♦ పురుషప్ర
మాణంబుభూమిపైకెగిసి♦ పరమాత్మనాత్మలోభావించువారి♦నొకకాలిపా
దాంగుష్ఠముర్విపైనిలిపి_ నిక్కిధ్యానసిద్ధిచేకొనువారి♦ తరుశాఖలందు
పాదములుతగిల్చి♦ కరమధిక తలక్రిందుగావ్రేలువారి - పద్మాసనంబున
పరగగూర్చుండిపద్మాక్షునుతులుదప్పకసేయువారి♦ హోమమంత్రంబులు
నుచ్చరించుచును - హోమంబులిభంగినొగివేల్చువారి - కరములుముకు
ళించికన్నులమూసి- చిరభక్తిజపములజేసెడివారి♦ కనుగొనిమదిలోనకడు
సంతసిల్లి ♦ చనిచనియందుసన్యాసీశ్వరులు ♦ కొందరుముందరగూర్చుండి
యచట బోధింపుగా వేదార్థములవేడుకలరి♦ నొకరొకరికొకరు యోగిజెప్ప
చుండ, నకాంతామణీయమ్మహాత్ములకు♦ తప్పకసాష్టాంగదండంబుబెట్టియ
ప్పుడుదమయంతిహాయనిపడ్వ♦ కనుగొనిబాలయోగధ్యానమహిమ♦ మనము
ననదికలిమాయగానెరిగి♦ యెండొరుల్పందడినొరవారించి♦ నిండినకృప
తోడనెలతకిట్లనిరి♦ యోలనాగనీవిట్లేలయేడ్చెదవు♦ వలవదుకర్మంబువచ్చి
న వేళ♦ మూడుకన్నులుగలమూర్తికైనను♦ వాడిమితప్పింపవశముగాదిలను
మదిరాత్రిచూచితే మాయోగదృష్టి ♦ నదిసెమచెప్పెద నంతయుంవినుమ♦
కలిగాజుచేసినకపటజూదమున♦కలరినీవిభుడురాజ్యంబెల్లనోడి♦ కలకంఠినిను
గూడికానకువచ్చి♦ పులుగులచేచెలమునుగొనిపోయి♦ చెచ్చెరనీపైటచెరగు
గట్టుకొని♦ వచ్చికోలంకానవడినీరుద్రావి♦ యాత్తిరవిజనగేహముబ్రవేశించి
నెత్తినేలకువ్రాల్చినీవందునిదుర♦ బోవుచునుండగపురపురబొక్కి భావించి
నినుజూచిపారిపోలేక। శోకించిశోకించిసుందరనీవు♦కోకకొంగొకయింతగో
బ్బునజెంచి♦ యదిగట్టుకొనినిన్నువచ్చటుడించి♦ పదపడిపోవ భూపతినొక
పాము♦గరచినవాతనికాంతియుబాసి♦పరువడివికృతరూపమునయోధ్య♦క
రిగియారుతుపర్ణునందంగాంచి♦ గుణితరభక్తితోకొల్చివసించె♦నలివేణినీవి
ప్పుడానిద్రతెలిసి ♦ వెలవెలపాటునవిభుకానలేక♦విపినంబులోపలవిహరింపు
చుండ♦ నప్పుడొకపాముచయ్యనన్నిన్నుమ్రింగ♦నొకబోయమూర్ఖుడాయుర

గంబుజంపి-శుకవాణి నినుఁబట్టి బాచిననీవు • కోపించియా పాతకుని కంతలోన శా
పంబునొసగి యాజము నివ్వరికి నిపి- పతిలేనికతనయా పాపాత్ముడకట • మతిదప్పి
యిటువంటి మాట లాడెనని చు- జావ దలంచి యిచ్చటికిప్పుగా తక్కనీ- వేవేగ కదసి
నవెరచైనన్ని యును- ఏలవాగ నీవెలసిటకు వచ్చితివి కలిరాజు మాను బట్టి తిరిగ
యీరీతి • వెరపించుచున్నాడు వెరవకు మింక తరుణి నీవిభుడు మోదమునను న్నా
డు-తరళాక్షియూరేడు లోకంబులందు - ఈలీల నైన నీకెవ్వరు సములు • గరిసపతి
వ్రతాజనులు వీక్షింప-నరుదారె సౌఖ్యంబులననుభవించెదవు - మరుపకు నీకొక
మాటచెప్పెదము- యుగాంతరాటడవిలోననుందకు మింక- పుడమి మహా పాని
పురమునకరిగి -తడయక నా రాజు తరుణి దగ్గరను- సైరంధ్రివై కొల్చి సరసతనం
దు•దారకి యొక మూడు సంవత్సరంబులకు • నీనాధుడు ననీవు నెమ్మి గూడి మా
నిత సకల సామ్రాజ్య సౌభాగ్య| మనుభవించెదవు నీవు వదలక వనము| పెన పొం
దమేము చెప్పిన మాట వినుము • నీవు వచ్చిన దారికిని చిక్కిమిచట - సావధానత
సమాప్తము నీకు తెలిసె • తరలాయతాక్షి మాతపములీడేరె - పరుపడి నిక మే
ము బ్రహ్మలోకమున- కరిగెదము పుడమిన్నా మాటలెల్ల • వెరవొప్పవిని చాల
విస్మయంబంది • కలిదిన చిత్తమొకింత గాగ తేర్చి • యాకనీల వేణి యొల్లవినన్న
వించె. పరమపావనులార బ్రహ్మతాత్ములార • నరలోకనుతులార నాతండ్రు
లార • ఘనమగు నీ పాదకమలంబులేన • నెటుగాని సేవింపగలిగె నా భాగ్యవశ
మున నేపుణ్య వశాజ్ఞాన నైతి • విశదంబుగా నేను విపినంబులోన- నడిచిన విధమెల్ల
నానతిచ్చితిర. కడు వేడ్క పుట్టె నాకలుషంబులడగె| వేడుక మా దేండ్లవెనుక
నా విభుని- కూడియుండుదునంచు గోరికె పుట్టెరి-యిదినమ్మజాలనా కెందని జంబ
నుచు • సదయత నాశిరస్థలి నంటుడనిన- నేనాగయింక మూడేండ్లకు వెనుక-
బలవంతుడైన నీప్రాణనాయకుని- గలసి నెమ్మది సౌఖ్యమొందగలవు • సలలితం
బుగ నిది సత్యమటంచు- కరములు సాచిరి కమలాయతాక్షి - శిరము మీకే కిమ్మని
సింహాలు పిదప- వానరంగనా సుబాహు నిపట్టణమున- కనుపమగతి మ గ్గ
మప్పుడు చూపి • కడు వేగ బ్రహ్మలోకమునకు జనిరి • తడయక దమయంతి తన
చింతకొంత • మదిలోన నడచియామార్గంబునందు- బెదరక జనుచున్న పెరికెల
వారు • దమయంతి చందమంతయు జూచి వగచి- క్రమమైన రూపు రేఖలజూచి
చాలు • నుడు గనివగపులతోంట గా నీవు- నడిచె దెచ్చటికి తెన్నగ జెప్పవమ్మనా తి
నీపేరేమి నాధుడెన్నాడు - మాతోడ జెప్ప వేమాతల్లి నీవు • వనజాక్షి యనిన

వారలఁజూచి-తనదువృత్తాంతమంతయుఁ జెప్పఁబోడఁగ-వినరయ్య జెప్పెదవిశ్వం
బులోన-వినుతికెక్కిననలోర్వీపతిసన్నిధరణిఁబో నాపేరుదమయంతియందురు
నరలోకసుతుఁడైననా పాణినాధు-డెసఁగంగఁజూదంబు నెలమితో నాడి• వసు
మతిదాయాదివారలకోడి- యడవులఁజరియింత మనివచ్చెమేము • పడరాని
యిడుములఁబడియొక్కచోట• నిలిచియొక్కఁడ నేనునిదురఁబోవంగ- కలిమాయ
చేనన్నుఁగానలోడించి భూనాధుఁడెక్కడఁటో నేఁగెనో యెఱుఁగ • కానరేనలమ
హీకాంతునిమిర- నిలనే దీవ్రుల నేలేపవాని • నలరిక్షణప్రీతికై బ్రాహ్మ
ణులకు- భయభక్తిమీరంగఁబహుళసంపదల - ప్రియముడొప్పఁగానమర్పించిన
వాని•నిత్యసత్క్రతువుల నెగడెడువాని - నత్యంత హరిభక్తి నమరినవాని•
జగతినిత్యాము వంశజులకందరికి - పొగడొందు కీర్తుల బుట్టించువాని
నోశంద్రములార మీరుర్వి నెందైన • బ్రేమఁ జూడరుగదా పృథివీ
తలేశు, నదవ్రుడునిని వారలాన్న గొవగడి, పనిబడిమాతఁగ భావించుకొనుచు
తోయజహితదీప్తిదూరనియట్టి- యీయరణ్యంబుల నేలవేగింప - పురముల
లోగాని భూలోకనాథు•డుమతఁ గాటవిలోననుండంగఁబోడు•సతినీవ్రమా వెం
టజనుదెమ్ము భూమి- సతియానుభాహునిపట్టణంబునకు-పోవుచున్నారమో
పూబోణియనుచు-వారిదీదోడ్కొనివడివడినరుగ-ఁదరక తాముచేసిన పుణ్య
మహిమ- నెదుటనొక్కతటాకమింపొందియున్న నదిగనిజనుపవారందరాకొ
లను- గదిసిగోనెలనొక్కకడఁబడద్రోచి- దనగనెద్దులనీరుద్రావించిమరియు•
తనవినింపారనందరునీరుద్రావి వేడుకఁ గాంచెంత పెలసినఁద్రాపా•నీడలనందరు
నిలిచిగూర్చుండి• తమతమబడలికల్ తామె చెప్పచును - దమయంతిచూచి
యొతఁల్లినీవిపుడు•కొదుగక నుదకంబుఁగ్రోలుమటన్న • మదిరాక్షిపోయియా
మంచిజలంబు• లాకకొన్నిగ్రోలియొగిమూర్ఛబోయివికలత్వమున లేచివిభు
నిదలంచి-మెటుబోయితివి నాథయిడుములనొంద- నిటునను డించినీ వెందున్న
వాడ- వనుచుహాహానిశోకమందుచునుండె జనపవారప్పడా జలజాయతాక్షి
శోకంబుమాన్పనచ్చోనొక్కచల్ల- ప్రాంతనీడనుచేరిమగువగూర్చుండ• తన
వంశవభవుఁడు భూధవుఁడైననలుని• వనితకష్టముఁజూడవశముగాసక్త-గిరిజెరె
నన్నుభంగినిచొప్పుగగన- సరణని పశ్చిమాచలమునకరిగె• తడఁబడమింత సం
ధ్యారాగమొప్పె•కమువడిచుక్కలుగనుపట్టెమింట-నదినభంబిదిభూమియని
యెన్నకుండ• గదిసియొంతంతచీకటినిండఁబర్వె మెంతుగా ఘూకముల్ మెల

గంగబోల్చె-దండిఘాతంబుల ద్దండతకరిగభేతాళుభూమిగంపింపగా గాలి
చిఘాతంబులందందపొడచూపదోడగెసరగుననప్పుడాజనుపవారెల్లవారచిని
ద్దురబోవమత్తసామజముం. లదరుడెంచియెద్దులనటకొన్నిజంపె• పెరికెలవారల
పీచమడంచి - కొందలమందింపగూయుచు లేచి• కొందరు సందులుగొందులు
జొచ్చి-తమతమప్రాణముల్ దప్పించుకొనిరి యు మరంగమరికొందరటుపోవలే
క• చరణముల్ తడబడిచనలేకనచట- కడలజేవుడిసిరాకల్లోలమైన- రవళిది
గ్గవలేచిరాజేంద్రుడేపి- వివశులైనదియే మీఃధమకోయనుచు- కరులగన్గొని
బావుగగ్గెనటంచు- దరిజూబోయనవితలగినమరలి • వసుధపైజచ్చినవారల
బూచింపినువకయేడ్చుచు వెలదియిట్లనియె• నక్కటాయాపాపమంతయు నా
కు-కకట-సంబునజూడగలిగెనేదోష-కారిని గానసికమణంబుమీకు• చేరెగాసిక
నేమిసేయుదునకట• నేనుమీవెంబడినెరింపృకతేన - నేనుగల్ వచ్చిమిమ్మిట
జంపిపోయె• నాకేలసిద్ధింమునకిస్సిబాశ చేకొనియిక సేమిసేయుచున్నదియె
కలిరాజాచై సెపికపటుతతణనమో• లిఁ రి•గ దెవిమ రాఁనియేడ్చుచుండె• జావ
కతప్పినజనుపకాగప్పి•డా వెలందుకెదుః•ఁషంతెడుబా న్ని• నీవేమిసేతువ్రని
రజవదన• యూనిఁవమల్లుండె దలంగ నేలమన్నననిసుజూచిమది స్త్రకొందరిని
మన్నించిపోయె నాపదసామజ స్మె• అనిపలుకుచుండగానంతలో భానుండసుర
త్రీపూర్వాదికదుడెంచెనంత• ఉ ఘత్తగజయూనయుచ్చోటుబాసి•యామా
గణమునబోవనటకొంతదూరం• మునగనుపించెగోపురకాంతరుచులు•ఘనమై
నమేడలుకనకహర్మ్యములు• కోటలుప్పరిగెలాకోమలిజూచి• పటంచినై

※(దమయంతి సైరంధ్రివేషంబుపూనుట,)※—

రంధ్రిభామవేషమున•బురమలో గొచ్చియప్పుడ మేనుజుండి• వెరవొప్పనా
రాజవీథి నిరీతి•పువలయేశ్వరుబాసిగుందుచువచ్చు•పలయూర్పనిగంపుగూడి
చూచుచును • పువలపొతబింబ కోమలాననలు • తపిలియిట్లనిరంత తమ
లోనె తామేచూడగోయుమ్మయిూసుదతిరూపంబు• వేడుకలూరెడు వెసజూడ
జూడ•మానవితామణి యెవ్వరో కాని•భాసంపపతికెడప్పి యరుంధతేయెయ
నిశబుగొనియాడనగు చంద్రమతియో • మనసిజాతునివధూ మణిరోహిణి
యొ• యమరేంద్రమణియొప్ప ననదగుకొప్పు- కమలారిబింబంబుగదురునెన్న
దురు• నరవింపపత్రముల్లనేత్రములు• మెరుగుటద్దము జోడుమించు చెక్కిళ్లు

కంతుశంఖంబుపోఁకంబుకంఠంబు◆ యింతపుష్పాలచేఁ దూగు వెలఁదివాలిండ్లు◆ చిగు
రుటాకులుబాగుచేతులుబాగు◆ బిగియింపసాధ్యంబుపేదమధ్యంబు◆ స్ఫుట
సైకతనిభంబుశ్రోణీతలంబు ◆ పటుతరకదళికాప్రభనొప్పదొడలు - దలిరుల
చొప్పుపాదంబులయొప్పు- కలహంసనడలుచకోరనేత్రనడలు◆ నింగితజ్ఞున
నెగయుమెఱుంగోటిం గారుబొమ్మ యొప్పగడంప్రతలయు కలికిర చిలుకయొ
కాయజుశరము ◆ యులములబంతియొయ్యారి ◆ యనియిట్లువినుతిం
పనావయంతె - గనిపురసతుల దగ్గరినరిమరియు◆ చూచుచుండంగనాసుం
దరియపుడు◆ సైరంధ్రి వెతరాజసరణిబోవంగ-నల్లి పుర నాథు రైందుబాహుల◆
తల్లి గోగృహస్థలనుండిజూచి-తన చెంతనుండిన తరుణిరిట్లనియె- వనజాక్షిచూ
చితేవచ్చేను దాని- నలినారిబోలు నానన కాంతిమించి - వలనొప్పశ్రీలతన్నెవ
డువునవచ్చునదీ యింతియెవ్వరో యెఱుగంగ రాదు- బోయినీవచటికిపొలతినిదో
డు-కొనిరమ్మటన్నానొకదాసి పోయి-మనుజేశుసతిజూచిమాయమ్మనిన్ను- యి
తివేగదోడితెమ్మనిపంపెనుబంచె- నతివనావెంటరమ్మనిదోడకొనుచు-చనుదేర
నమ్మహీశ్వరుదేవిజూచి- కోమలమారనారాజమాతకిట్లనియె- నిందీవరాక్షి
నీవిటువంటివగల◆ నెందుజూడ మెయ్యదవునీవెవ్వరిదాన-విలలోననీకంబ్రా కేమిదె
చ్చావు◆ కలకంఠినీమేనగలలక్షణమ్ము◆ లరసిచూచినచోద్యమగుచున్నదిప్పు◆
డెరిగింపునీవిధంబెల్లరాకనిన◆ జలజాక్షి సైరంధ్రిజాతికోమలిని◆ సతిమాసొ
రగంధర్వులనుమంత్రప్రభమునచరియించుచునున్న నేమరియు◆ ప్రధురాణియను పేర
బరగిత్రిభాత◆కలిగినసైరంధ్రికాంతలలోన◆కలపంబుగడు లెస్సగ గూర్చగల
ను◆ కోకలుగట్టనుకుంకుమబెట్ట◆ పోకలువణించపువ్వులుగట్ట◆కాటుకబెట్ట
నుగంధంబుబూయ-పాటింపసూటిగా బాహటుదీయకురు లెల్లసవరించికొప్పు
నిలింప◆ తెరగొప్పకస్తూరితిలకంబుదీర్ప◆ నవరత్నములు దెచ్చినవ్యసూత్రము
లదవిలించికళ్ళముపనగిళింపనేర్తు◆ పనిబూనియటువంటిపనులొనరింపనను
పుగాయచేతనౌనుకాదనక◆ మరువకనెన్నొరమాట పెద్దైదను◆ పొంగించ్లప
నులకుపోవనెన్నడును◆ చెలరేగిమగవారిచెంతకుంబోవ ◆ పలువిచ్చివగనోప
భబుమాటలాడ◆ కొరతనేగట్టినకోక యేగాని◆ మరియేవియొల్లసమ్మదము
దైవారం◆ తలపువనన్నుపివాసినిగానేలి◆ నిలువుమనిలిచెదనీదరిని◆ నారాజ
మాతయయ్యావనీశుడతిని◆ కారుణ్యరసమొప్పగాజూచి మెచ్చి◆ యదిలక్ష్మి
దేవియమరినయట్లు ప్రోదిగామాకెల్లబుద్ధిచెప్పచును◆నొనరంగనావద్దనుం

డవేయుమ్మ యసుర క్తినీకిష్టమైనచందమున, ననుచుగూతసుగంధయనుకన్య బిలిచి-యనిశంబుసతిబోవుమనియొప్పగించె।దమయంతియచ్చోటదానేర్చు పనుల- క్రమమొప్పజేయుచుకలగుచునుండె.

నలచరిత్రము - ద్విపదకావ్యము - చతుర్థభాగము.

సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు.

నలచరిత్రము - ద్విపదకావ్యము.

పంచమభాగము.

నక్కడనలుడయోధ్యాపురంబునను।మక్కువమీరనమ్మను జేపగొల్చి।పలికినమ్మదమైనపనులు జేయుచును- మెలగుచునానల మేదినీనాథు- డొకనాడువెన్నెలనోగిగాయుచుండ।నకలంకమత్తితోడనటవర్ణించి।తనప్రాణనాయకిదలచిచిత్తమున।తనలోనతానిట్లుతలపోయదొడగె- నక్కటానిన్ను ఘోరాటవిడించి, పోకుచువచ్చి ఈపురిజేరినాథ, నను నీవు వెదకికానలలో నదిరిగి-కనలేక నెట్టిదుఃఖముబొందినావొ- గిరిగృహంబులనిన్ను కేసలు [illegible] కి-గురుమృగంబులచేతకూలితివేమొ। పన్నుగాపొదలలోపలనున్న వె [illegible] న్నగంబులకగపడితివియేమొ- యీయెడననుగానకడలుచునుండ- బో [illegible] మాయలబోయితో భామ- వెలవెలబాటునవెదకుచునున్న - పలు [illegible] వెంతబడలితో చెలియ-విడువకననునీవు వెదుకంగవచ్చి- యుడుకుల [illegible] నెట్టిగితో తరుణి-కలనైనను బాయగాజాలననుచు-పలికితినీవు డెట్లు [illegible] లలన- నిదుర మేల్కొనినన్ను నెమ్మితో గాన- కదరిమోటిగమూర్ఛ [illegible] త్తో తరుణి- ఏదేశముల కేగియెందున్నగాని- నీదెసపాటిల్లెసిద్ధరక [illegible] గొల్చురాజులతాను సేవింప- పనిచినతనవాతిఫలమునెన్నచు [illegible] నీరీతితలపోయుచుండ- వినిబుఋతుపర్ణుడందునిస్మయంబంది- [illegible]

హుకమెన్నడునీవు- మదిరాక్షికలదని మదిలోసదలప- విప్పుడుదలచినీవేల శోకించె- నప్పుడాయింతిని నడవిలోవిడిచి- నప్పతి వెంతలావణ్యంబుగలదో- యచ్చపలాక్షినికన్ననుమరియు- నెట్టిరూపముగలయింతియోదాని- నెట్టనన డవిలోనిల్పిరానగునె- కంతుడునీమీదగదిసెకాబోలు- నింతినిదలచినీవిట్లే డ్చుచున్న- నదినిన్నుదలచిపుష్పాస్త్రునిబాధ- మదిలోననేమనమరుగుచున్న దియొ- హరిహరబ్రహ్మాదులంతటివారు- మరునికివెరచిభామలనురంబునను శిరముననొక్కన జేర్చుకున్నారు. సరసతనీయంతచక్కనివాడు- పుక్కిటని ల్లాలిబూనంగలేక- నొక్కడవిట్లుండనుచితమేయనిన- విని వెలవెలబారి వెర చినలుండు-జననాథనాకేలసతినిన్నుజూచి-రోయకసతులుగోరుదురెపొందు కాయజుడిపుడు నాకడకేలవచ్చు- నావగజూచిననగుదురుజనులు- భూవరనే ప్రొద్దుబుచ్చెడికొరకు- సొలవకనొకరాజసుద్దులుమదిని- తలపింపునుడివితిద ప్పిదినాకు-నను గేలిసేయకునరనాథయనిన- దనలోననవ్వుచుధరణీశుడరుగ చచ్చినచావుగాజనలోకనాథు-డచ్చోటనాత్మలోనడలుచునుండె - నక్కడ నంతభీమావనీనాథు-డెక్కడబోయిరోయింతియునలుడు- పొక్కుచునేదేశ మునసున్నవారో- యక్కటాయనియాత్మనందందబొగిలి- తనమంత్రివరుల బాంధవులభూసురుల, యనుమతివసుదేవుడనుపురోహితుని- పిలిపించియత నికిప్రియమునందిల్ల- బలిశహేమపటాదిబహుమానమిచ్చి- యనఘాత్మనా కూతురల్లుడేదేశ- మునసున్నవారకో భూదేవనీవు- వేవేగజనివారివిధమెల్ల దెలిసి-రావలెననితన్నుప్రార్థించుకతన.పనిబూనియప్పుడాబ్రాహ్మణోత్త ముడు- తనవారితోగూడతడయకనరిగె-గౌళదేశంబుబంగాళదేశంబు మా ళవదేశంబు మత్స్యదేశంబు-సౌరాష్ట్రమగధఘూర్జరమహారాష్ట్ర శూ రసేనపుళిందచోళలాటాది- దేశంబులందెల్లద్రిమ్మరికాశి-కాంచీప్రయాగాది ఘనపట్టణముల- పుణ్యాశ్రమంబుల పుణ్యఘట్టముల- పుణ్యతీర్థంబులపు ణ్యభూములను- క్రమమొప్పవెదకి నెక్కడగానలేక- తమలోనతాము సం తాపంబునొంది- యురువడినాసుబాహునిపట్టణమున- నరయుదమనియప్పు డాపురిజేరి- యరయుచు నుండిరి యిటకొన్నినాళ్లు - గురుభక్తి నాసుబా హుండొక్కనాడు- దానముల్సేయంగ దలచిసద్విజుల - భూనాథుగను గొని బోవంగజూచి - వసుదేవ ముఖ్యులు వారితోగూడ - పోసగదాన మబట్ట బోవుచందమున - జనిరాజు నిలయంబు చయ్యన జొచ్చి - యొ

నరచింతలఁజూచుచుండఁగా నచట- నెరయుచిక్కొదవిన నెరివేణితోడ- వరికించి నరిచెడిపదములతోడ- నునుగళ వెడలునిట్టూర్పులతోడ- గుడుగుడుక్కున మ్రింగుగుగ్గిళ్ళతోడ- వన్నెజారినయట్టివాతెరతోడ, చెన్నుదొలంగిడస్సిన మోముతోడ, లలిదప్పి మొలకుచాలనిచీరెతోడ- సులుకుచు నొకచోటనుండఁగాఁజూచి- యువనీశుసతియైనయాదమయంతి- యనవునశోకాదకోయనిసంశయమున- వసుదేవుడప్పుడావనితదగ్గరకి- వెస జేరరాఁజూచి శెలవెలబోయి- తినతండ్రిసన్నిధిదగువిప్రుఁడనుచు- తనలోన దెలిసియుత్తరిజూడవెరసి- మొనసిన వగలతోనిలజూచుచుండ- కనుగొనిదమయంతిగామనంబునను- దలచియావిప్రుండుతరలాక్షిగదిసి- కలిగిననీళ్ళలోకమలినిబోలి- జలధరంబులలోనిశతరేఖబోలి- మలినాంబరములోనిమణియునుబోలి- చలితధూమావృతజ్వాలినిబోలి- యోచంద్రవదనయిందున్నావెనీవు- రాజపుట్టుకబుట్టిరాయిడిబడితె

దమయంతి తనతండ్రిపురంబు జేరుట.

దమయంతి వినుమునీధవుడెందుబోయె- మనుబాఁపుమీతండ్రిమహినెల్లవెదుక- నినుడుబేరెబుగత్తియాదమయంతి- తన మొగంబునచీరతగజేర్చియేడ్వ- విని కలఁగిసునంద వేవేగకదలి- జననిదగ్గరకేగిచయ్యనబలికె- మనప్రభురాణియేమకోకాని తెలియ- దెసలేనిదీనత నేడ్చుచున్న- దొరకభూసురునిజూచి యుడుగకననిన- నకలంకమతితోడ నారాజమాత- గ్రక్కునవచ్చియాకాంతాలలామ- నక్కునజేర్చియారార్చవాకుఁడిచ్చియచ్చటనున్న బ్రాహ్మణునిలోకించి యిచ్చపలాక్షియిట్టెలశోకిప- నిటకుబంచినవారలెవ్వరుమిమ్ము- దటుకున నిప్పుడంతయుజెప్పుమనిన- వినివసుదేవుడావెలదినీక్షించి- మనసుననలరియామగువకిట్లనియె- వినుమువిదర్భభూవిభుపురోహితుడ- ననురక్తివసుదేవుడనుపేరివాడ- నీరేజవదనయానృపశేఖరునకు, కూరిమిఃపుత్రిమక్కువదమయంతియనిపేరుకలిగినయలినీలవేణి- కనకశోభనగాత్రికంజాతనేత్రి- నలునిపట్టపురాణినయకీరవాణి- విలసితకల్యాణివిమలాబ్జపాణి- పూర్వకర్మంబునవృషశేంద్రునకు- సర్వమహీరాజ్య సంపదలెల్ల- జూదంబులోనోడి సుదతితో నలుడు- మోదంబుదప్పియిమ్ములకానకరిగె, ననువార్తవినిమమ్మునరసిరమ్మనుచు, ననిచెభీముడు మేమునందంద వెదకి యెచ్చటగానక నేనుచింతించి యిచ్చటగనుగొంటిమీదమయంతి- నని చెప్పవినివారినగ్గించికరుణ- గనుగొనిదమయంతి కౌగిటజేర్చి- యారాజమాతయిట్లని యేడ్వదొడగె- ధారుణీశుని

తళ్ళడింపుచును- పడతినివెట్టిబాధలబొందినావా- పుడమిరేడెక్కడబోయె
నాడమ్మ-యెలనాగయొంటిగానెట్లువచ్చితివి, యిలయేడుదీవులనేలుభూపతికి
తరుణివయ్యునంటికగని వేషంబు, ధరియింపవలసె నాతల్లి రోసీకు-నవనిలో
పాపాత్మురాలనుగాన-కోవబాసినట్టిదుఃఖముచూడవలసె-నాతల్లి నాయమ్మ
నాముద్దుబిడ్డకే-ఈతెరంగెల్ల నాకెరుగింపకప్పు-డేలదాచితివి నన్నెరుగవేత
ల్లపోషింపనీపు నాపుత్రివనీదు-తల్లియునేనొక్క-తల్లిబిడ్డలము- తల్లి నీకేబినత
ల్లి నీసుమ్ము-చెప్పలేయిటకువచ్చిన తెరంగనిన- యప్పుడు దమయంతియతివకి
ట్లనిదా-ధరయెల్లనేలెడి నాథపుడుచు నేను, యురుతరాటవులకునాగిపోవుచుం
డ-పతికట్టుపుట్టంబు పత్తులే తెంచి- యతివేగగయికొనియరిగెనంతటను-నా
కోకకొంగుభూనాథుండుగట్టి- శోకంబులోనొక్క-శూన్యగేహంబు-జేరితిమ
టనిద్రచెందితినిన్ను-తెరిపారగాజూచి ధృతిదిగవాడి- నాపతిభూపతి నాపాటు
చూచి-నోపక నాచీరజోకకొంతచించి-తానదిగట్టుక తలగి లేచినను, నానాథు
డెచటగానకరణ్యముల-నడరాని బాధలబడిసిగ్గుకొంత - విడువక సైరంధ్రివే
షంబుదాల్చి-నీతోడ జెప్పక నేగొల్చియుంటి- భూతలాధిపుడెందుపోయెనో
యెరుగ-కనకాంగి మమ్మిట్లు కలిచేచదొడగె-నగవుకువగచిమున్నక్కటా ఏ
వహ-బొందని బాధలబొందితేయనుచు మందయానకు వేగ మణిభూషణములు
కనకవస్త్రములొసంగదలంచినీవు। పెనిమిటినేనింక వెదకబంపెదను। చేకొని
యిప్పుడీచీరధరింపు। శోకంబువలదన్న సుందరిజూచి। చిరునవ్వునవ్వియాచిగు
రాకుబోడి। యతుదారతనలోకమడచియిట్లనియె। నాసరివారిలో నగుబాటు
గాగ-నీసొమ్ముధరియింప నెట్లొప్పుదాన, పతినరణ్యంబున బాసినే తెంచి। యు
తివేడ్క-సౌఖ్యంబులందెనటంచు। నవనిజనావలి నన్నాడుకొనరె। యిదియేల
నాజీవితేశుండు లేని। వెనుక సౌఖ్యము లేల వేడుక లేల। యినవంశతిలకుండు వ్రా
దయోశ్వారుండు। నాపాలిదయివంబు నాప్రాణపదము। నాపెంపు నాసొంపు నావ
ట్టుగొమ్ము। నామేలుచెలికాడు నానోముఫలము। నామెచ్చునలరాజు నన్నేలు
రాజు। ననుగూడియుండిననాటికి సౌఖ్య। మనుభవించెదగాక నమ్మ నేడేల। నవ
పుడు దమయంతిసత్యూరడించి। తనయునకెరుగించితద్దయుభక్తి। వనుదేవము
ఖ్యులవనుసపూజించి। పసగలబంగారుపల్లకినుంచి। తామరసాక్షినితగువారి
గూర్చి। భీమునిపురికినంపినపోయిచేరి। నలినాక్షియిప్పుడానగిరిలోపలను। పల
వ ంపుచు వేగపల్లకిడగ్గి- తనతండ్రిపదములతప్పక వ్రాలి। ఘనమైనశోకాగ్ని

క్రాఁగుచునుండ, తల్లి వేగమె వచ్చి దనయతోఁ బగఱు, వెల్లువమునిగియా వెలదియిట్లనియె, పట్టభద్రుని చెట్టబట్టియీరీతి. కట్టుబట్టయు లేక కట్టితే తల్లి, నీతోఁటివారెల్ల నెమ్మది బ్రతుక. నాతికినిటువ్రాసెనా పద్మభవుఁడు, యొద్ద బిడ్డలు లేకనుండెడునీకు, తద్దయు కష్టంబు దార్కొనఁ జేసె. తల్లి నేఁడిటువంటి తగని వేషంబు, లెల్ల ధరించితి వెట్లోర్చితమ్మ, సరసిజాననభద్రశాలలడించి, యురళయిలముల నెట్టులుంటివో యమ్మ, చపలాక్షి సౌధసంచారంబు విడిచి, విపినభూములనెట్టు విహరించితమ్మ, నెలతని బంగారునిలయముల్ డించి, యిలపర్ణశాలల నెట్లుంటివమ్మ, చెలియ నీమృదువైన శయ్యలడించి, శిలలపై నెట్టువసించితివమ్మ నలినాక్షి నీప్రాణనాథుని బాసి. యెలనాగ నడవుల నెట్లుంటివమ్మ, మగువ నీ కెనయైన మగువలడించి, మృగసంఘముల నెట్లు మెలఁగితివమ్మ, నీరూపు నీచూపు నీసొంపు పెంపు, నీరాజ్యవిభవంబు నేఁడెందుఁ బోయె, నెలఁతి నీబిడ్డల నిద్దఱిఁ జూచి విలపించుచుండుమో వెలఁది యేవేళ, నలమహీశుఁడు తననగరంబు బాసి పొలతితోఁ గాననభూమికిఁ బోయె, నను వార్త దెలిసి మీయయ్యయింతింత, యనరాని ఘోరశోకాబ్ధిలో మునిఁగి, యున్నాఁడు కాలువునమెక్కనాడరుగ, డన్నము దినఁడు మిమ్ముందరఁ దలఁచి. తనలోన తానుసంతాపంబునొందు, ననియేడ్చి బిడ్డలనప్పుడురప్పించి, తేనయకొప్పించి దమయంతిచనులు, పాలు పొంద జేసియు బిడ్డలమీఁద, గరిగెలలోఁ బాలకయి వడిగురిసె, ధరణీశుసతియంత తనలోన తాను, బిడ్డలనుజూచి తనయున్న జూచి, పెనుకొన్న వగలతో విలపింపఁదొడఁగె, భూకాంతుఁ డప్పుడు పుత్రుఁడు నంను, శోకంబువారించి సుతనాదరించి, యేలయేడ్చెదవంమయు నకులాధిపుని, యేలీలనయినను నిటకురప్పింతు, ననిపుత్రివృత్తాంతమంతయు నడిగి, వినియిట్టివగలచే వేగితే తల్లి, యని చాల విలపించియా రాజమాత, పనిచిన పల్లకిభటులును మగఁడు, ననిచియా వసుదేవు వర్ణించి మొక్కి, కనకవస్త్రములిచ్చి కడుభక్తిబలికె, ధరణీసురేంద్ర మీరు దయచే తపుత్రి, నరయంగఁ గంటిమి నవనిలో నింక, నలుఁడెందునిలిచియున్నాఁడో కాని, తెలి

దమయంతి నలునియొద్దకి విప్రునిబంపుట.

యది కనే తెఱఁగున నయిన, గొనకొని వెరకి దోడ్కొనిరం మటంచు, ననవినిదమయంతియు తనికిట్లనియె, ధరణినిజరయయోధ్యాపట్టణమున, నరయంగ రుతుపర్ణుఁడనురాజు చెంత, నావిభుండాతఁ డున్నాఁడా మహాత్మ, భావించి గుర్తింపవశముగా దెవరి, కందుకు నొకయుపాయము దెలుపుదాన, పొందుగా

విదారలాపురమునకరిగి, యాఋతుపర్ణునియాస్థానమునకు, చేరియిట్లనిదూరిచెప్పెడానలుడు,సత్యవ్రతుండుభూచక్రేశ్వరుండు,నత్యంతధార్మికుడైన భూవిభుడు, నిత్యదానవినోది నిఖిలార్థవేది, యత్యుత్తముండు దయాపరమూర్తి, యట్టిమహామహుం డడవిలోతరుణి, కట్టినవస్త్రంబు కడువేగజించి, కొనినిద్రబోవగాఘోరదుర్గముల, లునిచిపోదగునెయాయువిదనటంచు,పలుకుడామాటకుప్రతిమాటమీద, పలికిననాతనిభావంబుజూచి, చనుదెంచునేనొక్కచందంబుమీద, వెనుకజెప్పెదగాక వేంచేయుడనుచు, పలికినవప్పుడాబ్రాహ్మణుండాత్మ,దలచినగతినయోధ్యాపురికరిగి, సరగునఋతుపర్ణసభగాంచియొక్క, తెరగునవాసుదేవుడిట్లనియె, క్షితినాథనలరాజుచే

వసుదేవుండనువిప్రుం డయోధ్యకరుగుట.

సినచేత,విహితంబుగానొప్పువిభవంబుచేత. తనమేనుతెలియకచాయలోజూడ, మనురక్తితోనాడి యన్నియునోడి, యడవిచనియటునొక్కచోట. పడతినిద్రింపంగపైనున్నకోక, సగముచించుకొనియచ్చటికేగినాడో, వగవానిగతినెడబాయరాడనకఘోరకానలలోనకులకాంతవిడిచి, పాపిష్యైదేటిపౌరుషంబిలను, తరలాక్షితనకేమితప్పాగావించె, నరుదుర్గభూములనునిలచిపోవుటకు, నలుడిట్టిపాపంబునను బూనుననుచు, తొలుతనెరింగిన తొయ్యలినియ్య,దలచునేమాభీమధరణీశ్వరుండు, వలనొప్పతనవంటివాడీవిధంబు,జేసిననికనేమిసేయుంగవచ్చు,వాసవాదులనెల్లవలదంచుతన్ను, కోరిపెండ్లాడినకువలయగంధి, నీరీతిచేయుంగనిదికార్యమగునె, విడిచిపోదలచినవెలదిదోడ్కొనుచు,తడయకనాలేమతల్లియిల్చెదిక, పోవలెగాకనీపాల్కగావించి,పోవచ్చునేయల్పబుద్ధిచింతించి,పెనిమిటికిమించుప్రియురాలితప్పు, లనపరాధినిపీడనగునేరాసుతను, దైవయత్నంబునదమయంతిదేవి, వావిరితమతల్లివారియిల్చేర్చె, వెలదినియడవిలోవిడిచితిననుచు, తలచకనున్నాడుతపసిచందమున,కటకటామదిరాయిగాజేసికొనుచు, నెటనున్నవాడకోయెరుగంగనేల,మనవిలోగలిగినయట్టిదేశంబు, నవలీలగాగమెరసివచ్చితిమి, ఖలుడైనకామినికానలోవిడిచి, తలగునేకూర్కనతరుణినిబాసి, తెలియకనున్నాడు ధీరత్వమునను,యెలనాగదినమొక్క యేడుగాదన్ను, దలచివర్తించుచుతలచుచున్నదియు,తలితండ్రులాయింతితాపంబుజూచి, ఘోరదుఃఖంబునగుందుచున్నారు, కారుణ్యజలనిధిగాంభీర్యకలితు, డేరీతినున్నాడొయునితమలో

ననడలుచునుండ, వినిరుతుపర్ణుండు వీక్షించివలికె, ధారుణీసురులారతడ యుకనిట్లు, దూరంగతగదు నిర్దోషుడానలుడు, క్షితిలోన తాము జేసినపాతకంబు, వెతలబెట్టగబోదువిష్ణువునయిున, నూరకమీరేలనూరూరుదిరిగి, ఈ రీతివెదుకంగనే లమీకనుచు, కరమొప్పనలునిభాగ్యంబుజేసి,తరళాక్షితమతల్లిదండ్రులజేరె, నదియొక్కటేచాలు నాతనికేమి, విఃతుడైయెందైనవిహరించియటకు,జనుదెంచుగాక యేచందమునయినచనుడుమీరనినయాచందమంతయును, విని బాహుకుడునవ్వి విప్రులకనియె, పనివడితసకింత వనిలేనియట్లు,తనుమోదనియ్యక తానొక్కమాట, ననుమానబుద్ధితో నప్పుడిట్లనియె, నలునిగుణంబులునలినాయతాక్షి, తెలిసియుతెలియనితెరగుననిట్లు,జననాథచంద్రులసభలకుమిమ్ము,పనిచిదూరించెనుపాటియేతనకు,పతివిల్లనేరమిప్రాప్తించియున్న,సతితనయాత్మలోసైరించెనేని, యిహపరసౌఖ్యంబులింతికిగలుగు, మహిమీదననిమహామానీంద్రులెల్ల, నిట్టిధర్మముడించి యింతియాత్మేశు, రట్టుసేయింతురారాజులయొద్ద, ననియప్పుడామాటలాడినవానికనుగొనినవ్వుచు కడువేగమరలి, రమణ విదర్భపురంబునకరిగి, దమయంతి

విప్రులుమరలి విదర్భాపురంబున కేతెంచుట.

గనుగొనితగనిట్టులనిరి, వినవమ్మధరనెల్ల వెదకుచుమరలి, చనుదెంచిఋతుపర్ణసభగాంచియపుడు,దొరసినీనాథునిదూరనచ్చటను, కరకునల్లనిరూపుమనమైనవాడు, కడుభయంకరమైనకన్నులవాడు,తడయకగొప్పదంతంబులవాడు, సరసతముదురుమీసంబులవాడు, చిరుతవస్త్రములచేతచెలువైనవాడు, వెడుదయాశిరమునవెలుగొంచువాడు, బడలుచుమెత్తనివలుకులవాడు మముజూచిజూచియామానవేశ్వరుని,క్రమమెరుంగకధరాకాంతులసభల,నీ రీతిదూరంగనిదియుక్తమగునె.యారాజవదనఘోరాటవిలోన,నడలుచుండగనాతడదిచూడలేక, విడిచిపోయినమీరువెత్రిసేయుదురె, పతివల్లనేరమిప్రాప్తించినపుడు.సతితనయాత్మలోసైరించెనేని, యిహపరసౌఖ్యంబులింతికిగలుగు, మహిమీదనని మహామానీంద్రులెల్ల, నిట్టిధర్మముడించి యింతియాత్మేశు, రట్టుసేయింతురేరాజులయొద్ద, ననిపల్కిమరిమాట లాడకనుండె, వినివచ్చిమది యెవ్విధమొకోయనిన, నతడేనలోర్వీశు డనియింతి యెరిగి,హితబుద్ధితనతండ్రికిట్లనిపలికె, నతడేప్రాణేశుడందుకెంతయున, మతిలోన నాకనుమానంబులేదు,రమణితోనాతసరప్పించునొక్క,క్రమమేమెరుంగించె

దమయంతితండ్రి తోతవకురెండవస్వయంవరమని నలునికిఁ జెప్పుమనుట.

దగేలి సేయకుఁగ్కి, సరసరూపంబునవిభుఁడిందు రాఁడు, సరసతనలునిభూచంద్రరీతియును, యరసియెక్కఁడఁగానకాత్మజకిపుడు. వరుసరెండవస్వయంవరమని నీవు, ధారుణిలోనయోధ్యాపురీశునకు, నారూఢిగాఁ జెప్పనతనితోఁగూడ, చనుదెంచునాథుఁడేచందమున నయిన, నపుడుయిదికార్యమవునని మెచ్చి, వరుస తోఁతనమంత్రివరులకుఁ జెప్పియురుదుగా వారలయనుమతివడసి, వసుదేవుఁ రప్పించివసుధీశుఁడనియె, విడువక యోధ్యకు వేంచేసిమీరు, పలుదెరంగులఁగాంచిపరికించిచూచి, నలమహీపాలునినయముగా వెదుక, బుత్తెంచియెక్కఁడఁ బొడగానలేక, తత్తనూభవయైన దమయంతికిపుడు, వరుసరెండవ స్వయంవరమని భీమ, నరపతిచాటించినాఁడని చెప్పి, చనుదెంచికదలుఁడీక్షణమునననిన, విని బ్రాహ్మణోత్తము ల్వేవేగఁ బోయి, పరగంగ నాఋతుపర్ణునిగాంచి, నరగనిట్లనిరియోజగదీశ వినుము, నలమహీశ్వరుని నానాదేశములను, తెలియంగ వెద

దమయంతి రెండవ స్వయంవరము.

కియేదెసగానలేక, గురువులయనుమతి గూమిజానందనకు, వరుసరెండవస్వయంవరముగావించె, భూమీశమాభీమభూపాలకుండు, ధీమంతులగుసర్వదేశాధిపతుల, సారదిబిల్వంగ భూసురలనుజంపె, మెరసియీకార్యంబుమీ కెరుగింప, వచ్చితిమీస్వయంవరమునకిప్పు, డచ్చుగా వేంచేయుడని చెప్పువారు, తరలి వేవేగవిదర్భపురం, పరతెంచిరంతనాబ్రాహ్మలమాట, విని వేగరుతుపర్ణవిభుబాహుకుని, గని ప్రీతిజూచి ఈకార్యమంతయును, తెలియంగ వింటివె తెరగొప్పనిదియు, తెలియంగవలయునాదెసకేగిమనము, యరదంబునకుమంచియశ్వరత్నముల, తెరగొప్పసవరించితెమ్ముపొమ్మనినసరగ బాహుకుడశ్వశాలకునరిగి, సరిలేని మేటియశ్వంబులనరయు. నరిమురిపొష్ణేయు డయ్యెడనుండి, యురుతరయుక్తి బాహునకునిట్లనియె. నిదియేమి బాహుక యీవుమున్నశ్వ. హృదయమెరింగినీ వేలనేపరూప, ననవుడు బాహుకుండతనికిట్లనియె వినవెగా యొకవింతవిశ్వంబులోన, నలరాజుపైభీమవరనాయకుండు, కలవిలేనివిశాన్నికారులువలికి, విపినభూములవుత్రి విడువంగదగునె, కుపితాత్ముడనితిట్టికోపించివాని, నిలలోన వెదకంగ నేలనటంచు, తలచియాత్మజయైనదమయంతికిపుడు, వరుసరెండవస్వయంవరముగావించె, బారిపోరిరాజులుబోవుచున్నారు, మనరాజుబోవంగ మదివౌనదలచి, ఘనరథంబున తురంగంబుల

బాహుకుండను నామంబు వహించియుండెడు నలునితో
ఋతుపర్ణుడు తాను నలమహారాజుబంటనని చెప్పుట.

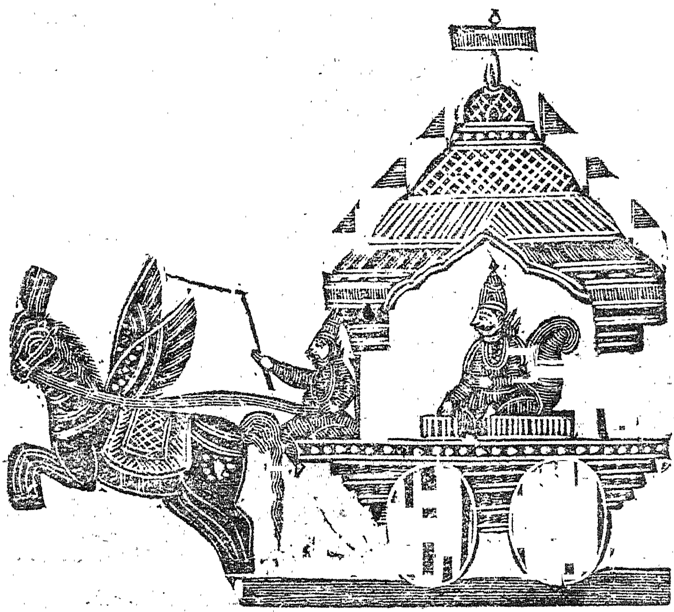
నేర్పరచి- సవరింపుచున్న నునవరింతుననిన- వివశుడై యాతడు వెడదకన్నీరు
దొరుగ నా బాహుకునితో నిట్టులనియె- నరలోకనుతుడై నలమహీశ్వరున-
కక్కటా విట్టిమహాపవాదంబు-తక్కక వచ్చెనిద్ధరణిలో నిందు- కేమిసేయగవ
చ్చునెవ్వాకైన- నామహీనృపతి యెందరిగనో కాక- నతనినమ్మినవారికక్క
టాయిట్టి- వెతలనొందగ జేసె విధిమాయ కాదు- వినుము జెప్పెద నాదువృత్తా
న్తమెల్ల- నెనయంగ నలుడున న్నేలిన స్వామి- క్షితితలాధిపులెల్ల సేవింప తనరు
నతనికి సారథినై యున్నవాడ-నతడు జూదంబాడునట్టికాలమున-నతనిబిడ్డలను
భీమావనీశ్వరుని-కడనిల్పి భూపతిగానంగ లేక- కడుదుఃఖపడుచు నేనిక్కడను
న్నవాడ- ననవుండు యామాటకాత్మలో వగచి- వెనుకొని కలియిట్లు వేధింప
నతడు-భంగమున జేసెడిమాట లేమిటికి-ననుచు ఋతుపర్ణుని నప్పుడూరార్చి
యనిలవేగము గల్గినట్టి గుఱ్ఱముల-గొనివచ్చి యాదిత్యకోటితేజంబు- గలయ
రదంబున గ్రక్కున గట్టి-పొలుపుమీరిన కెక్కెముల నవరించి- సకలాయుధం
బుల నరసతనిల్పి- యకలంకమహిమ నిట్లాయత్తపరచి- ధరణీశునకు తెల్ప త
ద్దయు మెచ్చి- యరుదెంచి యప్పుడాయరదంబు జూచి- చతురంగబలముల సం
ఖ్యలు గొలువ- ననివేడ్క రథమెక్కె నా బాహుకుండు- రథంబు నడిపింపనరు

బాహ్లీకుండు రథంబునకు బడుగుగుఱ్ఱంబులం గట్టి తోలుట.

గుచునదుమ-రథమెక్కెనంత యునటపోకనిలిచె- నదిచూచి బాహుకునదలిం
చి నృపతి- యిది యేమి బాహుక యీ యశ్వహృదయ- మడరంగ నెరుగుదునని
చెప్పి యిట్టి-బడుగుగుఱ్ఱముల నేర్పరిచి కట్టితివి- నడుచునే శతయోజనంబుల దే
శ-మొడము భీమునిపురికి పురంబునకు-ననవుండు భూనాథ యశ్వరత్నంబు- లని
లవేగంబున నరిగెడు చూడు- మినుడ స్తశిఖగిరి నేగకమున్నె- మనము నవిదర్భ
కుమరిపోదమనుచు-తరిమి నారథమును భూతలమెల్ల వడక- నరిగె ఘోరాటవి
నయదూరన్ను-నీభంగి నారథం బేగెడిచోట- నా భూమిపాలకుడు నాత్రోవ నె

ఋతుపర్ణుని యుత్తరీయంబు నేలంబడుట.

ధి-కముల వీడ బడుట యునిట్ల నేవిభుడు - నిలువు బాహుక తేరు నిమిషమాత్రం
బు-నవని పై యుత్తరీయము జారిపడియె-తివిరి నీవదియెత్తి తెచ్చి యిమ్మనిన- నవ్వి
బాహుకుడు భూనాథుని జూచి-ఎవ్విధి చేలమే నెల్లి త్తియిత్తు-నంబు వేగమున నె

క యోజనదూర। మరిగితిము త్తరీయముచిక్కు బెట్టు। లనిపల్కుచునురథమని
ల వేగమున। తనుదాన మెచ్చుచుత్తరముచునుండె। నరసిభూపతి వానినాత్మలో
మెచ్చి। యుదిరిబాహుక ఇదియనుచునిట్లనియె । విశ్వంబులోపల వెలుగొందు
చట్టి। అశ్వలక్షణములకధిపతినీవు । నిక్కంబు నామాటనీవంటివాని। నెక్కడ
కనివినియెరుగమన్నదును। కరమర్థితోతురగంబులరథము । నెరిగియీమ
ర్మంబు నెరుగలేనైతి। నరుదైననాకునీయశ్వలక్షణము । నెరిగింతునీకొకచె
రుగింతుచూడు । మల్లదేముందరనతిరమ్యమైన । పల్లవంబులచేత ప్రబలిన
యొక్క। తాడిమానున్నదిదానిలో రెండు। కూడియున్నవి పెద్దకొమ్మలందొ
క్క। కొమ్మకునూరేసికొమ్మలుగలవు । కొమ్మకునూరేశిగుత్తులు రెండు। వె
లుగుచున్నవిదాని వేళ్ళయిదునూరు। లలరుచున్నవి దానియమలపత్రములు।
వెలువుగలదైన వెలుగుచున్నవియు। ఫలములుకొమ్మకుపది వేలుగలుగు। నది
జూచినమ్ము నేనవనీరుహాముల। హృదయం బెరుంగుదునీవిద్యనీకు। వినువింతు
నాకునీవిద్యయొసంగు। మనవుండు వెరగందియాబాహుకుండు। నరదంబుడిగ్గి
చయ్యనతాడిమాకు। నరయంగనలవిభుండచటికేగనియె। దనయరథంబు బుం
తుపలుడటదోలుకొనుచు । నరుగుచునుండెనలావనీనాథు । డాతాటిచెం

తకునతి వేగమరిగి। భూతలాధీశుడప్పుడు చెప్పినట్టు। లుండంగనంతయునోనరం
గజూచి। నిండు వేడుకలతోడ నిలుచున్న నంత। ధరణీశ లేశుని యలనాటి పాము।
గరచిన విషమెల్ల గలయంగ బర్వ। కడగి యంతంత కుకమలింప నలుని। మొదలు
లోపలనుండ నోరువలేక। బొళుకు బొళుకున రక్తమును గ్రక్కుకొనుచు। నలరా

నలరాజునకు శనైశ్చరుండు ప్రత్యక్షంబగుట.

జు ముందర నయముగా నిలిచె। కరములు ముకుళించి కనియిట్లులనియె । నరనా
థచంద్ర యో నలమానవేంద్ర। యలనాడు నన్ను గాదని దమయంతి । వలనొ
ప్పవరియింపవచ్చునా యనుచు। నెఱుగంగ కలిబట్టి యింత కాలంబు। కరికరి జేసితి
గర్వంబుతోడ। నీసత్యసంపద నెమ్మితో నాకు। దానవుండప్పు డెవర్ణించి చెప్పె
నవనీతలేశ నేనదియును వినక । కువలయాక్షి నినిన్ను ఘోరాటవులకు । నెడ
బాసి చూరరాని యిడుములబరపి। కడుతప్పు జేసితి కరుణింపు నన్ను। తరుణి పతివ్ర
తాధర్మమింతైన । నెఱుగక మిమ్ము బట్టి యింత జేసితిని । ధరణీశ లేశ యీతప్పు
లుమరచి। కరుణింపవే నన్ను కమలాప్తకులజ। సరసత నీసత్యసంపదకపుడు। వె
రచి నన్ను భయంబు వేడుచున్నాడ । నల నీవు బుతుపర్ణనరనాథు చెంత । కల
గుచు గాలంబు గడుపుచునుండె। తెలిగి యాదమయంతి యీడువచ్చుటకు। వరు
స రెండో స్వయంవరమని తెలిపి । నదియు తప్పనుచు నీయాత్మలో నిడకు । మది
తాల్మి గైకొని మహితసంపదలు। వరుసతో నెప్పటివలె వచ్చు నిన్ను। గరచిన పా
ము చేగైకొన్న కోక । ధరియించినప్పుడే తనరు నీరూపు । వరమిత్తు నడుగుము
వసుధీశ యనిన। పుడమిరేడప్పుడు భువి సాగి మ్రొక్కి । కడుభక్తి మీర నాకలి
కిట్టులనియె । కలిదేవ సకలలోకముల నీవంటి । బలవంతమైన దైవము లేదు దె
లియ। నదిగాన లోకత్రయమున నాపేరు। విదితంబుగావించి విఖ్యాతి మించి। చిరకీ
ర్తి నొందంగ జేసిన నరసి। కరుణతో నీయుపకారంబునకును। గడిగియే ప్రత్యు

నలునికి శనైశ్చరుండు వరంబిచ్చుట.

పకారంబు జేతు। తడయక నిది యేను తలపులోపలను । మరువక దలతు సమ్మోద
మున నొక్క। వరమిమ్ము బుదినీకు వరుస జెప్పెదను। వినుడి ధారుణిలోన లోర్వి
భుండనుచు । ననుదలంచిన యట్టి నరుల జేరకుమి । సంతత మెపుడు నా చరిత
మెవ్వారు । వరుస జెప్పుదు రట్టివారి జేరకుమి । వరభక్తి చేసినువారి జేరకుమి
పరమార్థముగ వ్రాసిన జేకుని। మసల కెప్పటి తాడి మానున నీవు। వరియిం
పుచుండుమీ వరముదక్కగను। వరుసతో నింకొక్క వరమెల్ల నీవు। కరుణా

త్మనిపాదకమలంబులాన। యనవుడుభూనాథయాలాగసేతు। ననిత్రాడిప్రమా
ణుఁడునాకలినిలిచె। మనుజేశ యాత్రాఁడి మానులనెప్పుడు। డానతంగ
నాకలి యునిచుటజేసి। ధరణీసురుల్ జూచి తొలఁగిపోవుదురు। నరనాథు
డైనయావలునిమేనెల్ల। చులకనై యుండుటకుఁ జోద్యంబునొంది। కలికిమొ
క్కియనుజ్ఞ గైకొనిమరలి। యఋతుపర్ణునియరదంబు నెక్కి। యూరసివచ్చిన
యాత్రాఁడిమాను। చందంబుఁ జెప్పియాజననాథుచేత। నందండఁతమహృద
యంబు నెఱింగి। యరుదారతనయశ్వపురిహృదయంబునతని। కెఱిగించినరథ

నలుఁడు విదర్భపురంబుఁ జేరుట.

మూయతముగానడిపి।పరువడినావిదర్భపురంబు చెంతకేగంగ। నంతనారథధ్వ
నినివమయంతివినుచు మోదంబునఁ జెంది।క్రమమునవహేమఖచితమైనట్టి ఘన
మైనసౌధంబు గ్రక్కునఁ నెక్కి। యనుపమగతివచ్చునరథంబుజూచి। యిట్టివే
గంబునయీతేరునడప। గట్టిగానలమహీకాంతుఁడుగాక। నితరులచేతగానేనే
ర్పులనుచు। మతిలోనఁదలఁచి ప్రేమంబులనున్న। మునులానతిచ్చినమూఁడుసం
వత్సరము। లనుపమగతినేటికినిపూర్ణమయ్యె। తలితండ్రికడకుచయ్యనసేగు
డెంచి। పనిబూనియాబుతుపర్ణుని తేరు। గడవగాసూతుఁడై గాడ్పువేగము
న।వడిగనీయెల్లుఁడువచ్చుచున్నాఁడు।భోరాననెదురఁగనాబోయినీవపుడు। వారు
కదోడ్కొనివచ్చివారలకు।విడిదిఁజూపుమటన్న విని భీమనృపతి।నడయక ననవు

ధమాత్యగణంబుతోడ, నెదురేగివారల నెలమిదోడ్కొనుచు, విదితమైయొప్పి
నవిడిసిబూపుటయు, ఋతుపర్ణుడప్పుడారూఢమోదమున, వితతసంపదనొ
ప్పారిడిదినిడిగ్గి, భీముడంతటవచ్చి ప్రియతనూజాత్మ, కామాటలెరిగింపనతి
ప్రమోదించి, తనచెలికత్తెనత్తఱిజూచి, చనిమీరురుతుపర్ణుసారథిగాంచి,

దమయంతినలునియొద్దకు తనచెలికత్తెను బంపుట.

నళినాక్షులార నానాయకుండతడ, నలుడుదుర్వేషంబునయమును దాల్చి, చ
నుదెంచెనిటకు నెచ్చటనున్నవాడో, పనిబూనియతనితెప్పకమీరువెదకి, కని
మాటలాడివేగ మెరందడుంచు, బనిచినజలజాక్షులాఋతుపర్ణు, విడిదికనరిగి
యావెడరూపధరుని, పొడగానలేకనప్పు డెయ్యింటివారి. గనుగొనియాధరా
కాంతునియరధ. మనురక్తిపంపెడియతనిరూపంబు, చూడవచ్చితిమి యా
శూకుడెచ్చోట, నెక్కడనున్నాడో కనుపింపుడనిన, వాడదేవంటలువండు
చున్నాడు, మాకుపొండనినయానుదతులువోయి, వెడరూపధరుగాంచిపలి

దమయంతి చెలికత్తెలు నలునితో సంభాషించుట.

పలసన్వి, తడయకవారలాతనికిట్లులనిరి, ఈయెడకేతెంచియెన్నిసంవత్సరము
లాయెనీనామమేమందురుమున్న, నలుడవుగావెయీనరనాథునొద్ద, నలమ
హీనాథుడున్నాడంచుజెప్ప, వినిభీమభూపాలవిభుడుపుత్రికకు, పెనుపొంద
రెండవపెండ్లిగావింతు, ననుచునూరకనయోధ్యాపురీశునకు, వినుపింపజేసెల
మహీవిభుడువచ్చుటకు, నింతియేకానియేనృపునకునైన, నీతయువినుపింపడీ
స్వాయువదరకు నిట్టివేషముదాల్చియీరాజుకాళి, నెట్టనగొలువగానీకేలన
య్యా, యిటువంటిరూపునీకేలాగుగలిగె, తటుకుననిన్నునాదమయంతివేగ,
తోడుకరమ్మనిదోత్తెంచమమ్ము, వేడుకనిప్పుడువేంచేయరయ్యావిపినలోనీవు
విడిచినమొదలు, విపులదుఃఖంబున వేగుచున్నదియు చెలువెల్లదక్కినశికవులి
ద్దరును, కలగుచున్నాడుశోకంబుననిపుడు, దమయంతిపడుఘోరతాపమం
తయును, క్రమముతోజెప్పెదకరుణతోవినుము, కుదువకకట్టకఘోరదుఃఖ
ముల, బడుమనేనివేలపాదపద్మముల, తలపుచుతనలోనతల్లడింపుచును, యె
లమినిరాకకు నెదురుచూచుచును, నున్నదిమీమామనొక్కనాడైన, నన్నం
బురుహమిదవారగింపండు, కొలువుననుండకగుందుచున్నాడు, తలపులలోప
లనీవుదమయంతినింతి, దలచకబిడ్డలదలచకబట్టి, జలువయినవిరసరూపమున
నున్నావు, రయమునమదినీవురాయిజేసికొని, దయలేకనిట్లుండదగునయ్యానీ

కు, పడతికి రెండవపరిణయంబనుచు, నడరభీముడు జెప్పెననితలంచకుమి, నీవు రావలెనంచు నెలమిని రాజు, యావిధ జెప్పించెనింతయ కాని, కుతలేశ నీమీద కోపంబుగాదు, హితవొందమా వెంటనిపుడు రమ్మనిన, వినిధరాకాంతుడు వెలదులకపుడు, గనినవ్వి తెలియనిగనినిట్లు బలికె. పోపొండుమరి యేటిబుద్ధులు మీకు, ప్రాపించెనను జూచి భ్రమనొందినారొ, నలుడు నలుండనినయముగా నన్ను, పలికెదరిట్టి రూపంబున నలుడు, యెందు నేయిట్లాడ యుచితంబుగాదు పొందింక నిందుండ బోలదు మీకు, నలు డేడ నే నేడ నాతిన న్నేల, పిలువనంపెను నాదు పేరు బాహుకుడు, నా యెడ వెరతు నే వంటలవాడ, నై యుందు రుతుపర్ణునకు గుట మీరు, నలుడు నేడను సుమీ నలినాక్షి దొరల నెలమితో పిలిపించెనిక నేటి నలుడు, వానిదలంపగావల దింకనిపుడు, నాన వేకత జేల నగరికివచ్చు విపినంబులోపల విడిచిన విభుని, నిపు డేల దలచు నీయిందీవరాక్షి, యారాజపత్నినం బెల్ల మీయింతి, యరసి రమ్మన్న నట బోక మీరు, వలనొప్ప నిట కేలవచ్చితి నిపుడు, బలవంతుడగు రుతుపర్ణ వరించి, సంతోషమును నను మీ చందనగంధి, యెంతయు మదిని సుఖించును గాక, నీరీతి నగడు సేయింపంగదగునె, యో రాజముఖులార యూరక నేని, బలికితి నీ తప్పు పట్టకుడింక. నలుడు నేగాన మీ నాతి దగ్గరకి, నరుగుడు మీరన్న నతివ నిట్లనిరి, మరుగుగా నిటువంటి మాటలు పల్కతలతురా యిటువంటి తప్పులుగలవు, సోలవకబిడ్డల చూడంగవలదె, నలుడు గాదంచు మానక మీరలిట్లు, బలుకంగదగునయ్య పార్థివనాథ, ఋతుపర్ణ కడ మారురూపంబుతోడ, నతివేడ్క సారథివయి నీవు కొల్చి, యున్నావటంచు మాయువిదలో ముకులు, పన్నుగా మున్ను నేర్పడ జెప్పిరంచు, తొయ్యలితన తండ్రితో జెప్పనతడ, చయ్యన మీరలిచ్చటి వచ్చుటను, దమయంతి వలదన్న దానది వినక, ప్రముదితమతిని నెపముగల్పించి, యీరుతుపర్ణని నిటకురప్పించె, ధారుణీశ్వర నీకు తప్పెయ్యనదియు, నిరవొంద దమయంతి హృదయంబు నీవు. నెరిగియు నిటువంటి నెడ మాటలాడ, వలదంచు చెప్పి యవ్వనితలందరును, కలకంఠి దమయంతి కడ కేగుదెంచి, యతడు చెప్పిన యట్టి యాచందమెల్ల, నతి వేడ్కతో జెప్ప నా దమయంతి, యతడె నలుండని యాత్మలో నెరిగి, మతిలో న సంతోషమగ్నమై యొప్పు, డతివల బాచి మీరచ్చటకేగి, యతడు వండిన యట్టి వన్నంబు కూర, లోక ఇంతనగయి కొని యొయ్యన రండు, అకలంకమతితో డనని చెప్పి నంపె, వారలు చను దెంచి వంటలవాని, బోరున జూచి యో పుణ్యా

త్మయిపుడు, వారకమరినీవువండినయట్టి, గూరకూడొకయింతగొనిరమ్మటం
చు, దమయంతిమముబంచెదయాసీయుమింక, విమలాత్మనీమది వేసారగూ

నలుడు తానువంటలొనర్చిన పదార్థంబుల దమయంతియొద్దకు బంపుట.

డ, దనరంగనలుడకాదన్ననునిన్నుఁ, విడువమీ వేళనే వెరపునన్నైన, గట్టిగానిను
బట్టికడగిమాయింటి. కిట్టిగొనిపోయెద మిదికల్లగాదు, పడతులీగతినన్నుబ
ల్కిరటంచు, పుడమినాయకచిత్తమునసుంచవలదు, పరగనీకునుమాకు బా
వవుగాన, సరసమాడినముందటధీరనుడువుచిరునవ్వునవ్వి మెచ్చికైపెడిగిన్నె
పరమాన్నమిడిముంచిపసగలకూర, పెట్టివారలనెల్ల బెదరించితరుమ, నెట్టనజ
ను దెంచినీరజాసనులు, పరమాన్న శాకముల్ భయముకొనంగనిరువురబిడ్డల
నీకింతయొసగి, పారిపారితానంతభుజియించిమెచ్చి, తరుణులకొకయింతగబం
చిపెట్టి, పరగనీగతిరుచిపాకంబుసేయు, తరుణులకయినను తరముగాదిట్లు, లె
క్కడనేచెడ్డనోయిటువంటివంట, లక్కజంబుగనుండెననిసీతలేవు, డక్కటా
యిటులసేయంగదాకలిగి, తక్కక మేమేమితప్పుచేసితిమొ, యనిపల్కియిం
తులనపుడువీక్షించి, పెనుపొందనికమీరుబిడ్డలనతని, కడకుతోడుకపొండు
గ్రక్కుననని, పడతులాసతితనూభవనుతతనూజు, నిరువురనాలేనినెడకు

గానిపోవ, పరువడిబిడ్డలభావించిచూచి, జననాథుడాత్మలోచాలచింతింప, రొనపుంగబిడ్డలనెత్తిలాలించి, యక్కునగదియించి యాజాలల నిమిరి, చె

నలుడు తనబిడ్డల ముద్దులాడుట.

క్కలినొక్కి ముచ్చికముద్దుబెట్టి - తొడలపైనిడుకొని దుఃఖింపుచుండ - పడుతులి
ట్లనిరి యోపావనచరిత - యేమిటికేడ్చెదవింతలలోన - వేమారు నలమహీవిభు
డను నేను। గాదంచు బిడ్డలగనుగొంటి నేను। యిప్పుడాదరంబున నాత్రియులదం
దమదిని। శోకింపుచున్నావు సుముఖినమేము। ప్రాకటంబుగ మిమ్ము ప్రార్థించి
తెలియ। నడిగిన నలుడవేనని చెప్ప రాదే। తడయక యింతలో దాని చేతనిన్ను। న
లుడని యెరుగమె నరనాథచంద్ర। జిలువైన విరసరూపము దాల్చియుండి। నన
వుడు వారితో నాతడిట్లనియె। వనజాక్షులార యీవడువున నాకు। పెనుపొంద
లిద్దరు బిడ్డలుగలరు। మనుకొని యిటువచ్చి మూడు సంవత్సరము। లాయెనా బి
డ్డలునతివను జూచి। పోయివచ్చెదనన్ను పోకూడదిప్పు। డెలయు నీబిడ్డలనిద్దర
దెలియ। గనుగొన్న యంత దుఃఖమువచ్చె నాకు। నీముద్దుబిడ్డలనెత్తుక మీరు।
తామసించక పోండు తల్లి దగ్గరికి। ననిన బిడ్డలగొంచు నాయిందుముఖులు। చనిచ
నిదమయంతి పంగడినిల్పి। యతడు బిడ్డల జూచి యాత్మలో నవ్వ। డతిదుఃఖమొం
దిన యలమట దెలుస। విని తండ్రి సచటికి వేగరప్పించి। యెనయంగ దమయంతి
యిట్లని పలికె। నావిభు చందమంతయు తలోదరులు। భావించి యిప్పుడే పరతెం
చివారు। ప్రియమొప్ప నాతని బిలుపించుమనిన। రయమున నాభీమరాజేంద్రు
డొక్క। ధరణీసురుని బిల్చి తగగారవించి। పరువడి నాఋతుపర్ణునికడకు। జని
నీవు నీరథసారథి జూడ। నసురక్తి బుట్టి భీమావనీశ్వరుడు వెలయుని కేగించి వేడ
రూపుధరుని। నలరంగ దోడి తెమ్మనెనని పలికి। యతని యనుజ్ఞ నాతని యిచ్చటి
కి। నతి వేగ దోడి తెమ్మనినయావిప్రు। డరిగి యానరపతికవ్విధంబెల్ల। వెరవొప్ప
తెలిపిన విని ఋతుపర్ణు. డిది యేమి చింత యో యెరుగంగ రాదు। వడపడి రెండ
వ పరిణయంబనుచు. బిలిపించెనన్ను నిభీమభూపాలు। డెలమి భూపతులెవ్వరిం
దు రారైరి। యనివల్కి బాహుకుడునఁ బుడురప్పించి। పెనుబొంద భీముండు పిలి
పించెనిన్ను। వరగున పోయి యిచ్చటి కార్యమెల్ల। నెరిగి రమ్మని భూమిశేఖుని
వెంట। జనియె భీముని జూడ సంతృప్తుడగుచు - పనిబూని నిషధభూపాల
శేఖరుడు। పరగున నాభీమజననాయకుండు. పరతెంచి యటనొక్క బంగా
రుపీట. పెట్టించి యాతని బిగికౌగలించి। పట్టికూర్చుండుమను [illegible] నిన
విని నవ్వి భీమభూపాలు జూచి నలుడు ఘనమైన దౌరవులోకమున [illegible] కరా
జుగొల్చిన యాడిగంబెను। అకలంకమైన సింహాసనంబెక్క। వసు [illegible] యంత
వానికి గాక. పొసగు నే నావంటి పుణ్యహీనునకు। నింపుతో మీరు నన్నిప్పుడు

వ్యా। నంపినపని యెల్ల నానతీయవలయూ। ననిపల్కుచుండగా నాదమయంతి। చె
దెంచియాతనిచందంబుజూచి। యరుదందికుందిపోయని యెచ్చుచుండ। భ
తీతలేశుడాదమయంతిజూచి। యిందీవరాక్షిని వేల యేడ్చెదవు। పొందుగాని
భూపతినికు। భావింప రెండవపరిణయంబిపుడు। గావించినింతలోకళవళప
చు। కలగంగ నేలభూకాంతులందరును। వలనొప్పనిచటికివచ్చుచున్నారు। జ
జాక్షినిమదిసరిపోవునతని। యాలరంగమని పెండ్లియాడుదుగాక। నాడరణ్యం
బునలుడునిన్నొంటి। విడిచిననికునావిభునిపొన్దేలననినిష్ఠురోక్తులనాడినమా
వినిభీముడాడనివీక్షించిపలికె। భూమీశ నేనెంతబుద్ధిహీనుడనె। యీమా
టనుమవనిన్నిటకురప్పింప। వలసె నేనిట్టిదుర్వార్తజల్కితిని। నలమహీనాయ
కననుదయజూడు। మని వేమచుండునయ్యవనీశుడనియె. ననునలుండనిపల్కు
న్యాయమానీకు। నెరుగ వేనలునీవిప్పుడు భ్రమసి। మఱిపల్కుచున్నా వేమావ
నాధీశ। పోపొమ్ము పెద్దలై బుద్ధులు లేవెనీపుత్రి యైననీలాభ్రవేణి। నను పెండ్లి
యాడ నేనలి శేగిమున్ను। యెనయునీ వేగతినిచ్చితివిట్లు। బలువైనవికృతరూప
ముకలవాని। కలరంగ నాకును నాదమయంతి। ననిబల్కుదమయంతి। నప్పుడుజూ
చి। వనజాక్షి ననునీవు వరియించినావె। తనపతి నెరుగ తరణియుగలదె। నను న
లుండనిపల్కనగరె లోకములు। కనకాంగినలుడనే కాదనిపల్కు। వినిదమయం
తియావిభు జేరవచ్చి। యతడుగట్టినయట్టియాకోక జూచి। మతినత డేతనమగడ
నియెరిగి। పనువుచునలమహీపాలునిపాద। వనరూపంబులమీద వ్రాలి యేడ్చు
చును। రూపకందర్పయీరూపంబునీకు। ప్రాప్తించెనే నేటిపాపమెట్టిదియొ
నీరూపవిభవంబు నీవిలాసంబు। నీరాజతేజంబు నీప్రతాపంబు। నీరాజ్యభోగం
బునీమహాత్వంబు। నీరకసికత్వంబు నీరాజసంబు। నెక్కడబోయెనో యెక్కడనరి
గె। నెక్కడదాచితియినకులాధీశ। యనియనిశోకింపనలమహీవిభుడు। తనదే
విశోకమంతయు జూడలేక। నలుగత్తిపోయని యేడ్చె నేడ్చుటయు। తనకొనిద
మయంతిననియుతండ్రి। దమనుండుదాదులందరునొక్కరీతి। భ్రమసినగతివి
లాపమునొందనలుడు। తనశోకమందయాదమయంతిజూచి। వినుగతిమాయ
నివిశదమయ్యెనిన్ను। విపినభూమిలలోను విడిచిపోయినను। విపులాధిపతుల
కువినరానిమాట। పలుకవచ్చునెయంతపనివచ్చియున్న। నిలలోనుయీమా
టహీనంబుగాదె నాథుడు భూనాధనాధనా। చిత్తశుద్ధినీవెఱుగ్నవె నేనునిమ్ము కా
దనుచు। పలికితినేనని నాపంతంబువినుము యెలమిభూనభములుయింద్రావె

సురలు। యనఘాత్ములగు మునుల్ హరిహరబ్రహ్మ। లినచంద్రు లెరుగంగ నీవు
మెచ్చంగ। వనలంబు జొచ్చెద ననుచు నలుండు। విని యట్లు గావింపు వెలది యట
న్న। దమయంతి యా తల్లితండ్రుల జూచి। క్రమమున ననలంబు గావింపుడనిన।
విని భీమభూపతి వేవేగ మంత్రి। జనుల కాజ్ఞాపింప చయ్యన వారు। కనుగొని వా
రలక్కడ నెయిందివగ వానలగుండమును నెయ్యమున గావింప। భగభగమండె
డు పావకశిఖలు। జగమెల్లగ వెలుగ నాశ్చర్యమై యుండె। నప్పుడు దమయంతి
యాత్మేశు కడకు। తప్పక వచ్చి యాదహనుని గాంచి। దనపతి పాదపద్మములకు
మ్రొక్కి। ఘనభక్తి మీరంగ కరములు మొగిచి। జేరి యగ్నికి ప్రదక్షిణముగా
వచ్చి। వారలకిది ప్రమాణంబని పలికి। యో పావక మహాత్మ యోదయాంభో
ధి। శ్రీపతి సాక్షిగా జీవితేశునకు। తప్పి వాక్కాయ చిత్తమున కర్మమున। నొప్ప
నిపని నేనూహించితేని। ప్రాకటంబుగ నన్ను బట్టి దహింపు। లేకున్న నన్ను పాలిం
ప వేయుంచు। చెలువయిన కలహంస చెంగల్వకొలను। వల నొప్ప చొచ్చిన వడువున
చొచ్చి। తొచ్చినది విన్న సురలందిచూచి। యచ్చుగా మరియప్పుడలరుల వా
న। లందంద గురియించ పనప్పుడా యగ్ని। చందమంత యుమాని చల్లనై యుండె।

నల దమయంతులు తమ రాజ్యంబు జెందుట.

వేగమోదించియారమావిభుడు। వేవేగపులుగులవిభుని పైనెక్కి। కరముల
శంఖచక్రంబులుదాల్చి। యురమునసిందిరనుంచిబంగారు। వన్నెదుప్పటిమీఱ
నెన్నుదుట। తిన్నగాకస్తూరితిలకంబుదీర్చి। మకరకుండలములుమహిమ
దాల్చి। అకలంకమణిమయంబగుకిరీటంబు। సవరించివన్నెభూషణములు
దీర్చి। యవిరళదివ్యమాల్యములుధరించి। ఇంద్రాదిదేవతలెల్ల మోదముల
గంధర్వసైన్యములుపార్శ్వములనేతేర। వనజాసనుండు కయివారంబుసేయ
సూర్యచంద్రులత్తులై యిరుపార్శ్వములను। రయగతినడరిబరాబరుల్ సేయ। న
రదముగాతుంబురునారదాదులును। పంతగింపుచుమేటిపాటలుపాడ। వింత
గోపదివేలవెలదులుగొల్వ। సనకసనందనులసన్నుతిసేయ। ననురక్తితెరాధవ
ళాతపత్రములు। పనిబూనివెంటదిక్పతులుగ్రహించ। చనుదేరకింకరజనులుసే
వింపకారుణ్యమలరగనీగతివచ్చినిషధ। ధారుణీపతికిప్రత్యక్షమైనిలిచె। నిలిచి
నగవుగొన్నిసమ్మతినలుడు। చెలగిచేతులుమోడ్చిశ్రీహరికనియె। జయపుండరీ
కాక్షజయరమాపతీ। జలదైత్యకులశిక్షజయభక్తరక్ష। జయకరుణాపాంగజ
యమానిసంగ। జయసురవినుతాంగజయపాపభంగ। జయసకలాధారజయకీ
ర్తిహార। జయనిత్యశృంగారజయమహోద్ధార। మునులందుసురులందుము
క్తాంటియందు। జనులందునీరేడుజగములయందు। జగములయందు కానన
ములయందు। నిగమంబులందుపానీయములందు। కమలజునందునాగరముల
యందునేకపులమిత్రునియందుకపులారియందు, సర్వశాస్త్రములందుసర్వాం
బునందు, సర్వమయుండవై సంచరింపుదువు, గావుననీపాదకమలములెన్నకు
సేవింపగా దయజేసితివిపుడు, కరుణాత్మవాడు భాగ్యంబునమీరు, చిరలీలన
న్యత్తరక్షింపంగదలచి, వేడుకలలరంగవేంచేసినారు, పోడిమినేమహాపుణ్యు
నైతి కమలాక్షనాభాగ్యగరిమయెట్టిదియొ, విమలతపంబెల్ల వెలయ ఫలి
యించెననిసన్నుతులుసేయనావిష్ణుమూర్తి। వినిసంతసించియావిభునకిట్లని
చెప్పునలరాజనీనెమ్మనమునగానలేక, కలియంటిమిమ్మింతకష్టమొందించె, క
లినిజేసినగర్వంబుచేత, నరనాథ ఘోరకాననభూమిలోన, పడతియునీవును
బడలితిరకట, యడవులనైనగేహంబులనైన, నెటచరించెడివేళ నీమీఁదిభ
క్తి, మఱవకయుండుటే మహిమచేనొప్ప, నట్టిగుణావతినట్టిసుశీల, నట్టిపు
ణ్యాంగనవనకన్నుగానివు, మీరిచ్చుచోరుమనియిట్లుబాపితివి, యాచంద్ర
ముఖిమానసెరగనియట్లుభూనాథమునమునకుభుజగవల్లభుడు మానుగానిచ్చిన

మహితాంబరంబు, ధరియించినీరూపు రుణికిజూపు, కెరలినీపగతుని గెల్చి రాజ్యంబు, సంపదగైకొనిజనులపాలింపు, మింపారనడుగునీ కేవరంబయిన, నిచ్చటనలుండిచ్చటనుప్పొంగి, యుచ్చుగానెన్నుచుననియె శ్రీపతికి, పరమాత్మ నీపాదపద్మంబు లేను, యురుభక్తిసేవింపుచుండునీరాజ్య, సుఖములింతేచాలు సుదతితోకూడ, నతలేశనినుగొల్చియుమలవెంట, నేతెంచునీపరంబిచ్చిరక్షించు, మోతండ్రియిందునిలనోపనీయాన, యునవుండుమోదించియావాసుదేవు, డినకులాధిపునకునిట్లనిపలికె, జననాథచంద్ర ఈజనలోకమెల్ల, ఘనతతోనిట కొంతకాలంబునేలు, మటుమీదనీవు స్వర్గాదిభోగములు, తటుకునబొందెదుతరుణితోగూడ, లక్షణాకారసిలావణ్యనిపుడు, వీక్షింపవలెనన్నవినినలుండవుడు, భుజగేంద్రుడిచ్చినవస్త్రంబుగట్టి, నిజరూపుధరియించెనెమ్మనలుండవుడు, దివినుండిఘోషించెదేవదుందుభులు, భువిమీదగురిసెనుపుష్పాలవాన, క్షీరసాగరపుత్రిశృంగారగాత్రి, సారంగనిభవేణిసైకతశ్రోణి, సకలజగన్మాత సద్గుణోపేత, నుకవాహునితల్లిశుభకల్పవల్లి, యగునిందిరాదేవియాదమయంతి, నగుమోముతోడనున్ననగౌగిలించి, తిలకించినీదుపాతివ్రత్యమహిమ కలకంఠిసకలలోకంబులకును, నీవంటిగుణవతినిఖిలలోకముల, నేవిధికనివిని యెఱుగమెన్నడును, పెక్కుకాలంబులుప్రియుడవునీవు, మక్కువసకలసామ్రాజ్యవైభవముల, ననుభవింపుచునుండు నటమీదమీకు, ఘనలీలస్వర్గభోగములుబ్రాపించు, ననియూరడించిననాదమయంతి, మనమునహర్షించె మాధవుడంత, ధరణీశునినిదమయంతినవుడు, కరుణతోదీవించుకమలతోగూడ, హారపద్మజాది మహాత్ములుగొల్వ, దరమురాడి పరమపదంబునకరిగె నంతటనలుడు పూర్వాకృతిబొంది, సంతసంబలరనచ్చటనున్నయట్టి, గురుగణోన్నతులకులగురువృవసిష్టు, వరభక్తివలగొనివచ్చికేల్మోగిచి, వేవేలతెరగులవినుతులొనర్చి, నేనింపలరివసిష్టుండిట్లనియె, జననాథనీసత్యసంపదకలిగి, ఘనతరంబగుటమాకాంతుడేతెంచి, ప్రత్యక్షమయ్యెనీభాగ్యమూలమున, సత్యమేధర్మంబుసత్యమేజయము, సత్యమేపెన్నిధిసత్యంబుబలిమి, సత్యంబులుగలిగినచాలువెయ్యేండ్లు, నటుగాననీకీర్తియఖిలలోకముల, పటుతరంబుగనిండిప్రబలెనుమరియు, వసుధలోమావంటివారికినెల్ల, వసుమతీనాయకవన్నెదెచ్చితివి, ఇదియొక్కటేచాలునికమాటలేల, వెడలినవేడ్కతోపుష్కరాధిపుని, నవలీలగెల్చియాయావనియంతయును, ప్రవిమలగతితోడపాలింపుచు

నప్పుడు ఋతుపర్ణుడరుదెంచిన నలుని, తప్పక కనుగొని ధరసాగి మ్రొక్కి-
లాధీశ నిన్నెరుగంగ లేక, మునుకొని నీచేత మ్రొక్కులందితిని, నీమహా
మవర్ణింప నావంటి, సామాన్యులగువారు జాలరు ధాత్రి, నీదివ్యమహి
చేసిరజోదరుని, పాదాబ్జములు చూచి పరిణుతింపగలిగె, దనర నే నెందునధ
ండనైతి, మనుజేశ యాతప్పు మన్నించి నన్ను, కరుణ నీ బంటుగా గాచికొమ్మ
నరనాథుడై నయా నలచక్రవర్తి, వెరవొప్ప ఋతుపర్ణు వీక్షించి పలికె, ధ
కలిమాయ దగిలి నీయొద్ద, నిలిచిన మూడేండ్లు నెమ్మి సౌఖ్యములు, కలిగించి
చితి కరుణతో నన్ను, నీవు పుణ్యుడవు నీవు ధన్యుడవు, కావున నినుగొ
లిగె భాగ్యములు, వసుధేశ నీవందు వచ్చుట జేసి, యసదృశ కోటి సూ
ప్రభాపటల, కలితుడౌ హరిజూడ కలిగె సత్కీర్తి, వెలసె సామాన్యుండనే
టన్న, విని ఋతుపర్ణుండు విభునకు మ్రొక్కి, తన బలంబును గొని తనపురి
గె, దమయంతి నీకు మారు నిదనయు నూరార్చి, క్రమమున బాదలి సుఖంబుం
ముంత, నలమహీపాలుడున్నతభక్తిమాను, తెలిపి శరిపుని వధింపగా దలచి
కలరు రథంబులు ఘనతురంగములు, దొరలు సామంత మంత్రులు భటుల్ గొలు
వ, నాదిత్య సంకాశమగు రథంబెక్కి, మోదంబుతో వాద్యములు పెక్కు మ్రో
య, తన దేవి నటనుంచి తన వసిష్టు, ననురక్తి దీవింప నతనితో గూడ, రయము
ననిషధపురంబున కేగి, నయమొప్ప పుష్కర నాథు గాంచి, ధారుణీనాథుండు
తప్పక బలికె, నారూఢిమున్ను నేనాకలిదేవు, మాయచే నోడితి మహియెల్ల
నీకు, నాయతంబుగ నిప్పుడిట్టి జూదంబు, నాడుము నీవన్న నాతడిట్లనియె, నా
డంగ తగదిప్పుడా కలిదేవు, వసుమతిలేక నలాక్షేప యనిన, విని నవ్వి నలమహీ వి
భుడిట్టులనియె, తడయక నీవు జూదం బాడవేని, విడువుము రాజ్యంబు వేగ మెయ
వును, కాకున్న నాతోడ కయ్యమొనర్చు, మా కలి యిటకి-కనరుదేరడనిన, నలు
నితో దొడరియంతట జూదమాడె, కలితోడు లేమి భాగ్యము నేలనోడి, నగరంబు
నెడ బాసి నాతియు దాను, పొగలుచు పుష్కర భూపాలుడరిగె, నప్పుడు పౌర్ణే
యుడవ్యోడకప్పుడొప్పగా జనుదెంచి యొగిగొల్చియుండె, నా వసిష్టముసీం
ద్రుడప్పుడు భూసురుల, రావించి భీమ భూరమణునికడకు, జనిమీరలిక్కడి చంద
మంతయును, వినుపించి దమయంతి వేవేగ దెండు, చనుడంచు బంపిన జగతీసు
రేంద్రు, ననురక్తితో బోయి యా విదర్భేశు, గని యదివినుపింపకడు సంతసించి
యనఘాత్మ నీపుత్రి నంపించుమనిన, విని భీమభూపతి వేవేగతనదు, తనయుని

తోఁగూడఁదగురథంబెక్కి, నిద్దంపురత్నాలగద్దెగల్ కలుగ. పెద్దపల్లకిలోన బిడ్డలతోడ. దమయంతినిడుకొనితనవారుగొల్వ! రమణతోనిషధపురంబున కరిగి. నలరాజచంద్రునినగరికిపోయె. నలరుచునంతలోనావసిష్ఠుండు. కరమొప్పపురముశృంగారింపబనిచి. యరయంగ నేబదియారు దేశముల. రాజులరప్పించి, రహిమీదనదుల. యాజలనిధిజలంబదిదెప్పించి, నలరాజు సింహాసనంబునిలిపి, యెలమిమంత్రులు పురోహితులునుగొలువ. మంగళతూర్యములొ మద్దెళల్ మ్రోయశృంగారవతులైన చెలులు సేవింప. నరుదైనరత్నసింహాసనంబునను.ధరణీశ్వరుని చెంతదమయంతిననిచి. హేమాదికలశంబులొనరజేయించి! శ్రీమించగానభిషేకంబుజేసి, కరమొప్పపట్టంబు గట్టినయంత, చిరలీలరాజ్యంబుజేయుచునుండె, నావిదర్భేశునకానలరాజవారిని సాష్టాంగవందనముజేసి. మనమారదీవించిమన్ననవడసి. తనయునికూడివిదర్భేశుడరిగె. నలుడంతతనగురునాథునిపాద, జలజంబునకుమ్రొక్కిసన్నుతిజేయ కనుగొనిసంతోషకలితుడై యతడు. ఘనకృపారసమొల్కగానుదీవించి. వలనొప్పతనతపోవనములకరిగె, కలతుచునపుడుదేశాధినాయకుల.వినయంబుతో నలవిభునకుమ్రొక్కి. వినుతులుమరియు గావింప మోదింప బహురత్న భూషణాంబరము లొసంగి. మహానాథులెల్ల సంమదమున బొంది. పొందుగాతమతమపురవరంబులకు నందరుజనిరంత నారాజవిభుడు దమయంతిదానుమోదంబునమించి! సుమబాణుకేళిసొంపుదీవింప నాచంద్రధరసురేంద్రాదులుబొగడ! భూజగమెల్ల నేర్పున నేలుచుండె; సనియిట్లు బృహదశ్వుడాధర్మజునకు పొలుపొందమున్నడావిన్నమాగణమునవరు సతోనలచక్రవర్తిచరిత్ర! సరసతగ్రంథవిస్తారంబుగాన!వినుతవాక్యంబుల వెలయంగజెప్పె!నమవాధూలగోత్రాబ్ధిచంద్రుండు!చిరకీర్తిమంతుద్రాశ్రితహితోదయుడు కరుణాపయోనిధికందాళదొడ్డ! యాచార్యునకు శిష్యుడైనట్టివయిన్న! వాచారమూర్తిసత్యదయాపరుండు! పొలుపుమీరినచక్రపురి దొడ్డఘనుడు! వలనొప్పనతనికివరకూర్మితనయు ! నకలంకమానసుం డతిసత్యధనుడు ! సకలకవిత్వవాచావిశారదుడు ! దనరనాతనికి విద్యాప్రవీణుండు ! తనలోకసుతుడుసజ్జనలోకహితుడు! తిరువేంగళాచార్యధీరాగ్రగణ్యుడరయనేనాతనికినాత్మసంభవుడ! కమలమానసుడవిద్యావిశారదుడ! రమణ నేవరకవిరాఘవాహ్వయుడ! నరహరిఘటికాద్రినాథునిపేర! బరువడినేనాం

ధ్రిభావతి వెలయ। నవనిలో కవిరాజు త్రైవట్టి సరస। కవులసత్కృపనాకు కేలు
గూటజేసి। యేలరారఘ నలాహ్వయుని చరిత్ర। తలచి చెప్పితి నియుత్తర భాగము
లచి। వలనొప్పజదివిన వ్రాసిన వినిన। జనులకాయుర్భాగ్య సంతతుల్ గలిగి।
ఘనులనందరి ప్రఖ్యాతి గాంతు। నీచక్రవర్తి నరేంద్రుని చారిత్ర్య। మాచం
ద్రతారార్కమై యొప్పగాత॥

నలచరిత్రము - ద్విపదకావ్యము,

పంచమభాగము

సమాప్తము.